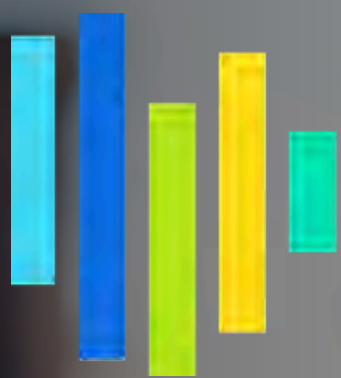

Comisiynydd
Cenedlaethau'r
Dyfodol
Cymru

Future
Generations
Commissioner
for Wales

ADRODDIAD BLYDYNNOL

2024-2025

futuregenerations.wales/cym

Cynnwys

1 Rhagair

2 Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol

3 Dyletswyddau'r Comisynydd

4 Gweledigaeth, Pwrpas a Gwerthoedd

5 Cymru Can - Effaith a Chyrhaeddiad

7 • Cenedlaethau Cymru Can

8 • Ffyrdd o Weithio

9 • Cynnwys a Chyrhaeddiad

12 Cyflawni ein Cenhadaethau

12 • Gweithredu ac Effaith

16 • Hinsawdd a Natur

21 • Iechyd a Llesiant

25 • Diwylliant a'r Iaith Gymraeg

28 • Economi Llesiant

31 • Ffocws ar Fwyd

34 Rhyngwladol

37 Academi Arweinyddiaeth Cenedlaethau'r Dyfodol

40 Trafod yn ogystal â gweithredu

43 Adroddiad Cenedlaethau'r Dyfodol 2025

48 Fy nghynlluniau ar gyfer 2025-2026

50 Fy Nhîm a Phartneriaid

52 Atodiad - Cyfarfodydd Gweinidogol Llywodraeth Cymru

55 Adroddiad Atebolrwydd

72 Datganiadau Ariannol

ADEILADODD AMAN AWEL TAWN FFERM WYNT GYMUNEDOL 4.7 MWP Â DAU DYRBIN YNG NGHASTELL-NEDD PORT TALBOT, GAN GYNHYRCHU INCWM I'R GYMUNED.

PWNERU YNNI CYMUNEDOL

Rhagair

Ddeng mlynedd yn ôl, gwnaeth Cymru [ymrwymiad cyntaf yn y byd](#) i ddiogelu llesiant cenedlaethau'r dyfodol.

Ar lawr y Senedd, pasiodd Cymru gyfraith sydd wedi'i gwreiddio ym mlaenoriaethau pobl ac wedi'i hysbrydoli gan Egwyddor y Seithfed Genhedlaeth - un sy'n rhoi meddwl hirdymor a chynaliadwyedd wrth wraidd bywyd cyhoeddus.

Ers hynny, mae [Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol \(Cymru\)](#) wedi sbarduno newid ledled Cymru — o drafnidiaeth decach a chwricwlwm ysgol newydd i brydau am ddim i bob plentyn mewn ysgol gynradd a strategaeth genedlaethol i adeiladu Cymru wrth-hiliol. Ond mae newid i feddylfryd hirdymor yn gofyn am fwy na pholisi. Mae'n galw am newid diwylliant.

Ac nid ydym yno eto.

Ar draws iechydd, hinsawdd, natur, bwyd a diwylliant — dydyn ni ddim ar y trywydd iawn. Bydd gohirio gweithredu yn costio mwy yn y tymor hir, ym mhob ystyr: yn ariannol, yn gymdeithasol, yn amgylcheddol ac yn foesol.

Fel Comisiynydd, fy swydd i yw cynrychioli buddiannau'r rhai nad ydynt wedi'u geni eto — i wneud yn siŵr bod Cymru yn wlad sy'n addas ar gyfer eu dyfodol. Mae'r adroddiad hwn yn dangos yr hyn yr ydw i a fy nhîm wedi'u gwneud dros y flwyddyn ddiwethaf i helpu cyrff cyhoeddus i gyflawni uchelgais y Ddeddf.

Mae hynny'n cynnwys cefnogi gweithredu gwell ar lygredd bwyd ac afonydd, hyrwyddo atal ym maes iechydd, dylanwadu ar bolisi rhyngwladol yn y Cenhedloedd Unedig, a sicrhau bod diwylliant a chreadigrwydd yn cael eu gwerthfawrogi fel pethau hanfodol i lesiant.

Rydym wedi cynnig cyngor, wedi cynnull cydweithio, ac wedi herio lle bo angen - gan gynnwys galw am ddiwedd parhaol ar gloddio glo yng Nghymru.

Mae'r effaith yr ydym wedi'i chael oherwydd partneriaethau cryf. Diolch yn fawr i bawb - o weision cyhoeddus ac arweinwyr busnes i ymgyrchwyr ac artistiaid - sydd wedi gweithio gyda ni i gyflawni newid dros y 12 mis diwethaf.

Mae'r flwyddyn nesaf yn un hollbwysig. Gydag etholiadau nesaf y Senedd yn agosáu, rwyf wedi nodi gofynion clir i bob plaid wleidyddol - i wneud penderfyniadau sy'n llunio'r 40 mlynedd nesaf, nid dim ond y pedair nesaf.

Rydym yn gwybod beth sydd angen digwydd. Mae'r weledigaeth yn bodoli. Mae'r offer yn ein dwylo. Nawr, rhaid i ni weithredu.

Ni fydd cenedlaethau'r dyfodol yn cofio'r adroddiadau a ysgrifennwn. Byddant yn byw gyda'r penderfyniadau a wnawn.

Gall Cymru arwain y ffordd. Ac mae'n rhaid i ni - gyda'n gilydd.

Derek Walker
Comisiynydd Cenedlaethau'r Dyfodol Cymru

Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol

Mae [Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol \(Cymru\)](#) yn nodi gweledigaeth feiddgar ar gyfer Cymru gynaliadwy.

Mae'n ei gwneud yn ofynnol i gyrff cyhoeddus feddwl yn y tymor hir, gweithio gyda phobl a chymunedau, a chymryd camau i atal problemau parhaus fel tlodi, anghydraddoldebau iechyd a newid hinsawdd.

I gyflawni hyn, mae Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol yn nodi saith nod llesiant. Rhaid i gyrff cyhoeddus weithio tuag at bob un ohonynt, nid dim ond y rhai sy'n cyd-fynd â'u cylch gwaith.

Mae Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol hefyd yn diffinio pum ffordd o weithio y mae'n rhaid iddynt arwain sut mae cyrff cyhoeddus yn gweithredu:

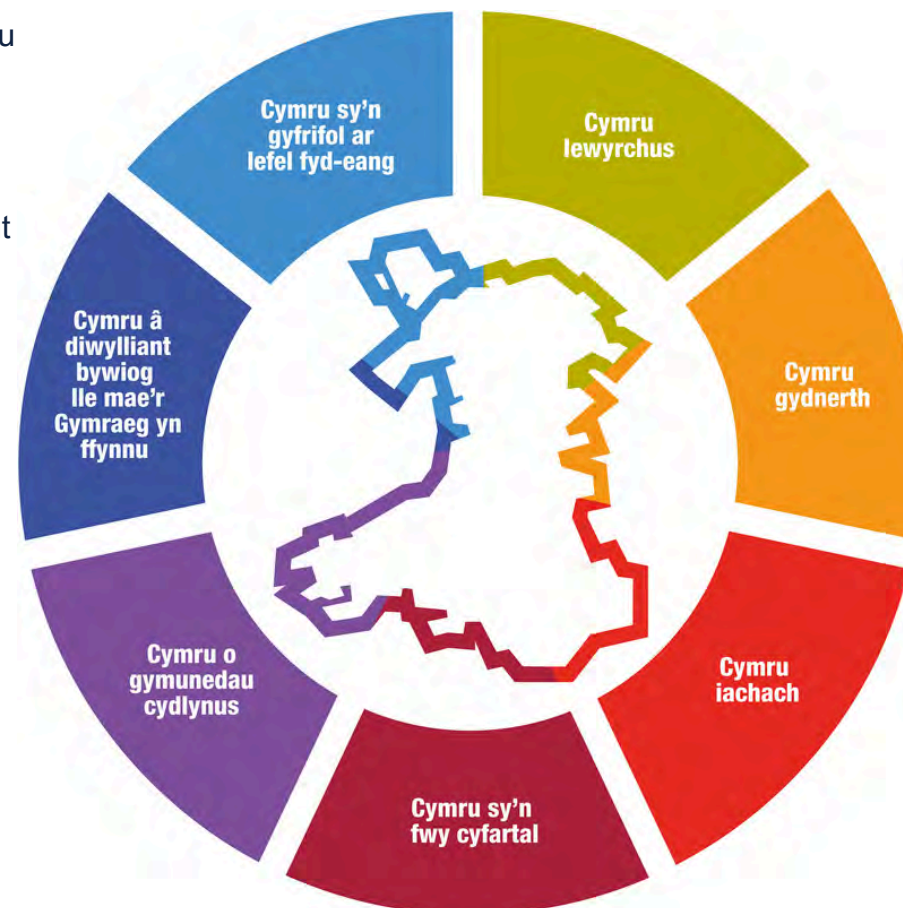
- Hirdymor
- Cynnwys
- Atal
- Cydweithio
- Integreiddio

Mae Deddf Llesiant Cymru yn berthnasol i 56 o gyrff cyhoeddus, yn ogystal â llawer o gynghorau tref a chymuned, y mae'n rhaid iddynt gyfrannu at eu cynlluniau llesiant lleol.

Mae gan bob ardal fwrdd gwasanaethau cyhoeddus (BGC) hefyd, sy'n gyfrifol am:

- Asesu llesiant lleol
- Gosod nodau llesiant
- Creu cynlluniau sy'n cyfrannu at y nodau cenedlaethol.

Ym mis Ebrill 2024, diweddarodd Deddf Partneriaeth Gymdeithasol a Chaffael Cyhoeddus y diffiniad o Gymru Lewyrchus, gan ddisodli 'gwaith gweddus' â 'gwaith teg'.

Dyletswyddau'r Comisiynydd

RÔL Y COMISIYNYDD

Mae Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol yn sefydlu rôl [Comisiynydd Cenedlaethau'r Dyfodol Cymru](#), a benodir gan Brif Weinidog Cymru.

Rôl Comisiynydd Cenedlaethau'r Dyfodol yw bod yn warcheidwad cenedlaethau'r dyfodol. Mae hyn yn golygu helpu cyrff cyhoeddus a'r rhai sy'n llunio polisiau yng Nghymru i feddwl am effaith hirdymor eu penderfyniadau.

Yn ogystal â rhoi cyngor, mae'r Comisiynydd yn monitro ac yn asesu i ba raddau y mae nodau llesiant a osodwyd gan gyrff cyhoeddus yn cael eu cyflawni.

Gall y Comisiynydd hefyd gynnal ymchwil i'r graddau y mae'r nodau llesiant a'r dangosyddion cenedlaethol yn gyson â'r egwyddor datblygu cynaliadwy, yn ogystal â'r graddau y mae'r egwyddor datblygu cynaliadwy yn cael ei hystyried mewn dangosyddion cenedlaethol a nodir gan Lywodraeth Cymru.

Yn olaf, gall y Comisiynydd gynnal adolygiadau ffurfiol i roi cipolwg iddynt ar sut mae cyrff cyhoeddus yn cymhwyso Deddf Llesiant Cymru.

RÔL YR ARCHWILYDD CYFFREDINOL

Mae gan Archwilydd Cyffredinol Cymru rôl statudol — asesu pa mor dda y mae cyrff cyhoeddus yn cymhwyso egwyddor datblygu cynaliadwy wrth osod nodau a chymryd camau gweithredu.

MAE'R GYFRAITH YN CANIATÁU I'R COMISIYNYDD:

- Rhoi cyngor neu gymorth i gorff cyhoeddus
- Rhoi cyngor neu gymorth i fwrdd gwasanaethau cyhoeddus mewn perthynas â pharatoi ei gynllun llesiant lleol
- Rhoi cyngor neu gymorth i unrhyw berson arall y mae'r Comisiynydd yn ystyried ei fod yn cymryd (neu'n dymuno cymryd) camau a allai gyfrannu at gyflawni'r nodau llesiant
- Annog arfer gorau ymhlith cyrff cyhoeddus wrth gymryd camau i gyflawni eu nodau llesiant yn unol â'r egwyddor datblygu cynaliadwy
- Hyrwyddo ymwybyddiaeth ymhlith cyrff cyhoeddus o'r angen i gymryd camau i gyflawni eu nodau llesiant yn unol â'r egwyddor datblygu cynaliadwy
- Annog cyrff cyhoeddus i weithio gyda'i gilydd a chyda phobl eraill os gallai hyn eu cynorthwyo i gyflawni eu nodau llesiant.

Gweledigaeth, Pwrpas a Gwerthoedd

Mae fy strategaeth, [Cymru Can](#), yn nodi fy ngweledigaeth a'm pwrpas, a phum cenhadaeth — y meysydd lle rwy'n canolbwyntio fy egni o nawr tan 2030.

Mae Cymru Can yn ymwneud â mynd ymhellach, yn gyflymach. Rwy'n gweithio gydag eraill i yrru'r newidiadau brys sydd eu hangen er mwyn i Gymru fod yn lle gwell i fyw — un sy'n ffynnu, yn gynhwysol, ac yn wyrdd.

Er bod y Ddeddf yn berthnasol i gyrrf cyhoeddus, rwy'n gwybod bod unigolion a sefydliadau ledled Cymru yn gweithio bob dydd i wella llesiant cenedlaethau'r dyfodol.

Mae Cymru Can ar gyfer pawb sy'n poeni am adeiladu dyfodol gwell — ac ni allwn ei wneud ar ein pennau ein hunain.

EIN GWELEDIGAETH

Mae Cymru yn lle gwell i fyw ac mae ganddi ddyfodol disglair ac optimistaidd — yn ffynnu, yn gynhwysol ac yn wyrdd.

Gyda'n gilydd rydym wedi amddiffyn buddiannau'r rhai nad ydynt wedi'u geni eto. Mae llesiant a meddwl hirdymor wrth wraidd gwneud penderfyniadau.

Cymru Can.

EIN PWRPAS

Rydym yn llais dros genedlaethau'r dyfodol, yn gweithredu heddiw am yfory gwell. Rydym yn cynghori ac yn herio, gan ddwyn penderfynwyr i gyfrif.

Rydym yn ysbrydoli, yn cynnull ac yn symud er mwyn cael yr effaith fwyaf.

Ynghyd ag eraill, rydym yn tyfu mudiad dros newid — gan roi meddwl hirdymor a ffocws ar y dyfodol wrth wraidd popeth a wnawn.

YR HYN A DRYSORWN FWYAF

Mae ein gwerthoedd yn llunio sut rydym yn gweithio a sut rydym yn ymddangos. Maent yn llywio ein penderfyniadau a'n diwylliant.

CYNHWYSOL :

- Rydym yn cynnwys pobl o bob cymuned a chefnidir, ac rydym yn cofleidio ein gwahaniaethau, gan gydnabod ein bod yn gryfach oherwydd ein profiad a'n safbwyntiau amrywiol. Rydym yn sefyll yn weithredol yn erbyn gwahaniaethu ac yn ymdrechu i fod yn sefydliad gwrth-hiliol gweithredol.
- Rydym yn cydnabod pwysigrwydd cysylltu a chydweithio â phobl ledled Cymru ac yn mynd lle bynnag y bônt, ar y daith i gyflawni'r Gymru a Garem.

BEIDDGAR :

- Rydym yn annibynnol; rydym yn defnyddio tystiolaeth i archwilio a hyrwyddo dulliau newydd ac arloesol i fynd i'r afael â'r materion cymhleth yr ydym yn eu hwynebu.
- Rydym yn adolygu ein gwaith a'n heffaith yn gyson, gan ymestyn ein hunain i wneud mwy ac i wneud yn well.

AGORED :

- Rydym yn meithrin diwylliant o onestrwydd, gan leisio ein barn ac annog her.
- Rydym yn gweithio yn yr awyr agored, gan ddangos ein cynnydd, rhannu ein dysgu yn ogystal â'n camgymeriadau.

CEFNOGOL :

- Rydym yn gweithredu gyda charedigrwydd, derbyniad, a diddordeb gwirioneddol yn ein gilydd a'r rhai yr ydym yn gweithio gyda nhw. Rydym yn parchu anghenion a dewisiadau pobl, yn dysgu beth sy'n ein gwneud ni'n gweithio ac rydym yn credu ym mhotensial ein gilydd.
- Rydym yn barod i helpu. Rydym yn rhoi ein hamser a'n harbenigedd i wneud i newid ddigwydd

OPTIMISTAIDD :

- Rydym yn hyrwyddo bod gobaith a photensial bob amser i greu yfory gwell ac yn cefnogi eraill i fod y newid y mae angen i ni i gyd ei weld. Rydym yn wynebu gwirioneddau anodd ac yn dyfalbarhau.
- Rydym yn taflu goleuni ar waith da a gweithredu cadarnhaol, fel y gallwn ni i gyd gael ein hysgogi i wneud yn well a gwireddu ein dyfodol disgleiriach.

Effaith a Chyrhaeddiad

2024 - 25 mewn rhifau

Rwyf wedi rhoi fframwaith rheoli perfformiad ar waith y gellir fy mesur a'm dwyn i gyfrif arno.

Mae'n seiliedig ar ddiwylliant o werthuso ac adolygu parhaus.

Mae fy null yn cwmpasu tynnu sylw at gynnydd yn erbyn y nodau llesiant a'r dangosyddion cenedlaethol, monitro'r argymhellion yn fy Adroddiad Cenedlaethau'r Dyfodol, ac olrhain llwyddiant gweithgareddau yr ymrwymais iddynt yn Cymru Can.

Dyma gipolwg dros y flwyddyn ddiwethaf.

1 Adroddiad Cenedlaethau'r Dyfodol wedi'i gyhoeddi gyda **50** o argymhellion

540 o ddarnau o gyngor a chefnogaeth

39 o sesiynau hyfforddi a digwyddiadau yn cyrraedd **2400** o bobl

sgôr boddhad o **6.5/7**

100% yn nodi bod eu gwybodaeth wedi gwella

9 cyflwyniad ysgrifenedig i lunio polisi cenedlaethol

mwy na **100** o achlysuron siarad

29 o ddatganiadau i'r cyfryngau ac **88** o erthyglau

10 cyfarfod gweinidogol ac un pwyllgor senedd

36 o gyrff cyhoeddus wedi cwblhau'r Gwiriwr Cynnydd Ffyrdd o Weithio

36 o **gyfranogwyr** yn ymuno ag Academi
Arweinyddiaeth Cenedlaethau'r Dyfodol, gyda
32% o gymunedau Du, Asiaidd
neu leiafrifoedd ethnig

238 o **amcanion llesiant** wedi'u dadansoddi a
2155 o **gamau** wedi'u dadansoddi

Pob archwiliad mewnol yn cyflawni Sicrwydd
Sylweddol neu Resymol ac archwiliad allanol
glân

Gostyngodd ein **hallyriadau carbon** **53%**

Cenadaethau Cymru Can

EFFAITH A GWEITHREDU:

Mae'r cyngor a ddarparwyd gan ein tîm eleni wedi cyrraedd mwy o gyrff cyhoeddus nag erioed o'r blaen.

Fe wnaethom **gyflwyno mwy o sesiynau hyfforddi** a bodloni'r galw cynyddol ar draws y bwrdd.

Mae ein hyfforddiant yn gweithio — sgoriodd sesiynau gyfartaledd o **6.5 allan o 7 am foddhad**, a dywedodd **100% o'r cyfranogwyr** fod eu hyder wrth gymhwyso'r Ddeddf wedi gwella.

Mae hyn yn helpu i feithrin sgiliau, cryfhau'r ddarpariaeth a gwreiddio newid ar draws y sector cyhoeddus yng Nghymru.

HINSAWDD A NATUR:

Helpodd **ein cyngor i ailgychwyn dull Llywodraeth Cymru o ymdrin â llygredd afonydd**, gan arwain at Uwchgynadleddau Dŵr sydd bellach yn canolbwyntio ar bob afon a phob ffynhonnell llygredd — gan adlewyrchu'r pryderon y mae pobl ledled Cymru wedi'u codi.

Fe wnaethom weithio gyda chyrff cyhoeddus ac arbenigwyr i bwyso am gamau brys ar ddatgarboneiddio, risg hinsawdd ac adferiad natur.

IECHYD A LLESIANT:

Mae atal bellach yn flaenoriaeth strategol yng nghanllawiau cynllunio allweddol Llywodraeth Cymru i fyrddau iechyd.

Mae hyn yn **ganlyniad uniongyrchol i'n cyngor** - a nawr rhaid i bob bwrdd iechyd ddangos sut maen nhw'n defnyddio eu hadnoddau i atal afiechyd.

DIWYLLIANT A'R IAITH GYMRAEG:

Trefnwyd cyfnewidfa ddiwylliannol i Bradford, Dinas Diwylliant y DU 2025, gan **ddod â 20 o arweinwyr Cymru o'r sectorau cyhoeddus a diwylliannol ynghyd** i archwilio sut y gellir ymgorffori llesiant diwylliannol mewn gwasanaethau cyhoeddus.

ECONOMI LLESIANT

Fe wnaethom **lansio'r pecyn cymorth busnes cyntaf** ar y Ddeddf mewn digwyddiad ar y cyd â Chymdeithas Adeiladu'r Principality.

Mynychodd **dros 100 o fusnesau'r** lansiad. Mae'n gam mawr wrth helpu'r sector preifat i gyd-fynd â'r nodau llesiant.

BWYD:

Gan weithio gyda Synnwyr Bwyd Cymru, **dylanwadwyd ar Strategaeth Bwyd Cymunedol Llywodraeth Cymru**, gan gyflwyno'r achos dros weithredu ar fwyd iach, cynaliadwy a lleol.

Helpodd hyn i sicrhau cefnogaeth hirdymor i Bartneriaethau Bwyd Lleol a mwy o bwyslais ar integreiddio bwyd i gynlluniau cyrff cyhoeddus.

EFFAITH FYD-EANG:

Helpodd ein tîm i **lunio Datganiad y Cenhedloedd Unedig ar Genedlaethau'r Dyfodol**, sy'n ymrwymo gwledydd i amddiffyn buddiannau ac anghenion y rhai nad ydynt wedi'u geni eto.

Ysbrydolwyd y datganiad yn uniongyrchol gan ein gwaith ni - ac o ganlyniad, mae mwy o genhedloedd yn troi at Gymru i ddysgu o'n model.

CYNNYDD YN ERBYN EIN NODAU CENEDLAETHOL

Mae'r [dangosyddion cenedlaethol](#) yn mesur cynnydd Cymru yn erbyn y nodau llesiant ac yn cael eu hadrodd yn flynyddol gan Lywodraeth Cymru.

Mae angen i ni wneud gwell defnydd o'r wybodaeth hon i wella'r ddarpariaeth.

Rwyf wedi ymrwymo i roi sylw i'r hyn y mae adroddiad Llesiant Cymru yn ei ddweud wrthym bob blwyddyn, ac rwyf wedi gwneud y dangosyddion yn ganolog i'n cyngor a'n heiriolaeth, i bwysleisio bod yn rhaid i benderfyniadau weithio tuag at y targedau hyn, nid yn eu herbyn.

Yn 2024, dangosodd [adroddiad Llesiant Cymru](#) ddarlun cymysg ar draws ein nodau cenedlaethol a bod anghydraddoldebau'n parhau i ehangu. Rhaid i ni fynd ymhellach ac yn gyflymach i ddangos newid cadarnhaol ym mhob agwedd ar ein bywydau.

Ffyrdd o Weithio

HIRDYMOR

Lansiwyd [Hwb Dyfodol](#) gennym, **canolfan genedlaethol ar gyfer meddwl hirdymor a dyfodol**, gan ddod ag uwch arweinwyr o bob rhan o'r sector cyhoeddus ynghyd i feithrin capasiti.

ATAL

Rydym wedi parhau i **gyflwyno'r achos dros gyllidebau atal wedi'u neilltuo**.

Cefnogir ein galwad gan **Bwyllgor Cyllid y Senedd, Cydffederasiwn y GIG a Chwaraeon Cymru**.

CYDWEITHIO

Graddiodd ein pumed garfan Academi Arweinyddiaeth Cenedlaethau'r Dyfodol ym mis Mawrth.

Cyflwynir y rhaglen gyda chefnogaeth gan ystod eang o bartneriaid gan gynnwys cyrff cyhoeddus, busnesau a phrifysgolion.

INTEGREIDDIO

Ynghyd â **Phrifysgol Metropolitan Caerdydd**, cyhoeddwyd ymchwil newydd ar **Newid Hinsawdd a Risg Ddiwylliannol** yn yr Eglwys Genedlaethol ym Mhontypridd, gan ddylanwadu ar Flaenoriaethau Cenedlaethol newydd Llywodraeth Cymru ar gyfer Diwylliant.

CYNNWYS

Rydym wedi cynnal ymgysylltiad dwfn â chymunedau, cyrff cyhoeddus a rhanddeiliaid — gan gynnwys **ail rownd o gyfarfodydd gyda phob un o'r 56 arweinydd corff cyhoeddus**.

Comisiynwyd gwaith gan y **New Citizens Project** hefyd i gryfhau ein cefnogaeth i ddemocratiaeth ystyriol.

Cynnwys a Chydweithio

Mae cynnwys eraill yn ein gwaith yn hanfodol — ac rydym yn gweithio'n galed i arwain trwy esiampl.

Dros y flwyddyn ddiwethaf, rydym wedi ymgysylltu ag ystod eang o bobl a sefydliadau ledled Cymru — o arweinwyr cyrff cyhoeddus i grwpiau cymunedol ar lawr gwlad — i helpu i lunio ein blaenoriaethau a deall beth sydd bwysicaf.

CYRFF CYHOEDDUS:

Ers dechrau yn fy swydd yn 2023, rydw i wedi cyfarfod â phrif weithredwyr o bob un o'r 56 corff cyhoeddus sy'n dod o dan y Ddeddf — ddwywaith.

Mae fy nhîm hefyd wedi cyflwyno gweithdai, sesiynau ar-lein a digwyddiadau wyneb yn wyneb, gan gynnwys ein Uwchgynhadledd Gweithredu a fynychwyd gan fwy na 300 o bobl.

POBL IFANC:

Mae lleisiau pobl ifanc yn ganolog i'n gwaith. O'n Hacademi a phartneriaethau gydag Omidaze a Democracy Box, i ymweliadau ysgolion a chyfraniadau i ddigwyddiadau, rydym yn sicrhau bod y genhedlaeth nesaf yn cael ei chlywed.

SECTOR GWIRFODDOL:

Rydym wedi gweithio gyda Chyswllt Amgylchedd Cymru, ein Grŵp Rhanddeiliaid Cydraddoldeb ac eraill i ddod â lleisiau arbenigol i'n Hadroddiad Cenedlaethau'r Dyfodol.

Fe wnaethom gynnal digwyddiadau ar y cyd fel y Gynhadledd Economi Llesiant a chyfarfod ddwywaith y flwyddyn â Chyngor Gweithredu Gwirfoddol Cymru a Chyngor Partneriaeth y Trydydd Sector — gyda mwy nag 80 o bobl yn mynychu.

BUSNESAU:

Lansiwyd ein Pecyn Cymorth Busnes a Deddf Llesiant Cymru gyda dros 100 o gynrychiolwyr busnes.

Mae busnesau gan gynnwys Cymdeithas Adeiladu'r Principality, Castell Howell a Dŵr Cymru yn gefnogwyr gweithredol o'r Academi, ac mae un arweinydd busnes yn eistedd ar ein Panel Cyngori Statudol.

UNDEBAU LLAFUR:

Rydym wedi ymgysylltu ag undebau llafur trwy fyrdau crwn, gweithdai a Chyngor Cyffredinol TUC Cymru — gan archwilio sut mae Deddf Llesiant Cymru yn cysylltu â'r Ddeddf Partneriaeth Gymdeithasol a Chaffael Cyhoeddus.

● CYMRU CAN - EFFAITH A CHYRHAEDDIAD

LLYWODRAETH CYMRU A'R SENEDD:

Drwy gydol 2024-25, rwyf wedi parhau i **ymgysylltu a gweithio'n adeiladol gyda Llywodraeth Cymru** a darparu tystiolaeth i bwyllgorau'r Senedd ac ymateb i ymgynghoriadau allweddol.

Yn 2024–25 roedd hyn yn cynnwys:

- Tystiolaeth lafar i sesiwn graffu flynyddol y **Pwyllgor Cydraddoldeb a Chyfiawnder Cymdeithasol** ym mis Mehefin 2024.
- Ymateb i ymgynghoriadau ar:
 - Strategaeth Iechyd Meddwl
 - Strategaeth Gordewdra
 - Strategaeth Addasu i Newid Hinsawdd
 - Egwyddorion Amgylcheddol, Llywodraethu a Thargedau Bioamrywiaeth ([Papur Gwyn](#))
 - Cynrychiolaeth Amrywiol yn y Senedd
- **Ysgrifennais hefyd at weinidogion** ar:
 - Uwchgynhadleddau Llygredd afonydd a Dŵr
 - Atal wrth gyllidebu
 - Ras i Sero a datgarboneiddio
 - Pensiynau a buddsoddi yn yr hinsawdd

Mae rhagor o wybodaeth am gyfarfodydd ar dudalen 54.

CYNRYCHOLWYR ETHOLEDIG:

Rydym wedi ymgysylltu'n rheolaidd â gweinidogion, Aelodau'r Senedd a chynrychiolwyr llywodraeth leol — gan gynnwys arweinwyr portffolio ar gyfer hinsawdd a natur, a chynghorwyr cymunedol trwy ddigwyddiadau fel cynhadledd Un Llais Cymru.

CYFRYNGAU:

Mae gweithio gyda'r cyfryngau yn fy ngalluogi i godi ymwybyddiaeth am faterion a phryderon sy'n effeithio ar genedlaethau'r dyfodol a'r camau gweithredu sydd eu hangen i gyflawni newid.

Rwyf wedi cynnal presenoldeb cryf yn y cyfryngau drwy gydol 2024-25, gan gyhoeddi 29 o ddatganiadau a datganiadau i'r wasg ar ystod eang o faterion i sicrhau cyfanswm o 88 o ddarnau o sylw yn y cyfryngau mewn teitlau o Sky News i South Wales Argus, o Sydney i Abertawe.

Mae fy nhîm a minnau wedi cymryd rhan mewn cyfweiliadau â rhaglenni newyddion ar draws y radio a'r teledu, ac rydym wedi rhannu 57 o astudiaethau achos ac enghreifftiau yn ein cylchlythyr, ar gyfryngau cymdeithasol ac mewn datganiadau i'r wasg.

Mae ein dilynwyr ar LinkedIn wedi tyfu o 5,500 i 6,200 ac mae ganddynt 20,000 o ymweliadau misol ar gyfartaledd â'r wefan.

PANEL YMGYNGHOROL STATUDOL:

Mae ein panel yn parhau i arwain ein gwaith, gyda chyfarfodydd rheolaidd a phrosiectau ar y cyd. Rydym yn ddiolchgar am eu mewnwelediad a'u her.

PARTNERIAID ERAILL:

Rydym wedi gweithio gyda'r byd academiaidd, cymdeithasau tai a sefydliadau cefnogol fel Cymdeithas Llywodraeth Leol Cymru. Rydym hefyd wedi ateb 105 o lythyrau gan aelodau'r cyhoedd sydd wedi cysylltu â ni.

Rydym hefyd wedi siarad mewn cynadleddau cenedlaethol fel [TPAS Cymru](#) a Chynhadledd Bwyd a Ffermio Go lawn Cymru, ac wedi gweithio gyda phrosiectau cymunedo.

YSGOGWYR A HYRWYDDWYR TAWEL

Mae gwneud Cymru'n addas ar gyfer cenedlaethau'r dyfodol yn cymryd mudiad cyfan.

Rydym wedi cael ein hysbrydoli gan y rhai sy'n newid ledled Cymru — o feddygon sy'n hyrwyddo teithio llesol, i lyfrgelloedd sy'n mynd yn sero net.

Mae **dros 120 o arweinwyr ifanc bellach wedi graddio** o'n [Hacademi Arweinyddiaeth Cenedlaethau'r Dyfodol](#) — gan gymhwyso'r Ddeddf mewn cymunedau, gweithleoedd a chyrrff cyhoeddus.

Mae busnesau fel **Cymdeithas Bêl-droed Cymru, Bluestone a Chymdeithas Adeiladu'r Principality** yn defnyddio'r Ddeddf i lunio eu penderfyniadau, hyd yn oed heb ddyletswydd gyfreithiol i wneud hynny.

Dim ond un enghraifft o'r hyn sy'n bosibl yw llwyddiant Câr-y-Môr wrth ennill trwydded forol 20 mlynedd.

Mae'r sector gwirfoddol wedi bod yn rym gyrru — o ymgyrchu dros afonydd glân a thyfu llysiau mewn ysgolion, i adeiladu prosiectau ynni cymunedol sy'n cefnogi pobl a'r blaned.

Dyma'r bobl sy'n gwneud y dyfodol yn real. Ond mae bwlch o hyd rhwng uchelgais a chyflawniad — ac mae angen i ni ei gau, gyda'n gilydd.

• WHAT'S OUR FUTURE?
KYLE STEAD

“

*Can we be better?
Collectively, Cymru can.*

Gweithredu ac Effaith

Ein blaenoriaeth yw sicrhau bod Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol yn gweithio – ac yn gweithio'n galetach.

Mae cyrff cyhoeddus yn dweud wrthym fod angen cefnogaeth, her a chaniatâd arnyn nhw i feddwl yn y tymor hir. Dyna pam rydw i wedi ail-lunio ein gwaith — gan roi mwy o amser a chapasiti i'w helpu i gyflawni eu nodau llesiant a'r pum cenhadaeth a nodir yn Cymru Can.

YR HYN A WNAETHOM YN 2024–25:

- Darparwyd swm record o **gyngor a chymorth arbenigol** drwy ymateb i **540 o geisiadau** am gyngor — roedd ceisiadau wedi cynyddu 9.4% ar y llynedd. Daeth bron i hanner gan gyrrff cyhoeddus sy'n dod o dan y Ddeddf. Roedd y pynciau'n amrywio o hinsawdd a chaffael, i fwyd, atal, a chynllunio corfforaethol.
- Cyflwynwyd **39 o sesiynau hyfforddi a digwyddiadau**, gan gyrraedd dros **2,400 o bobl**. Adroddodd cyfranogwyr fwy o hyder wrth gymhwyso Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol.

- Gwnaethom gefnogi **cyrff cyhoeddus newydd** eu hychwanegu sy'n dod o dan y Ddeddf yn 2024, fel Trafnidiaeth Cymru a Chymwysterau Cymru, gyda hyfforddiant a chyngor ar ddrafftio nodau llesiant.
- Casglwyd data a mewnwelediad i lywio **Adroddiad Cenedlaethau'r Dyfodol 2025**, gan lunio cyngor i'r llywodraeth a chyrrff cyhoeddus.
- Gwnaethom gyfarfod â bron **pob prif weithredwr corff cyhoeddus** i ddeall cynnydd a heriau, ac i lunio argymhellion yr Adroddiad Cenedlaethau'r Dyfodol.
- Cynullwyd **Rhwydwaith y Sefydliadau Cymorth**, gan gynnwys Archwilio Cymru, Iechyd Cyhoeddus Cymru a'r Rhwydwaith Cydgynhyrchu, i rannu dysgu ar draws y sector.
- **Nodwyd 10 mlynedd o'r Ddeddf, gan gymryd rhan** mewn blwyddyn o fyfyrto a dysgu ar y cyd â [CDCC+](#) a Llywodraeth Cymru, gan ddefnyddio'r pen-blwydd i godi ymwybyddiaeth ac annog her.
- Gwnaethom **gydweithio ag Archwilio Cymru**, gan adnewyddu ein [Memorandwm o Ddealltwriaeth](#) a gweithio'n agos i alinio ein rolau monitro a chefnogi.

- **Amlygwyd cynnydd trwy ddod** â dros 100 o gynrychiolwyr cyrrff cyhoeddus ynghyd i rannu mewnwelediadau o **Adroddiad Llesiant Cymru 2024**, gan annog defnyddio dangosyddion a cherrig milltir.
- **Dadansoddwyd perfformiad trwy adolygu 238 o nodau llesiant a 2,155 o gamau** gan 44 o gyrrff cyhoeddus. Ein canfyddiadau:
 - Mae rhai nodau - fel Cymru Gyfrifol yn Fyd-eang a Chymru â Ddiwylliant Bywiog - yn cael llai o ffocws.
 - Mae angen nodau a chamau cliriach, wedi'u cyfathrebu'n well.
 - Mae dulliau hirdymor ac ataliol yn tyfu - ond mae cyfranogiad yn parhau i gael ei danddefnyddio.
- **Gwnaethom ddwyn Llywodraeth Cymru i gyfrif**, gan gynnal cyfarfodydd rheolaidd gyda'r Prif Weinidog, Ysgrifenyddion y Cabinet, yr Ysgrifennydd Parhaol a swyddogion i olrhain eu cyflawniad o Ddeddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol a'u hymateb i'n [hymchwiliad yn 2022](#) i sut mae Llywodraeth Cymru yn gweithredu Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol.

ADNODDAU NEWYDD

Fe wnaethon ni ddatblygu nifer o offer ac adnoddau i gefnogi'r gweithrediad:

Ti, Fi a Dyfodol Cymru

- Offeryn e-ddysgu dwyieithog a gynhyrchwyd ar y cyd â'r Brifysgol Agored, Llywodraeth Cymru a Chyngor Cymru i Bobl Fyddar — ar gael yn Iaith Arwyddion Prydain.

Gwiriwr Cynnydd Ffyrdd o Weithio

- Offeryn ymarferol i helpu cyrff cyhoeddus i asesu eu diwylliant sefydliadol. Fe'i defnyddir mewn gweminarau a sesiynau un-i-un. Bwydir mewnwelediadau i'n hadroddiad ar gyfer y dyfodol.

Offer dysgu byd-eang

- Fe wnaethon ni gefnogi **Dolen Cymru Lesotho** i gyd-greu adnodd ysgol sy'n cysylltu disgyblion yng Nghymru a Lesotho o amgylch meddwl hirdymor.

O GANLYNIAD:

- Mae gan ein sesiynau hyfforddi sgôr boddhad uchel o **6.5 allan o 7**, gyda 100% o'r rhai a holwyd yn nodi eu bod wedi gwella eu hyder wrth gymhwyso'r Ddeddf.
- Mae ein cyngor a'n cefnogaeth wedi arwain at newidiadau mewn arfer a pholisi. Mae enghreifftiau o newid yn cynnwys:
 - Lansiodd **Chwaraeon Cymru** strategaeth newydd sy'n cyd-fynd â'r saith nod llesiant.
 - Ymrwymodd **Bwrdd Iechyd Prifysgol Hywel Dda** i symud gwariant tuag at atal.
 - Ailgynlluniodd **Cymwysterau Cymru** gymwysterau o amgylch y Ddeddf.
 - Ailstrwythurodd **Cyngor Casnewydd** ei wasanaethau i flaenoriaethu ymyrraeth gynnar.
 - Rhoddodd **Cyngor Bro Morganwg** y gorau i ddefnyddio gwestai ar gyfer tai dros dro, gan gydnabod ei effeithiau hirdymor.
- Mae ein cyngor wedi effeithio ar y cyrff cyhoeddus ychwanegol sy'n dod o dan y ddeddfwriaeth o 2024, gyda gwell nodau a chamau llesiant o ganlyniad.

“YMHLITH YR ADBORTH:

“Hoffwn estyn fy niolch diffuant i [y tîm], y bu eu cyngor a'u cefnogaeth amhrisiadwy yn allweddol wrth lunio ein nodau — rwy'n hynod ddiolchgar am y cyfraniadau.”

“Roedd yr ymarfer yn arbennig o ddefnyddiol - Roedd gweithio mewn grŵp hefyd yn ddefnyddiol iawn gan fod syniadau newydd a safbwyntiau eraill wedi gwella ein cynllun meddwl hirdymor.”

“Uchafbwynt y sesiwn oedd y cyfle i rwydweithio â sefydliadau eraill yn y sector cyhoeddus i gymharu nodiadau ar ddulliau a gweithredu.”

“Byddaf yn gweithio'n agosach gydag ysgolion i hyrwyddo bwyta'n iach.”

“Roedd y cyfle hwn i oedi a myfyrio ar ein cynnydd wrth weithredu Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol yn brofiad cadarnhaol iawn i'm swyddogion.”

“Wrth gynnal cyfarfodydd prosiect trawsnewid, cynllunio strategol ac adrannol a sesiynau risg gydag uwch arweinwyr a rheolwyr canol, byddwn yn cyfeirio at egwyddorion y Ddeddf ac yn eu cymhwyso i sicrhau bod ein hymrwymyiadau statudol yn cael eu cyflawni gyda mesurau ar waith i asesu cynnydd.”

BETH NESAF:

Byddaf yn:

- Blaenoriaethu cyflawni Adroddiad Cenedlaethau'r Dyfodol 2025, gan helpu cyrff cyhoeddus i ddeall a gweithredu'r argymhellion.
- Cyflawni rhaglen o sesiynau hyfforddi a datblygu newydd, wedi'u teilwra i themâu allweddol o adroddiad Cenedlaethau'r Dyfodol.
- Alinio fy ngwaith ag Archwilydd Cyffredinol Cymru yn enwedig o amgylch ein galwadau tebyg am adolygiad ôl-ddeddfwriaethol o'r Ddeddf.

HWB DYFODOL

Er mwyn helpu cyrff cyhoeddus i gryfhau eu meddwl hirdymor, fe wnaethom lansio [Hwb Dyfodol](#) — canolfan arbenigedd gydweithredol sy'n canolbwyntio ar y dyfodol a rhagweld.

Mae **Cymuned Ymarfer Hwb** bellach yn dwyn ynghyd **48 o aelodau** o sefydliadau gan gynnwys Llywodraeth Cymru, Cyngor Caerdydd, Iechyd Cyhoeddus Cymru, Prifysgol Caerdydd, a Chyfoeth Naturiol Cymru.

“Drwy greu gweledigaethau o’r dyfodol, mae gennym well siawns o wneud y penderfyniadau cywir nawr i alluogi’r dyfodol hwnnw.”

Sophie Spooner, cyfranogwr Hwb Dyfodol

YN 2024–25, FE WNAETHON NI:

- Gynnal **pum gweithdy** a fynychwyd gan **85 o gyfranogwyr** o **35 o sefydliadau**
- Derbyn sgôr boddhad cyfartalog o **6.4 allan o 7**
- Clywed gan **100% o gyfranogwyr** fod eu hyder a'u dealltwriaeth o weithio hirdymor wedi gwella

DYWEDODD Y CYFRANOGWYR WRTHYM:

“Mwynheais y sesiwn grŵp, gan ddyfnhau fy nealltwriaeth o feddwl ar gyfer y dyfodol a rhagweld”

“Roedd ein hwylusydd yn dda am berswadio syniadau allan ohonom ac agor y drafodaeth. Wrth ein bwrdd roedd pobl o wahanol sectorau yn dod â safbwyntiau hollol wahanol gyda nhw.”

“Rwy’n bwriadu datblygu adnoddau mewnol ac integreiddio meddwl ar gyfer y dyfodol, yn enwedig o fewn cynllunio trafndiaeth a rheoli prosiectau.”

“Byddaf yn dylanwadu ar eraill i ddefnyddio meddwl hirdymor yn eu ffyrdd o weithio.”

“Mae digwyddiadau FGC bob amser yn llawn egni optimistaidd sydd bob amser yn adfywiol. Diolch!”

Mae'r Hwb eisoes yn dylanwadu ar newid — mae Trafnidiaeth Cymru yn defnyddio'r hyfforddiant i gefnogi cynllunio prosiectau a gwneud penderfyniadau.

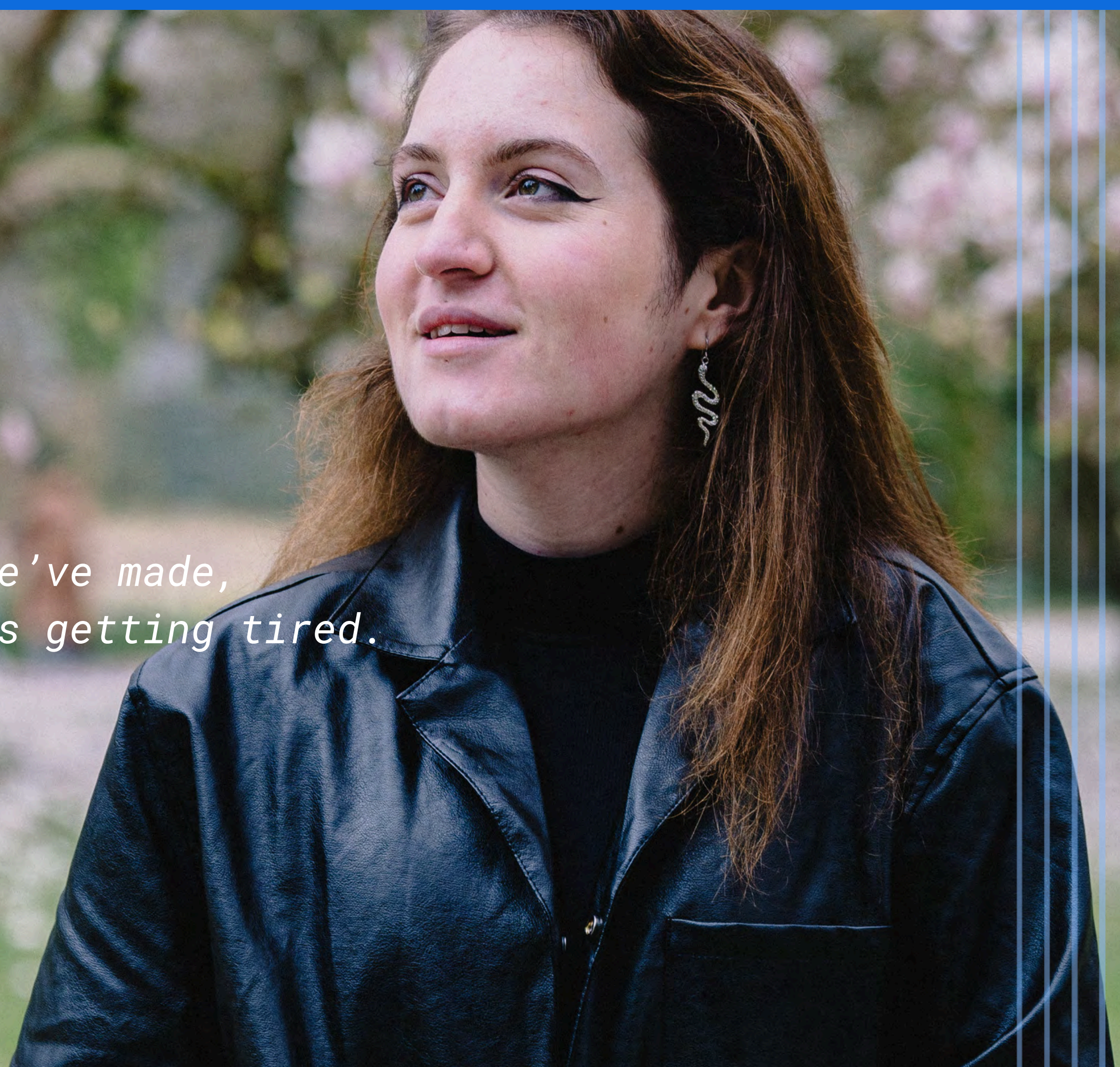
Fe wnaethon ni hefyd helpu Llywodraeth Cymru i drefnu Goleuo'r Dyfodol, digwyddiad pen-blwydd gan ddefnyddio dulliau Dylunio Dyfodol Japaneaidd i archwilio'r gorffennol a dychmygu dyfodol.

Mynychodd dros 130 o bobl, ac mae eu “llythyrau o'r dyfodol” bellach yn rhan o Archif y Bobl yn Llyfrgell Genedlaethol Cymru.

*Muddy waves,
Consume the homes we've made,
Because the Earth is getting tired.*

Hinsawdd a Natur

Yr argyfwng hinsawdd a natur yw her ddiffiniol ein cenhedlaeth, gan effeithio ar bawb, o gymunedau sydd wedi'u taro gan lifogydd i'n gwasanaethau cyhoeddus sy'n rheoli costau tywydd eithafol.

Heb ymdrechion brys, cydgysylltiedig i ddatgarboneiddio, adfer natur a rheoli risg hinsawdd, rydym yn wynebu difrod anadferadwy i'r systemau sy'n cynnal bywyd.

Dyna pam rwyf wedi gwneud yn [genhadaeth](#) i mi helpu cyrff cyhoeddus i gyrraedd eu nodau sero net a natur bositif erbyn 2030.

Mae dyhead Llywodraeth Cymru i'r sector cyhoeddus fod yn sero net erbyn 2030 wedi bod yn gatalydd ar gyfer gweithredu ac mae'n arwain at fwy o ffocws ar ddatgarboneiddio wrth wneud penderfyniadau.

Fodd bynnag, nid yw gweithredu'n gyson ar draws pob maes gwasanaeth ac nid oes dealltwriaeth dda bob amser o'r rhyngddibyniaethau rhwng materion.

Mae llawer o sefydliadau'n pryderu am eu gallu i gyrraedd targedau allyriadau ac mae angen dyrannu adnoddau ychwanegol sylweddol.

YR HYN A WNAETHOM YN 2024-25:

- Gwranddo ar arweinwyr hinsawdd a natur ar draws **mwyn na 30 o gyrff cyhoeddus** a gweithio gydag arbenigwyr i lunio argymhellion yn fy Adroddiad Cenedlaethau'r Dyfodol gan nodi ble i wthio am weithredu cyflymach. Datgelwyd heriau gydag adrodd sero net a helpwyd i greu mannau diogel i gyrff cyhoeddus rannu rhwystrau a chydweithio ar atebion.
- Partneru â Ras i Sero Cymru a Pharc Cenedlaethol Bannau Brycheiniog i gynnal digwyddiadau a ddaeth â gwasanaethau cyhoeddus, busnesau ac arweinwyr cymunedol ynghyd i fynd i'r afael ag **allyriadau ledled yr ardal**. Sefydlu perthnasoedd newydd ag Ystadau Cymru, Cymdeithas Llywodraeth Leol Cymru a Thîm Strategaeth Datgarboneiddio'r GIG i ysgogi gweithredu i leihau allyriadau, addasu i risgiau hinsawdd, ac adfer natur.
- Cefnogi **Strategaeth Addasu i'r Hinsawdd** Llywodraeth Cymru a chynnal tri digwyddiad yn ystod Wythnos Hinsawdd Cymru — gan gynnwys sesiynau ar ddylunio bioffilig ac addasu i'r hinsawdd sy'n canolbwyntio ar iechyd.
- Ymuno â **phartneriaeth addasu i newid hinsawdd ledled y DU** dan arweiniad Kings College Llundain a DEFRA. Mae ein cyngor yn helpu i gysylltu cyrff cyhoeddus Cymru a Chyfoeth Naturiol Cymru ag ymdrechion cenedlaethol a dangos sut y gall cyfraith sy'n canolbwyntio ar y dyfodol - fel Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol - sbarduno gweithredu.
- Ymateb i'r **Papur Gwyn** ar **egwyddorion amgylcheddol, llywodraethu a thargedau bioamrywiaeth**, gan gefnogi'r achos dros amddiffyniadau cyfreithiol cryf a thargedau adfer natur rhwymol — gan bwysleisio'r angen am gynllun cyflawni clir a buddsoddiad cynaliadwy.
- Cynghori ar **Egwyddorion Buddsoddi Cynaliadwy** a chefnogi ymdrechion i ddatgloi **cyllid preifat** ar gyfer adfer natur a sero net. Buom yn gweithio gyda Chyfoeth Naturiol Cymru a'r Rhwydwaith Gwybodaeth Ecosystemau ar sut y gall fframweithiau buddsoddi gyd-fynd â llesiant.
- Cyfrannu at **Grŵp Cynghori Grid Trydan y Dyfodol Llywodraeth Cymru**, gan archwilio sut i adeiladu system ynni sy'n addas ar gyfer anghenion y dyfodol. Cefnogom alwadau am osod seilwaith newydd o dan y ddaear lle bynnag y bo modd.
- Galw am ddiwygio **Uwchgynadleddau Afonydd Llywodraeth Cymru**, yn dilyn adborth gan randdeiliaid ac ymchwiliad gomisiynwyd. Argymhellom bwrpas cliriach, llywodraethu cryfach, a ffocws ehangach ar iechyd afonydd ledled Cymru.

- Gweithio ochr yn ochr ag **Asesydd Diogelu'r Amgylchedd Dros Dro Cymru** i gasglu **tystiolaeth ar gyflwr ein dyfrffyrdd**. Cysylltodd ein digwyddiadau yn Sioe Frenhinol Cymru a Phafiliwn Grangetown â thirfeddianwyr, cymunedau canol dinas, ymddiriedolaethau afonydd a byrddau maetholion.
- Cynnal **uwchgynhadledd gwymon** ar y cyd â Gwobr Earthshot a WWF Cymru a fynychwyd gan Ei Uchelder Brenhinol Tywysog Cymru, gan roi sylw i 'Brosiect Madoc' — astudiaeth sy'n dangos bod hanner ardal forol Cymru yn addas ar gyfer ffermio gwymon, gyda'r potensial i greu bron i **1,000 o swyddi** ac adeiladu **diwydiant gwerth £105 miliwn**.

UNDOD Â CHENEDL Y WAMPIS

Ym mis Medi 2024, croesawais arweinwyr o **Genedl Wampís** yng Ngogledd Periw, sy'n galw ar lywodraethau ledled y byd i gefnogi eu brwydr yn erbyn datgoedwigo.

Mae eu tiriogaeth - **bron i 1.4 miliwn hectar** - yn fan problemus bioamrywiaeth ac yn amsugno cymaint o garbon mewn dwy flynedd â tharged lleihau 10 mlynedd Periw.

Byddwn yn gweithio gyda **Maint Cymru**, sy'n cefnogi'r Wampís i fonitro defnydd tir, herio gweithgaredd anghyfreithlon a chodi eu lleisiau.

“ YMHLITH YR ADBORTH:

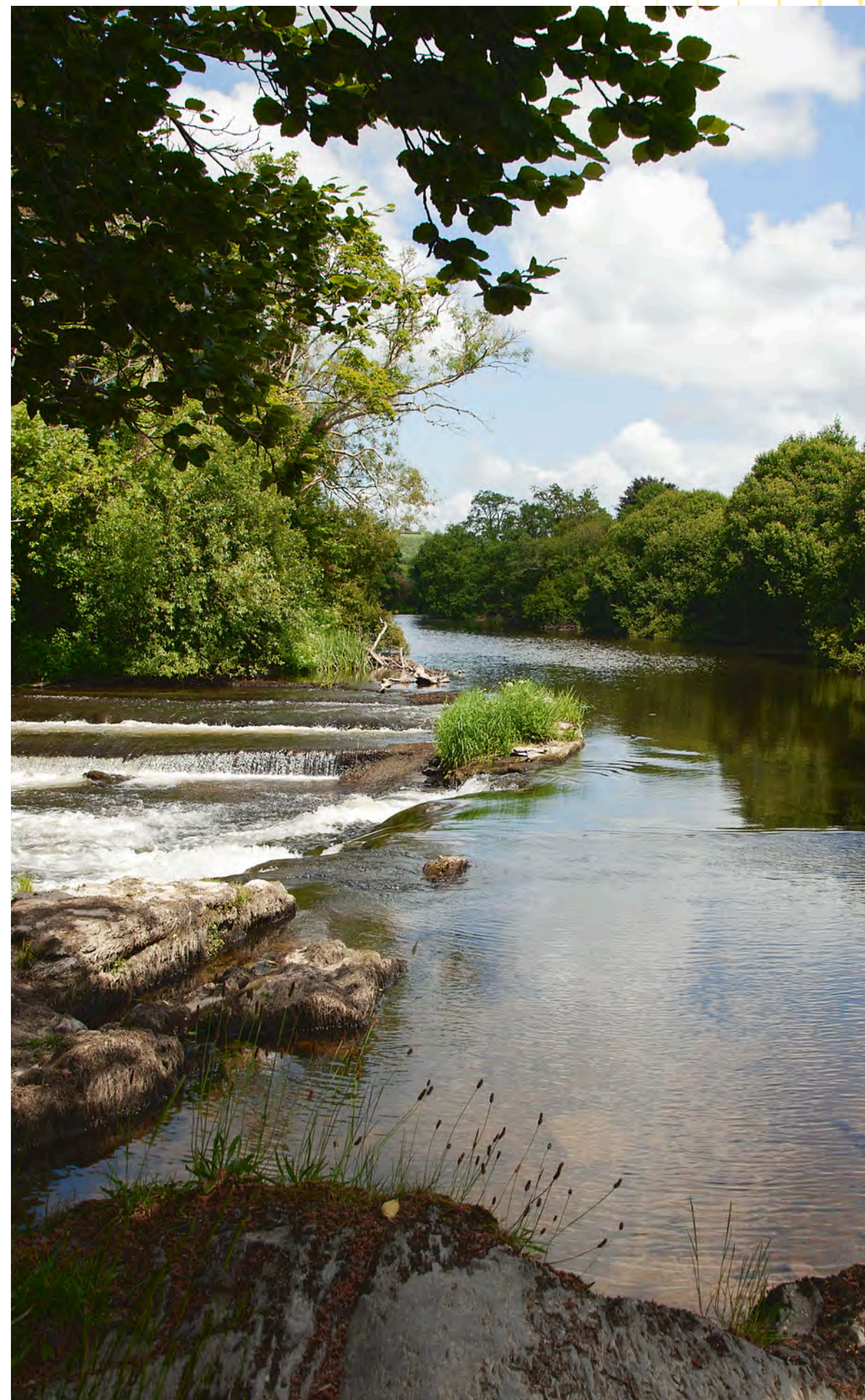
“Mae wedi bod yn bleser gweithio gyda Swyddfa Cenedlaeth y Dyfodol, ac mae eich ymatebolrwydd i'r adborth a ddarparwyd yn cael ei werthfawrogi'n fawr. Byddai cyfranogiad parhaus yn y maes hwn yn ychwanegu gwerth ac yn helpu i hwyluso cynnydd ac atebolrwydd”.
Bwrdd Rheoli Maetholion Afonydd Gorllewin Cymru

Diolch yn fawr iawn am fynychu Bwrdd Prosiect Sero ddoe... cafwyd trafodaethau a syniadau defnyddiol a rannwyd ... Rwyf wedi cael adborth cadarnhaol iawn.”
Cyngor Sir Bro Morganwg

“Roeddwn i eisiau rhoi nodyn personol i chi fel un o'r cyfranwyr mwyaf nodedig ddoe. Hollol wych. Gobeithio y gallwn wneud mwy gyda swyddfa Cenedloedd y Dyfodol.”
Comisiwn Seilwaith Cenedlaethol Cymru

“Gall cyrff cyhoeddus luosi eu heffaith trwy arwain a chefnogi gweithredu hinsawdd lleol mewn cymunedau, yn hytrach na chanolbwyntio ar ein gweithrediadau a'n caffael uniongyrchol ein hunain. Trwy gynnwll rhwydwaith o gyrff cyhoeddus sy'n archwilio'r dull hwn, mae Comisiynydd Cenedlaethau'r Dyfodol wedi helpu i ymgorffori ffyrdd o weithio Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol. Mae'r fenter Ras i Sero a gefnogir gan y Cenedloedd Unedig yn ein helpu i gysylltu â gweithredu rhyngwladol - dyna pam rydym yn falch o fod wedi ymuno.”
Awdurdod Parc Cenedlaethol Bannau Brycheiniog

”

OWEN HAINES (CÂR-Y-MÔR), DEREK WALKER (COMISIYNYDD CENEDLAETHAU'R DYFODOL CYMRU) AC EI UCHELDER BRENHINOL Y TYMYSOG CYMRU

- CYFLAWNI EIN CENHADAETHAU - HINSAWDD A NATUR

0 GANLYNIAD:

- **Ailgychwynnodd Llywodraeth Cymru ei dull o ymdrin â llygredd afonydd.** Mae'r Uwchgynadleddau Dŵr bellach yn canolbwyntio ar bob afon a phob ffynhonnell llygredd — fel y mae pobl Cymru wedi mynnu.
- Mae dulliau sy'n seiliedig ar ddalgylchoedd yn ennill momentwm, gydag ymrwymïadau Gweinidogol wedi'u gwneud i gysylltu **rîsg llifogydd, llygredd ac adferiad natur** mewn ffordd gydgyssylltiedig, ac i ehangu pwerau rheoleiddio Cyfoeth Naturiol Cymru drwy Ddeddf Dŵr (Mesurau Arbennig).
- Mae Llywodraeth Cymru wedi ymrwymo i ddatblygu **fframwaith cyllid natur** i wneud y mwyaf o effaith buddsoddiad, a gweithio gyda phrosiectau sy'n dysgu o brofiad sefydliadau sydd eisoes wedi sicrhau buddsoddiad.
- Mae Llywodraeth Cymru hefyd wedi defnyddio Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol i fframio datblygiad set o argymhellion ar gyfer y **grid trydan yn y dyfodol** yng Nghymru, gan sicrhau bod y rhain wedi'u fframio ar set o egwyddorion sy'n seiliedig ar lesiant cymdeithasol, amgylcheddol, economaidd a diwylliannol.
- Mae amddiffyniadau cyfreithiol newydd a thargedau adferiad natur rhwymol mewn **deddfau amgylcheddol newydd** a mwy o eglurder cyfreithiol yn atal dryswch rhwng deddfwriaeth sy'n gorgyffwrdd.

- Mae ymwybyddiaeth gynyddol o **brosiectau ynni sy'n eiddo i'r gymuned ac yn lleol** o fewn y Llywodraeth ac awdurdodau lleol oherwydd ein digwyddiadau a'n gweithdai.

BETH NESAF:

Byddaf yn:

- Gweithio gyda Llywodraeth Cymru ar yr ailadrodd nesaf o gynlluniau cyllideb carbon Cymru ac yn eiriol dros leihau allyriadau ar draws yr ardal, gwell cyfranogiad cymunedol, eglurder ar adrodd ar allyriadau cwmplas 3, a dyblu uchelgais ar gyfer targedau ynni sy'n eiddo i'r gymuned ac yn lleol.
- Darparu cefnogaeth ymarferol i gyrff cyhoeddus ar eu targedau hinsawdd a natur, gan ganolbwyntio ar reoli adeiladau ac ystadau tir, a helpu byrddau gwasanaethau cyhoeddus i flaenoriaethu asesiadau rîsg hinsawdd.
- Parhau â'm cyfarfodydd rheolaidd â Phrif Weithredwr a Chadeirydd Cyfoeth Naturiol Cymru i herio a chefnogi penderfyniadau ar gyfer hinsawdd a natur, ac i ymhelaethu ar ganfyddiadau'r Adroddiad ar Gyflwr Adnoddau Naturiol ym mis Rhagfyr 2025.
- Parhau i eiriol dros ddull sy'n seiliedig ar ddalgylchoedd ar gyfer iechyd afonydd, swyddi gwyrdd mewn dyframaeth a gwymon, a sector cyhoeddus heb ddatgoedwigo.

PRIF WEINIDOG **ELUNED MORGAN** AS A **DEREK WALKER** (COMISIYNYDD CENEDLAETHAU'R DYFODOL) YM MHROSIECT YNNI CYMUNEDOL SEREN Y MÔR YN Y BORTH, CEREDIGION. GYDA **HELEN NELSON** (FGC, CYFARWYDDWR CYNLLUNIO STRATEGOL, HINSAWDD A NATUR), **BEN FERGUSON** (YNNI CYMUNEDOL CYMRU), **KATE DOUBLEDAY** (MARCHNAD FFERMWYR Y BORTH), **EMILY HINSHELWOOD** (AWEL AMAN TAWE), **IAN HOSKER** (SEREN Y MÔR), **RICK PARKER** (CYFOETH NATURIOL CYMRU), **Y CYNGHORYDD HUGH HUGHES** (CYNGOR SIR CEREDIGION), **DR JOSEPH AKPOROKAH** (LLAWFEDDYGFA BORTH), **JACK LEWIS-ROBERTS** (CYFOETH NATURIOL CYMRU) AC **ANDREA HUGHES** (DYFODOL BORTH FUTURES LTD).

- **TIK' TOK' (CYMFAS BYW AR GYFER NEMID HINSAWDD)**
PASKALINE MAIYO, ARTIST CORFF

Iechyd a Llesiant

Fy nghenhadaeth iechyd a llesiant yw helpu cyrff cyhoeddus i gydweithio ar achosion sylfaenol afiechyd, mynd i'r afael ag anghydraddoldebau a chadw pobl yn iach trwy atal.

Er gwaethaf gwaith caled ac ymroddiad ar draws y sector, mae cynnydd cyfyngedig yn cael ei wneud tuag at Gymru iachach.

Mae salwch y gellir ei atal yn cynyddu. Mae anghydraddoldebau yn parhau. Mae llawer o bobl yn dal i gael trafferth cael y gofal sydd ei angen arnynt, ac mae'r system dan bwysau cynyddol oherwydd galw cynyddol, poblogaeth sy'n heneiddio, heriau i'r gweithlu ac adnoddau cyfyngedig.

Mae cyfran iechyd cyllideb Cymru yn parhau i dyfu, gan adael llai ar gyfer y gwasanaethau sy'n atal salwch yn y lle cyntaf.

Os ydym am gael dyfodol cynaliadwy, rhaid inni symud o fodel clinigol o iechyd i fodel cymdeithasol - a buddsoddi mewn atal.

RHAGLEN **CELFYDDYDAU MEWN IECHYD YMDDIRIEDOLAETH GIG PRIFYSGOL FELINDRE** - MAE GRŮP CYMORTH ANADLU YN CYFARFOD BOB MIS YN AMGUEDDFA HANES GENEDLAETHOL SAIN FFAGAN YNG NGHAERDYDD, LLE MAE CLEIFION YN CWRDD YN YR AWYR AGORED AC YN CYMRYD RHAN MEWN GWEITHGAREDDAU CREADIGOL.

TRANSNEWID GOFAL TRWY GREADIGRMYDD

● CYFLAWNI EIN CENHADAETHAU - IECHYD A LLESIANT

Fy ffocws eleni oedd helpu cyrff cyhoeddus, Llywodraeth Cymru a Byrddau Gwasanaethau Cyhoeddus i:

- **Edrych yn y tymor hir**, yn hytrach nag ymateb i bwysau uniongyrchol yn unig
- **Mabwysiadu dulliau sy'n seiliedig ar atal** i wella ansawdd bywyd
- **Cydweithio ar draws sectorau** i wella gyrwyr cymdeithasol, diwylliannol, economaidd ac amgylcheddol iechyd

YR HYN A WNAETHOM YN 2024-25:

- **Eirioli dros atal** mewn digwyddiadau allweddol gan gynnwys Cynhadledd Cynaliadwyedd y GIG, Comisiwn Bevan, a chynhadledd GIG Cymru.
- Cynnull cyrff cyhoeddus i archwilio sut olwg fyddai ar **system iechyd sy'n canolbwyntio ar atal** — gan gynnwys sesiwn ar-lein i hyrwyddo ein [pecyn cymorth Y Tu Hwnt i'r Presennol](#).
- Ymateb i Strategaeth Iechyd Meddwl Llywodraeth Cymru ac ymchwiliad y Senedd ar ordewdra — gan bwysleisio brys meddwl hirdymor.

- Gweithio gyda swyddogion i wneud atal yn flaenoriaeth mewn canllawiau ar gyfer **Cynlluniau Tymor Canolig Integredig (IMTPs)** — sydd bellach ar waith ar draws byrddau iechyd.
- Galw am **fuddsoddiad wedi'i glustnodi mewn atal**, gan ysgrifennu at Ysgrifenyddion y Cabinet Iechyd a Chyllid. Cefnogwyd ein galwad gan Gyddfederasiwn y GIG a'r Sefydliad Iechyd.
- Cyflwyno **gweithdai gan gynnwys** arweinwyr cyllid a chynllunio iechyd ac ar gyfer cyrff cyhoeddus ehangach ar rôl atal.
- Cynnull swyddogion i archwilio sut y gellir integreiddio asesiadau effaith iechyd yn well i wneud penderfyniadau.
- Partneru ag Iechyd Cyhoeddus Cymru a'r Sefydliad Iechyd ar y [rhaglen Llunio Lleoedd ar gyfer Llesiant](#), sy'n helpu BGCau i gymhwyso meddwl systemau i leihau anghydraddoldebau iechyd.
- Eirioli dros i Gymru ddod yn **Genedl Marmot**, gan gymhwyso egwyddorion Marmot i wella ecwiti iechyd ar draws pob maes polisi.
- Dadansoddi nodau llesiant cyrff cyhoeddus — a chanfod amrywiad eang yn y ffordd y maent yn blaenoriaethu iechyd ac atal. Mae rhai yn mabwysiadu dull model cymdeithasol cyfannol. Mae eraill yn gul neu'n colli cyfleoedd ar gyfer cydweithio ac effaith hirdymor.

- Rydym wedi croesawu partneriaeth a chydweithio gan gynnwys:
 - Cyfarfodydd misol gyda **Chonffederasiwn GIG Cymru**.
 - Cyfranogiad yng **Ngrŵp Gorchwyl a Gorffen Adeiladu Cymru** iachach Llywodraeth Cymru.
 - Prosiectau ar y cyd ag Iechyd Cyhoeddus Cymru ar economi llesiant a dyfodol.
 - Dod â rhanddeiliaid ynghyd i lywio Adroddiad Cenedlaethau'r Dyfodol 2025.
 - Cyfrannu at **Ddeialog Polisi Lefel Uchel Sefydliad Iechyd y Byd** fel cyd-arweinwyr ar yr economi llesiant.
 - Bod yn aelodau gweithredol o **Rwydwaith Datblygu Cynaliadwy Ewrop**, gan rannu arfer gorau Cymru ar draws yr UE.

0 GANLYNIAD:

- Mae atal ac iechyd y boblogaeth bellach yn flaenoriaeth graidd yn y canllawiau ar gyfer Cynlluniau Tymor Canolig Integredig — gan ei gwneud yn ofynnol i bob bwrdd iechyd ddangos sut y byddant yn buddsoddi mewn atal.
- Arweiniodd ein gweithdy cyllid ym mis Hydref 2024 ar atal ar gyfer Cyfarwyddwyr Cyllid ledled Cymru, ac arweiniodd hyn at Fwrdd Iechyd Prifysgol Hywel Dda yn mapio gwariant yn erbyn lefelau atal.
- Mabwysiadodd dau bwyllgor Senedd ein hargymhellion: Galwodd y **Pwyllgor Cyllid** (Argymhellion 20 a 21) a'r **Pwyllgor Iechyd a Gofal Cymdeithasol** (Argymhellion 2 a 3) ar Lywodraeth Cymru i gymhwyso ein diffiniad atal yn ei chynllunio cyllideb — ac i weithio gyda'n swyddfa'n uniongyrchol.
- Mae atal bellach yn ganolog i **Strategaeth Iechyd Meddwl** Llywodraeth Cymru, gan ymddangos fel y datganiad gweledigaeth cyntaf — wedi'i ddyrchafu o dudalen 39 yn y drafft cynharach.
- Mae'r model cymdeithasol o iechyd yn ennill tir ymhlith y llywodraeth a byrddau iechyd lleol ledled Cymru.
- Mae Llywodraeth Cymru wedi ymrwymo i ddod yn [Genedl Marmot](#), gan gydnabod bod iechyd ac anghydraddoldebau iechyd yn cael eu llunio'n bennaf gan benderfyniadau cymdeithasol iechyd.
- Mae cyd-gynhyrchu, cynhwysiant digidol a chyfranogiad bellach yn fwy gweladwy mewn cynllunio.
- Dywedodd 100% o'r rhai a fynychodd ein gweminar Pecyn Cymorth y Dyfodol fod ganddyn nhw ddealltwriaeth well o atal bellach a'u bod nhw'n bwriadu gweithredu'n wahanol.

DEREK WALKER (COMISYNYDD CENEDLAETHAU'R DYFODOL), YR ATHRO SYR MICHAEL MARMOT A MARIE BROUSSEAU-NAVARRO (DIRPRWY GOMISIYNYDD A CHYFARWYDDWR IECHYD)

“YMHLITH YR ADBORTH:

“Mae anogaeth, her a chefnogaeth swyddfa'r Cenedlaethau'r Dyfodol wedi ein helpu i nodi cyfleoedd i weithio ar y cyd. Mae atal ac iechyd y boblogaeth bellach yn rhan annatod o gynlluniau tymor canolig integredig ac mae'n feganwaith i yrru atebion gwasanaeth cynaliadwy ledled Cymru dros amser.”

Is-adran Strategaeth a Chynllunio Gofal Iechyd, Llywodraeth Cymru

“Roedd mewnwelediadau a pherthnasoedd Swyddfa Cenedlaethau'r Dyfodol â Byrddau Gwasanaethau Cyhoeddus yn amhrisiadwy wrth lunio'r rhaglen Lluio Lleoedd.”

Iechyd Cyhoeddus Cymru

“Mae'r cydweithrediad â thîm y Comisiynydd wedi helpu i ddyfnhau ein diwylliant arweinyddiaeth ac wedi ysbrydoli ein harweinwyr iechyd i weithredu gydag eglurder hirdymor.”

Bwrdd Iechyd Prifysgol Caerdydd a'r Fro

“Diolch yn fawr iawn am eich cyfraniad at Uwchgynhadledd y Model Cymdeithasol ar gyfer Iechyd a Llesiant. Roedd eich presenoldeb a'ch cyfraniad yn amhrisiadwy, ac rydym yn edrych ymlaen at weithio gyda chi ar y Matrics Aeddfedrwydd a'r Traciwr Cynnydd. Diolch.”

BETH NESAF:

Byddaf yn:

- Parhau i hyrwyddo'r model cymdeithasol o iechyd a chefnogi ei weithredu.
- Gweithio gyda chyrrff cyhoeddus i gryfhau nodau llesiant sy'n gysylltiedig ag ecwiti iechyd.
- Cefnogi taith Cymru i ddod yn Genedl Marmot.
- Treialu cyllidebu atal gyda Hywel Dda a chyrrff cyhoeddus eraill.
- Darparu hyfforddiant i fyrdau gwasanaethau cyhoeddus wrth iddynt ddechrau asesiadau a chynlluniau newydd.
- Cefnogi Llywodraeth Cymru i alinio canllawiau Cynllunio Tymor Canolig Integredig â'r newid atal.
- Codi ymwybyddiaeth o dueddiadau'r dyfodol mewn iechyd a gofal.
- Darparu cyngor ymarferol i leihau gordewdra a gwella dietau, trwy ein cenhadaeth fwyd.

Diwylliant a'r iaith Gymraeg

Rwyf wedi gwneud hi'n [genhadaeth](#) i mi atgyfnerthu effaith gadarnhaol llesiant diwylliannol.

Diwylliant yw calon cymunedau. Mae'n llunio ein hunaniaeth, yn ein cysylltu â'n gilydd ac yn meithrin ymdeimlad o berthyn.

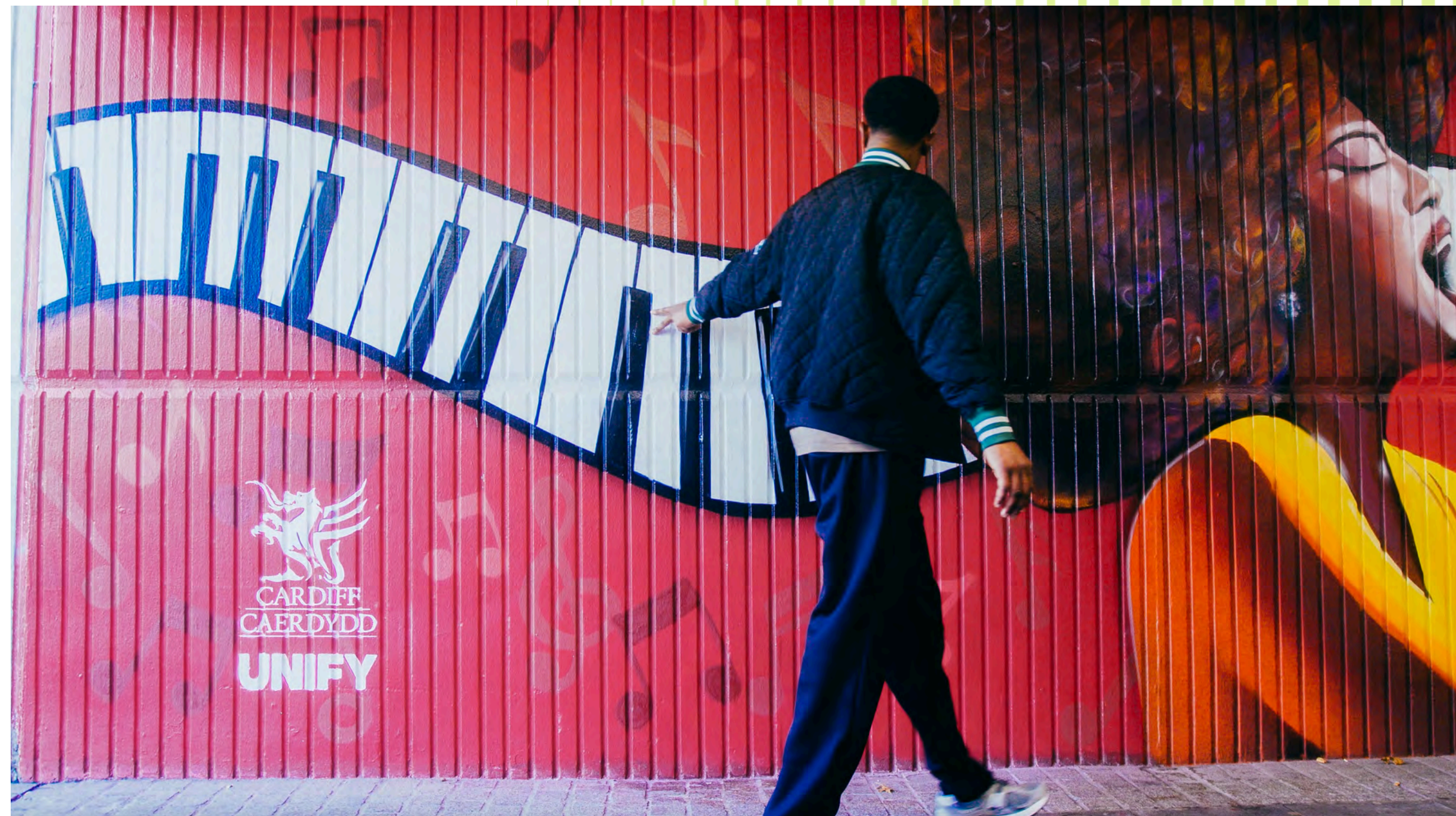
Mae Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol yn rhoi pwys cyfartal i lesiant diwylliannol ochr yn ochr â llesiant cymdeithasol, economaidd ac amgylcheddol — y cyntaf yn y byd.

Ond yn rhy aml, mae diwylliant a'r iaith Gymraeg yn cael eu rhoi o'r neilltu. Mae ein dadansoddiad yn dangos nad yw'r meysydd hyn yn cael eu cynrychioli'n ddigonol yng ngweithredoedd llesiant a chamau cyrff cyhoeddus.

Lle cânt eu cynnwys, mae'r ffocws yn aml yn gul neu'n amwys — er bod y risgiau'n uchel.

Mae toriadau, cau ac effeithiau hinsawdd yn bygwth seilwaith diwylliannol a threftadaeth ledled Cymru.

Credwn y gall hyn newid — a rhaid iddo newid.

“Ychydig o wledydd sydd mor gysylltiedig â diwylliant â Chymru, ac eto gallwn weld bod y cynnig diwylliannol yng Nghymru dan fygythiad oherwydd galwadau ehangach ar gyllid cyhoeddus.

Nid oes digon o amddiffyniad statudol i ddiwylliant, ac felly mae'n dod yn darged hawdd pan fo angen gwneud penderfyniadau anodd ynghylch cyllidebau.

Gyda diwylliant yn cael ei gydnabod yn benodol fel egwyddor datblygu cynaliadwy yng Nghymru, mae gennym y cyfle i fynd ymhellach a datblygu deddf diwylliant.

Byddai hyn yn ategu Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol, a byddai'n ein galluogi i fynegi'r mynediad at ddiwylliant, y mwynhad ohono, a'r cyfranogiad ynddo a ddylai fod yn eiddo i bob dinesydd yng Nghymru drwy hawl.”

Jane Richmond
Prif Swyddog Gweithredol,
Amgueddfa Cymru

YR HYN A WNAETHOM YN 2024-25:

- Cynghori Llywodraeth Cymru ar lunio ei **Blaenoriaethau Cenedlaethol ar gyfer Diwylliant**, gan arwain at gysylltiadau cryfach â Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol a phwyslais cliriach ar greadigrwydd, cysylltiad rhyng-genhedlaeth, a rôl diwylliant mewn llesiant.
- Ar Ddydd Gŵyl Dewi, **galw am Ddeddf Diwylliant** — i wneud llesiant diwylliannol yn gyfrifoldeb statudol ar draws gwasanaethau cyhoeddus.
- **Tynnu sylw at y diffyg ffocws diwylliannol** yng nghynlluniau llesiant y byrddau gwasanaethau cyhoeddus (BGC) a chyrrff cyhoeddus:
 - Dim ond 10.5% o'r nodau sy'n ymwneud â diwylliant neu iaith
 - O'r rhain, mae'r rhan fwyaf yn dod o sefydliadau diwylliannol statudol
 - Ymhlith BGCau, dim ond 8% o'r nodau sy'n adlewyrchu llesiant diwylliannol — gydag anghydraddoldebau rhanbarthol clir
- **Cynnull dau ddigwyddiad cenedlaethol ar ddiwylliant a'r sector cyhoeddus** i archwilio'r bylchau hyn a llunio canllawiau newydd yn ein Hadroddiad Cenedlaethau'r Dyfodol.
- Partneru â Phrifysgol Metropolitan Caerdydd i gyhoeddi **Newid Hinsawdd a Risg Ddiwylliannol**, gan amlygu sut mae newid hinsawdd yn bygwth safleoedd, arferion ac asedau diwylliannol. Helpodd y canfyddiadau i lunio blaenoriaethau diwylliant diwygiedig Llywodraeth Cymru.

- **Cyd-ddatblygu canllawiau i weithwyr llawrydd** gyda Chyngor Celfyddydau Cymru, undebau llafur a gweithwyr llawrydd eu hunain — gan ddangos i gyrff cyhoeddus sut i weithio'n well gyda gweithwyr creadigol. Mae hyn yn adeiladu ar ddysgu o COVID-19, pan helpodd gweithwyr llawrydd i gyflawni prosiectau diwylliannol a chymunedol brys.
- **Ariannu artistiaid llawrydd** i gyfrannu at ac ymateb i Adroddiad Cenedlaethau'r Dyfodol — eu talu am eu hamser, eu mewnwelediadau a'u hallbynnau.
- **Cynyddu ein hymgysylltiadau yn y sector diwylliant 37%**, gan fynychu neu siarad mewn 26 o ddigwyddiadau.
- Hwyluso **cyfnewidfa ddiwylliannol i Bradford, Dinas Diwylliant y DU 2025**, gyda 20 o arweinwyr y sector cyhoeddus a diwylliannol o Gymru. Canolbwyntiodd yr ymweliad ar sut i ymgorffori llesiant diwylliannol mewn darpariaeth gwasanaethau cyhoeddus.

YMHLITH YR ADBORTH:

“Roedd yn ddiddorol gweld sut mae celf ac artistiaid wedi cael eu cynnwys o'r cychwyn cyntaf yn Bradford 2025, trwy gomisiynu a manau/arddangosfeydd dynodedig.”

“Atgyfnerthodd yr ymweliad bwysigrwydd llesiant diwylliannol a'r potensial ar gyfer effaith yn y byd go iawn pan fyddwn yn aros yn drw i'n gwerthoedd diwylliannol. Fe'm hatgoffodd hefyd fod Cymru, gyda'i Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol, mewn sefyllfa dda i arwain newid ystyrlon. Yn anad dim, gadewais gyda chred newydd ym mhŵer dysgu ar y cyd, cydweithio hirdymor, a'r bobl anhygoel sy'n gyrru trawsnewid diwylliannol ar ddwy ochr y gyfnewidfa.”

“Roedd yr ymweliad cyfnewid yn gyfle gwych i feithrin perthnasoedd â chydweithwyr o wahanol sectorau yng Nghymru ac i werthfawrogi pa mor bwysig yw ei wreiddio ar draws yr awdurdod cyfan.”

“Creodd tîm y Comisiynydd le ar gyfer deialog a chydweithio gwirioneddol. Newidiodd sut roeddwn i'n meddwl am y cysylltiad rhwng ymchwil, polisi a llesiant diwylliannol.”

Dr Lana St Leger, Prifysgol Fetropolitan Caerdydd

● CYFLAWNI EIN CENHADAETHAU - DIWYLLIANT A'R IAITH GYMRAEG

0 GANLYNIAD:

- Mae gan gyrff cyhoeddus well dealltwriaeth o beth mae llesiant diwylliannol yn ei olygu a sut mae'n cysylltu â'r Ddeddf.
- Mae gweithwyr llawrydd ac ymarferwyr diwylliannol wedi llywio ein gwaith — ac maent bellach yn cael gwell cefnogaeth i lunio a darparu gwasanaethau cyhoeddus.
- Mae Blaenoriaethau Diwylliant Cenedlaethol diwygiedig Llywodraeth Cymru, Adroddiad Cenedlaethau'r Dyfodol, a'n hymchwil Risg Ddiwylliannol i gyd yn adlewyrchu ffocws dyfnach a mwy brys ar lesiant diwylliannol a'r iaith Gymraeg.
- Mae'r sylfaen bellach yn ei lle ar gyfer gweithredu diwylliannol a gyd-grewyd — ac i gyrff cyhoeddus gydnabod creadigrwydd a diwylliant fel craidd i'w pwrpas, nid fel pethau ymylol.

BETH NESAF:

Byddaf yn:

- Eirioli dros ddiwylliant i fod yn sbardun newid hirdymor.
- Galw am Fil Diwylliant i wneud llesiant diwylliannol yn ofyniad statudol.
- Cefnogi Deddf Hawl Cymunedol i Brynu i amddiffyn adeiladau a mannau diwylliannol.
- Pwyso am Ysgrifennydd Cabinet dros Ddiwylliant, Celfyddydau a Chwaraeon.
- Annog pob corff cyhoeddus i greu cynllun gweithle iaith Gymraeg.
- Cynyddu ymrwymiad i Siarter Creu Lleoedd Cymru.
- Eirioli dros strategaeth wirfoddoli ym mhob corff cyhoeddus.
- Cefnogi byrddau gwasanaethau cyhoeddus a chyrrff cyhoeddus i ymgorffori llesiant diwylliannol yn eu nodau llesiant.

MAE TÎM DATBLYGU CELFYDDYDAU CAERFFILI YN CYFLWYNO MENTRAU CELFYDDYDOL ARLOESOL A RHYNG-GENHEDLAETHOL MEWN CARTREFI GOFAL AC YN CEFNOGI PRENTISIAID CREADIGOL I GYNNAL CYNLLUNIAU LLEOL.

DOD Â CHAERFFILI YNGHYD TRIMY'R CELFYDDYDAU

Economi Llesiant

Rwyf wedi gwneud hi'n [genhadaeth](#) i mi helpu i drawsnewid Cymru i economi sy'n rhoi pobl a'r blaned yn gyntaf.

Mae argyfwng costau byw yn ehangu anghydraddoldebau. Mae tlodi ar gynydd. Ac mae ein heconomi yn defnyddio adnoddau naturiol yn gyflymach nag y gellir eu hailgyflenwi. Nid yw twf yn unig yn ddigon.

Mae angen i ni ganolbwyntio ar yr hyn sy'n wirioneddol bwysig: iechyd, cysylltiad, diogelwch, urddas, natur.

Dyna pam rydym yn gweithio i helpu cyrff cyhoeddus a busnesau i ddeall, mesur ac adeiladu economi llesiant - un sy'n cyflawni ar gyfer cenedlaethau'r presennol a'r dyfodol.

Gall ein heconomi - a rhaid iddi - weithio'n well i bawb. Ac adeiladu economi llesiant yw'r unig ffordd i wneud i hynny ddigwydd.

YR HYN A WNAETHOM YN 2024-25:

- **Eirioli dros economi sy'n canolbwyntio ar bobl** — un sy'n adeiladu cyfoeth lleol, yn grymuso cymunedau, ac yn paratoi ar gyfer y dyfodol (AI, sgiliau gwyrdd, cynhwysiant digidol).
- Dod â dros 300 o gyfranogwyr ynghyd i **Gynhadledd Economi Llesiant Cymru** gyntaf erioed, digwyddiad a grëwyd ar y cyd ag Economi Llesiant Cymru, 4theRegion, Cwmpas, Iechyd Cyhoeddus Cymru ac Oxfam Cymru. Rydym wedi ymrwymo i barhau â'r gwaith hwn fel clymblaid genedlaethol.
- Lansio'r [pecyn cymorth busnes cyntaf ar y Ddeddf](#) mewn digwyddiad ar y cyd â Chymdeithas Adeiladu'r Principality (mynychodd dros 100 o fusnesau). Mae'r pecyn cymorth yn cefnogi busnesau i alinio eu strategaeth â'r nodau llesiant.
- **Nodi tair her ddiffiniol** y mae angen i'n strategaethau economaidd yng Nghymru fynd i'r afael â nhw er mwyn diogelu buddiannau cenedlaethau'r dyfodol a chwrdd â heriau'r 21ain ganrif, sef:
 1. Sicrhau bod pawb yn byw uwchlaw'r llinell dlodi
 2. Gwneud yn siŵr nad yw gweithgareddau economaidd yn mynd y tu hwnt i derfynau naturiol y blaned
 3. Cadw mwy o gyfoeth yn ein cymunedau.

● CYFLAWNI EIN CENHADAETHAU - ECONOMI LLESIANT

• **Adolygu strategaethau economaidd cenedlaethol a rhanbarthol.** Mae ein canfyddiadau'n cynnwys:

- **Nid yw strategaethau economaidd presennol Llywodraeth Cymru a'r Cyd-bwyllgor Corfforaethol (CJC) yn alinio'n ddigonol â'r Ddeddf.** Mae'r argyfwng natur ar goll o genhadaeth economaidd Llywodraeth Cymru. Mae dulliau gwaith teg, economi sylfaenol ac economi gylchol yn ennill tyniant — ond rhaid eu graddio.

- Mae dangosyddion llesiant y Ddeddf yn mesur cynnydd y cyflog byw go iawn. Fe wnaethon ni ganfod mai **dim ond 13 allan o'r 56 corff cyhoeddus sy'n ddarostyngedig i'r Ddeddf sydd wedi cyflawni achrediad cyflog byw go iawn** a bod nifer y bobl sy'n derbyn cyflog byw go iawn yng Nghymru ar ei isaf ers degawd. Rydym yn cwmpo ymhell y tu ôl i gynnydd yr Alban. Mae menywod a phobl Dduon, Asiaidd a lleiafrifoedd ethnig yn dal i wynebu bylchau cyflog. Mae talu cyflog byw go iawn yn golygu y gallwn godi gweithwyr allan o dlodi mewn gwaith.

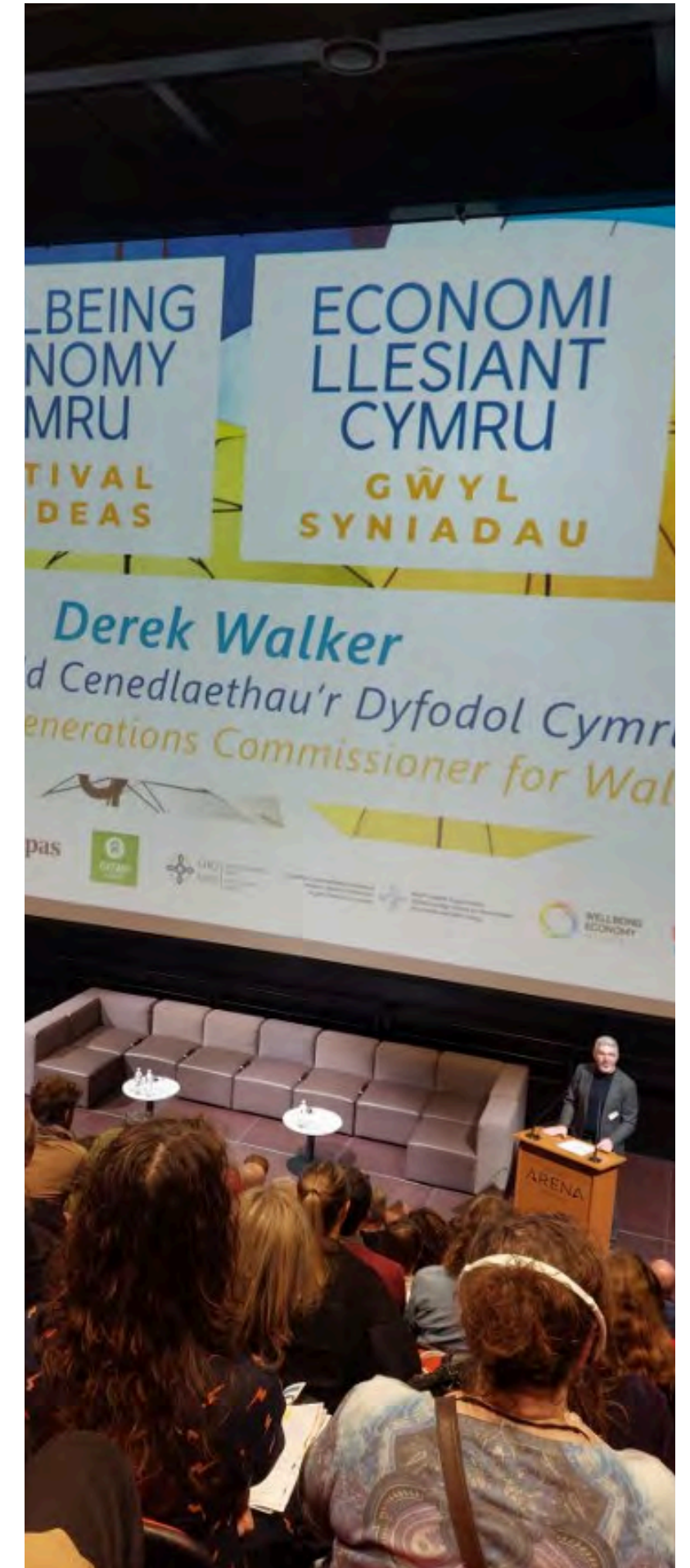
- Mae Cymru yn gwneud cynnydd ar economi gylchol, gyda **80 o ganolfannau atgyweirio ac ailddefnyddio wedi'u sefydlu**. Fodd bynnag, er gwaethaf ein cyfraddau ailgylchu blaenllaw yn y byd, rydym yn dal i ddefnyddio adnoddau'r Ddaear ar gyfradd gyflymach nag y gellir eu hailgyflenwi.

- Mae cynnydd yn cael ei wneud o amgylch economi sylfaenol gyda mwy o gyrff cyhoeddus yn **buddsoddi mewn cadwyni cyflenwi Cymru** trwy eu strategaethau caffael. Mae Gwasanaethau a Rennir GIG Cymru bellach yn gwario 43% o'i gaffael yng Nghymru.

- Er bod cynnydd cyffredinol ar gymwysterau sgiliau yng Nghymru, pobl ifanc dosbarth gweithiol yng Nghymru yw'r lleiaf tebygol yn y DU o fod mewn cyflogaeth neu hyfforddiant. Rhaid i ffocws Llywodraeth Cymru ar swyddi gwyrdd fynd law yn llaw â mynediad cyfartal at y sgiliau sydd eu hangen ar gyfer y swyddi hyn.

- Mae sector mentrau cymdeithasol Cymru yn tyfu ond o sylfaen fach a **gellir gwneud mwy i gynnwys mentrau cymdeithasol mewn cadwyni cyflenwi'r sector cyhoeddus**. Mae'r mentrau hyn yn sicrhau bod cyfoeth yn cael ei gadw yn ein cymunedau ac maent yn fwy tebygol na busnesau eraill o dalu'r cyflog byw go iawn. Mae Trafnidiaeth Cymru ar flaen y gad drwy gyflogi Elite i gynhyrchu ei wisgoedd. Mae Elite yn fenter gymdeithasol sy'n cefnogi pobl anabl i ymuno â'r gweithlu.

- Er mwyn cyflawni nodau llesiant Cymru, mae **angen i'r sector preifat weithredu a buddsoddi yn y Ddeddf**. Mae rhai cwmnïau mawr yng Nghymru fel Cymdeithas Adeiladu Principality a Bluestone yn alinio eu strategaethau cynaliadwyedd a llesiant â Deddf Llesiant Cymru. Mae Banc Datblygu Cymru wedi cynnwys Deddf Llesiant Cymru yn eu meini prawf buddsoddi. Dylai Llywodraeth Cymru a chyrff cyhoeddus fynd ymhellach wrth fynnu mwy o gamau gweithredu gan fusnesau sy'n derbyn eu cefnogaeth. Er enghraifft, dylai achrediad cyflog byw go iawn fod yn ofynnol gan bob busnes sy'n cael mynediad at gontractau sector cyhoeddus neu gefnogaeth fusnes.

0 GANLYNIAD:

- Mae awdurdodau lleol, Bargeinion Dinas/Twf a Phwyllgorau Cydweithredol Corfforaethol bellach yn llunio eu cynlluniau economaidd o amgylch y syniad o economi llesiant. Er enghraifft, rydym yn cefnogi Pwyllgor Cydweithredol Gogledd Cymru ar ddatblygu nodau llesiant ac yn cynghori Bwrdd Gwasanaeth Cyhoeddus Bro Morganwg ar ddatblygu polisiau economi llesiant.
- Mae Parc Cenedlaethol Arfordir Penfro wedi ymrwymo i achrediad Cyflog Byw.
- Helpodd ein cyngor i lunio cam nesaf strategaeth Economi Sylfaenol Llywodraeth Cymru, a fydd bellach yn cynnwys mesurau effaith sy'n gysylltiedig â Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol.
- Mae busnesau'n ymateb. Bydd Rhaglen Twf Cyflym Busnes Cymru yn peilota ein pecyn cymorth busnes gyda busnesau bach a chanolig yn 2025–26, gyda'r potensial i ehangu i dros 100 o fusnesau.

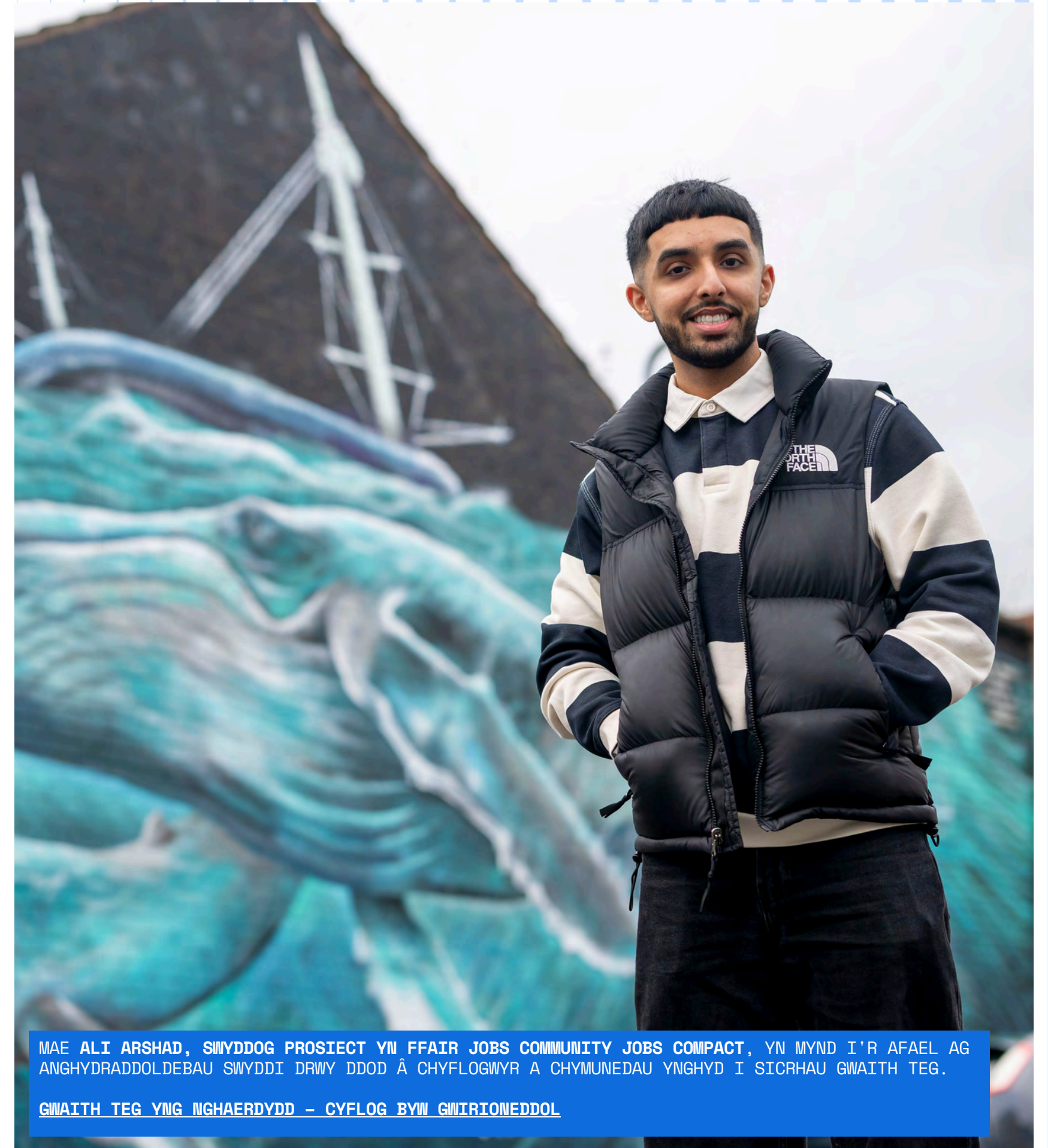
“Mae ein gwaith gyda’r Ffindir, yr Alban a Gwlad yr Iâ ar ddulliau economi llesiant wedi’i lywio gan gysylltiadau a adeiladwyd drwy eich swyddfa.”

Iechyd Cyhoeddus Cymru

BETH NESAF:

Byddaf yn:

- Hyrwyddo achrediad Cyflog Byw Go lawn ar draws y sector cyhoeddus.
- Creu astudiaethau achos, canllawiau cam wrth gam, a chefnogi byrddau gwasanaethau cyhoeddus i fabwysiadu dulliau ymgyrchu — gan ddysgu o lwyddiant Cyngor Caerdydd.
- Cefnogi Pwyllgorau Cydweithredol Corfforaethol i alinio eu cynlluniau economaidd â Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol.
- Darparu cyngor wedi'i deilwra ar gyfer pob rhanbarth ac eiriol dros integreiddio cryfach o egwyddorion gwaith teg, yr economi gylchol a'r economi sylfaenol.
- Ymuno â Grŵp Llywio Buddsoddi Rhanbarthol Llywodraeth Cymru i ddylanwadu ar drefniadau ariannu strwythurol newydd fel eu bod yn alinio â Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol.

MAE ALI ARSHAD, SWYDDOG PROSIECT YN FFAIR JOBS COMMUNITY JOBS COMPACT, YN MYND I'R AFAEL AG ANGHYDRADDOLDEBAU SWYDDI DRWY DDOD Â CHYFLOGWYR A CHYMUNEDAU YNGHYD I SICRHAU GWAITH TEG.

GWAITH TEG YNG NGHAE RDYDD – CYFLOG BYW GWIRIONEDDOL

Ffocws ar Fwyd

Heb fynediad teg at fwyd iach, lleol a chynaliadwy, ni allwn gyflawni nodau llesiant Cymru.

Ar hyn o bryd, mae ein system fwyd yn methu pobl a'r blaned. Mae Cymru yn dal i ddibynnu'n fawr ar fewnforion.

Mae un o bob pedwar aelwyd yn profi ansicrwydd bwyd.

Mae un o bob tri phlentyn yn dechrau'r ysgol dros bwysau.

Ac mae llawer o gymunedau'n brin o fynediad at fwyd fforddiadwy a maethlon sy'n cael ei dyfu'n agosach at adref.

Mae cyflwyno prydau bwyd am ddim i holl ysgolion cynradd yn gam i'r cyfeiriad cywir - ond dim ond un rhan o'r pos ydyw. Mae angen dull system gyfan arnom, lle mae bwyd yn cael ei drin fel seilwaith hanfodol ar gyfer lles.

Mae bwyd yn ymwneud â mwy na'r hyn sydd ar y plât. Mae'n ymwneud â thegwch, iechyd, swyddi lleol, hinsawdd, natur, urddas a llawenydd.

Gall dyfodol bwyd yng Nghymru fod yn wahanol - ac yn well.

YR HYN A WNAETHOM YN 2024-25:

- Lluio [Strategaeth Bwyd Cymunedol](#) newydd **Llywodraeth Cymru**, gan sicrhau ei bod yn cyd-fynd â Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol ac yn cynnwys blaenoriaethau hirdymor fel partneriaethau bwyd lleol a garddwriaeth.
- Gweithio gyda **Synnwyr Bwyd Cymru** i ddod â dros 30 o gyrff cyhoeddus a phob Partneriaeth Bwyd Lleol ynghyd ar gyfer **dau weithdy cenedlaethol**. Gyda'n gilydd, fe wnaethom ddatblygu syniadau ymarferol ar gyfer sut y gall gyrff cyhoeddus gryfhau systemau bwyd lleol.
- **Sicrhau cyllid ychwanegol gan Lywodraeth Cymru** i ddyfnhau ein dadansoddiad — ymchwilio i bolisiau bwyd lleol effeithiol o bob cwr o Gymru, y DU ac yn fyd-eang.
- **Partneru â'r Comisiwn Bwyd, Ffermio a Chefn Gwlad** i gefnogi sgwrs fwyd gyhoeddus fwyaf y DU — gan gynnwys dinasyddion Cymru a chwyddo eu galw am bolisiau a llywodraethu bwyd cryfach.
- Datblygu **tair astudiaeth achos** yn dangos sut mae gyrff cyhoeddus yn cymryd camau gweithredu — Cyngor Sir Fynwy, BIP Betsi Cadwaladr a Pharc Cenedlaethol Bannau Brycheiniog. Mae'r enghreifftiau hyn yn dangos sut y gellir ymgorffori bwyd mewn penderfyniadau cynllunio, caffael a defnydd tir.

- **Cynnal ymchwil** i ddatgelu dros 80 o gamau polisi lleol — o safonau peiriannau gwerthu mewn canolfannau hamdden i gefnogaeth gynllunio ar gyfer garddwriaeth. Bydd hyn yn llywio'r cyngor polisi a gyhoeddwn yn ddiweddarach yn 2025.

O GANLYNIAD:

Lluniodd ein hargymhellion Strategaeth Bwyd Cymunedol Llywodraeth Cymru yn uniongyrchol — gan gynnwys:

- **Cefnogaeth hirdymor i Bartneriaethau Bwyd Lleol.** Mae'r partneriaethau hyn yn allweddol i greu strategaethau bwyd lleol a rhwydweithiau o dyfwr a grwpiau cymunedol. Mae Llywodraeth Cymru bellach wedi ymrwymo i'w hariannu hyd at 2028.
- Ymrwymiad i **dyfu'r sector garddwriaeth** flwyddyn ar ôl blwyddyn. Rydym wedi galw ers amser maith am fwy o hunangynhaliaeth a mwy o arallgyfeirio bwyd. Mae'r ymrwymiad hwn yn nodi cynnydd pwysig.
- Disgwyliad cliriach ar gyrff cyhoeddus i **integreiddio bwyd i nodau a chamau llesiant**. Dangosodd ein dadansoddiad fod llai na hanner yr awdurdodau lleol a'r byrddau iechyd yn gwneud hyn ar hyn o bryd — sy'n golygu bod bwyd ar goll o lawer o gynlluniau allweddol.

BETH NESAF:

Byddaf yn:

- Eirioli dros gynllun cydnerthedd bwyd cenedlaethol i Gymru
 - Mae gan yr Alban Ddeddf Cenedl Fwyd Dda. Mae gan Loegr Strategaeth Fwyd Genedlaethol. Mae Cymru mewn perygl o syrthio ar ei hôl hi.
 - Mae cynllun hirdymor yn hanfodol ar gyfer diogelwch bwyd, gweithredu ar yr hinsawdd a fframwaith defnydd cynaliadwy o dir a môr.
- Cyhoeddi cyngor newydd i gyrff cyhoeddus ar sut y gall gyrff cyhoeddus integreiddio bwyd i'w dyletswyddau o dan Ddeddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol. Bydd hyn yn cynnwys rhestr fer o ymyriadau polisi lleol blaenoriaeth, wedi'u llunio gyda mewnbwn gan ein partneriaid.
- Cyflwyno'r achos dros bob corff cyhoeddus leihau neu ddileu'r ddarpariaeth o grwpiau bwyd y gellir eu categorio fel 1) Bwydydd Ultra-Brosesedig (UPF) a hefyd 2) uchel mewn braster, halen a siwgr (HFSS) o'u hadeiladau, fel ysgolion, ysbytai, canolfannau hamdden a chartrefi gofal; a galw ar gyrff cyhoeddus i wahardd hysbysebu a hyrwyddo'r grwpiau bwyd hyn o bob gofod hysbysebu a marchnata sy'n eiddo cyhoeddus.

LLYSIAU O GYMRU AR GYFER YSGOLION

- **BALANCING ACT**
TEULU VON FLAP

Rare economy
Care economy
Economi lles er ein lles ni

Rhyngwladol

Wales' leadership in sustainable development is significant on the international stage.

Mae arweinyddiaeth Cymru mewn datblygu cynaliadwy yn arwyddocaol ar y llwyfan rhyngwladol.

Mae Cymru ar flaen y gad o ran datblygu cynaliadwy — ac mae'r byd yn gwyllo.

Ein Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol yw'r gyntaf o'i bath yn fyd-eang. Mae'n golofn ganolog o strategaeth ryngwladol Llywodraeth Cymru ac yn fodel sy'n ysbrydoli gweithredu ar draws cyfandiroedd.

Nid codi proffil Cymru yn unig yw ymgysylltiad rhyngwladol. Mae'n ymwneud â dysgu ar y cyd, undod a dod o hyd i atebion ar y cyd i heriau byd-eang.

YR HYN A WNAETHOM YN 2024-25:

Dylanwadu ar y Cenhedloedd Unedig a'r OECD

Ddeng mlynedd ar ôl i'r Cenhedloedd Unedig ddatgan, "Yr hyn y mae Cymru'n ei wneud heddiw, bydd y byd yn ei wneud yfory", rwy'n gweld y geiriau hynny'n gwreiddio.

- Buom yn gweithio'n agos gyda'r **Cenhedloedd Unedig** i ddylanwadu ar ddull byd-eang o ymdrin â chenedlaethau'r dyfodol.
- Yn **Uwchgynhadledd y Dyfodol y Cenhedloedd Unedig ym mis Medi 2024**, cyfarfûm ag Is-ysgrifennydd Cyffredinol y Cenhedloedd Unedig dros Bolisi, cynhaliais ddigwyddiad ochr gydag UNESCO-BRIDGES, rhoddais anerchiad allweddol ochr yn ochr â Phrif Weinidog Jamaica, a chadeiriais banel gyda Lab Dyfodol y Cenhedloedd Unedig ac OECD.
- Cyfrannodd ein tîm at **weithdai OECD** ar economïau llesiant a chyfiawnder rhyng-genhedlaethol, gan osod y sylfaen ar gyfer cydweithio pellach yn 2025.

Cyfnwdfeydd Arfer Da

Mae gan Gymru lawer i'w rannu — a llawer i'w ddysgu.

Dyna pam rydw i wedi adeiladu fy rhaglen ryngwladol o amgylch hwyluso cyfnwdfeydd arfer da rhwng Cymru a rhanddeiliaid byd-eang - gan alluogi rhannu gwybodaeth a chydweithio ar ddatblygu cynaliadwy, gweithredu ar yr hinsawdd a pholisïau lles.

Drwy ymgysylltu cyrff cyhoeddus Cymru â chymheiriaid rhyngwladol, rydym yn cryfhau perthnasoedd â llywodraethau, sefydliadau a sefydliadau, gan sicrhau bod Cymru'n cael ei chydabod fel arweinydd mewn llywodraethu hirdymor.

Roedd y gwaith hwn yn cynnwys:

- Cyngori **Llywodraeth Iwerddon** ar fframwaith llesiant Cymru — gan alluogi cysylltiadau uniongyrchol rhwng Adran y Taoiseach a Llywodraeth Cymru.
- Cysylltu swyddfa **Maer Dulyn** â Chyngor Caerdydd ar dwristiaeth gynaliadwy a datblygiad dan arweiniad diwylliant.
- Dod ag **Iechyd Cyhoeddus Cymru a Sefydliad Iechyd a Llesiant y Ffindir** ynghyd, gan gefnogi cysylltiadau trawslywodraethol rhwng Cymru a'r Ffindir.

- Cyngori swyddfeydd rhyngwladol Llywodraeth Cymru yn **Iwerddon, Japan, Ffrainc, yr Almaen, Canada ac India** — darparu briffiau ar y Ddeddf a chysylltu timau â phartneriaid allweddol.
- Hwyluso cyfnwdfeydd gyda siaradwyr byd-eang yn ystod **Wythnos Hinsawdd Cymru** ar drawsnewidiadau cyfiawn, cyfiawnder cymdeithasol a gweithredu ar yr hinsawdd.
- Ymuno ag Amgueddfa Cymru mewn dirprwyaeth hawliau diwylliannol i **UNESCO**.

POBL IFANC A DYSGU BYD-EANG

Rwyf wedi ymrwymo i sicrhau bod pobl ifanc yn elwa o fy ymgysylltiad byd-eang.

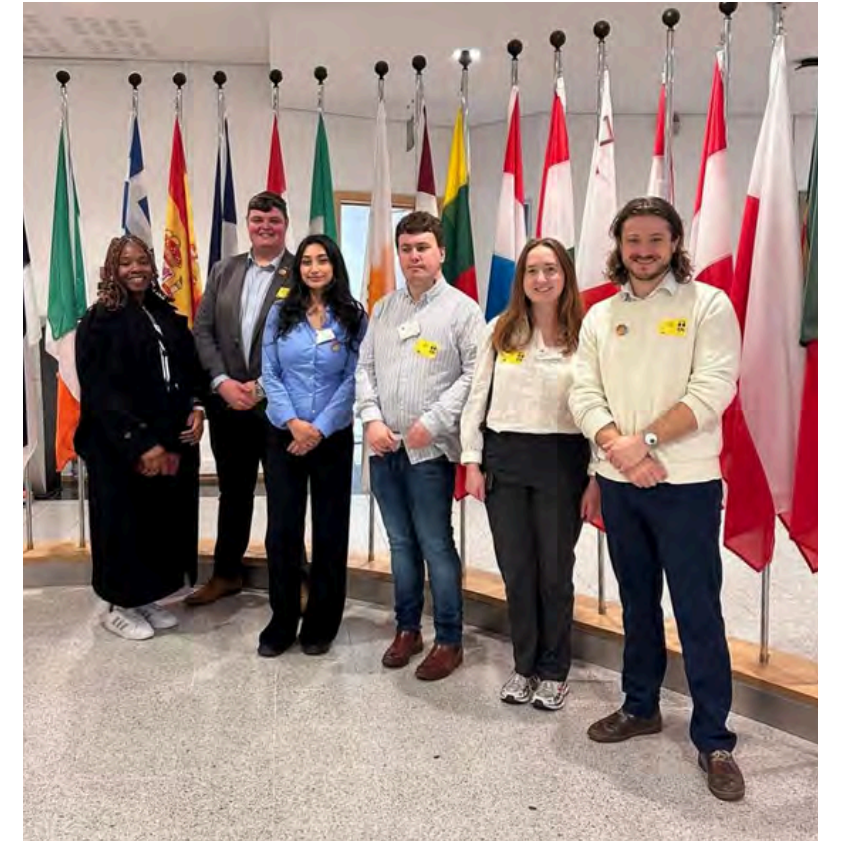
Mae **Academi Arweinyddiaeth Cenedlaethau'r Dyfodol** bellach yn cynnwys dimensiwn rhyngwladol yn ei chwricwlwm gan roi cyfle i gyfranogwyr weld safbwyntiau byd-eang ar ddatblygu cynaliadwy.

Eleni:

- Ymunodd wyth o gyn-fyfrwyr â chyfnwdfeydd dan arweiniad Llywodraeth Cymru i India, gan gyfarfod â deddfwyr a rhannu gwybodaeth
- Cyflwynodd cyn-fyfrwyr yn Nerbyniad Hydref Llywodraeth Cymru ym Mrwsel, gan ddangos sut maen nhw wedi ymgorffori'r Ddeddf yn eu gwaith
- Cymerodd tri pherson ifanc ran yn rhaglen Gyda'n Gilydd yn Gryfach yr UE yn Llundain.

O GANLYNIAD:

- Cafodd **Datganiad y Cenhedloedd Unedig ar Genedlaethau'r Dyfodol** — a lofnodwyd yn Uwchgynhadledd 2024 — ei lunio'n uniongyrchol gan ein gwaith yng Nghymru.
- Rydym wedi gweld **diddordeb byd-eang cynyddol** yn y Ddeddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol — gan ddeddfwyr, academyddion a thimau polisi ar draws sawl cyfandir.
- Gofynnodd **Pwyllgor y Dyfodol y Ffindir** am fewnbwn ysgrifenedig gan Gymru ar sut mae llesiant hirdymor yn cael ei gynnwys mewn cyllidebau cenedlaethol.
- Defnyddiodd **Cynulliad Deddfwriaethol Maharashtra yn India** ein cyngor i helpu i ddrafftio a chyflwyno eu Bil Cenedlaethau'r Dyfodol eu hunain ym mis Mehefin 2024. Mae'n edrych yn debygol nawr y bydd swydd uwch gyda chyfrifoldeb am genedlaethau'r dyfodol yn cael ei phenodi o fewn Sefydliad Trawsnewid Maharashtra.

UNDOD BYD-EANG – GAZA AC ADEILADU HEDDWCH

Galwais ar y Prif Weinidog i gynnal ymrwymiad Cymru i fod yn genedl sy'n gyfrifol yn fyd-eang drwy eiriol dros gadoediad yn Gaza, rhoi terfyn ar werthiannau arfau, a sicrhau bod cymorth dyngarol yn cyrraedd y rhai mewn angen. Codais hefyd yr angen i fynd i'r afael â'r cynnydd mewn troseddau casineb yng Nghymru, gan atgyfnerthu ein gwerthoedd o gynhwysiant a heddwch.

“YMHLITH YR ADBORTH:

“Dylanwadodd eich gwaith yn fawr ar ein cynnig ar gyfer model economi llesiant y Ffindir.”

Sefydliad Iechyd a Llesiant y Ffindir (THL)

“Byddwn yn ddiolchgar iawn pe gallech chi gyfleu fy nioch i'r Comisiynydd am ei fewnbwn yn ein cynhadledd ddde. Rhoddodd obaith a chynghor ymarferol i'r dorf a chafodd ei fodd gan geisiadau am ragor o wybodaeth!!”

Uwchgynhadledd yr Olwyn, Dulyn

“Ar ran fy nhîm, roeddwn i eisieu diolch i chi am siarad yng Nghynhadledd Next Gen 2024. Helpodd eich mewnwelediadau i wneud y digwyddiad yn llwyddiant ysgubol, gan adael y mynychwyr yn wybodus, yn frwdfrydig, ac yn barod i weithredu. Mae cadw lleisiau ifanc wrth wraidd y sgysiau hyn yn hanfodol, felly roedd agor Next Gen 24 gyda phanel Lleisiau'r Yfory yn teimlo'n arbennig iawn”.

BETH NESAF:

Byddaf yn:

- Ehangu ein cyrhaeddiad rhyngwladol, gan gefnogi cyrff cyhoeddus yng Nghymru i ymgysylltu ag arferion da byd-eang a sicrhau bod Cymru yn parhau i fod ar flaen y gad o ran datblygu cynaliadwy a llywodraethu cenedlaethau'r dyfodol.
- Rhoi mwy o bwyslais ar gyfnewid gwybodaeth rhwng cyrff cyhoeddus Cymru a'u cymheiriaid rhyngwladol. Bydd y cyfnewidiadau'n archwilio themâu iechyd a llesiant, natur a seilwaith gwyrdd, a diwylliant. Bydd y rhaglen yn cefnogi blwyddyn Cymru a Japan Llywodraeth Cymru a bydd yn cynnwys y cyfle i arddangos Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol yn EXPO 2025.
- Hyrwyddo Cymru fel cenedl sy'n gyfrifol yn fyd-eang drwy ddigwyddiadau rhyngwladol allweddol sydd ar ddod fel COP30 ac Uwchgynhadledd Cyngor Prydain-Gwyddelig.

GWOBR POLISI DYFODOL Y BYD AR GYFER HEDDWCH A CHENEDLAETHAU'R DYFODOL

Ym mis Tachwedd, dyfarnwyd [Gwobr Polisi Dyfodol y Byd ar gyfer Heddwch a Chenedlaethau'r Dyfodol](#) i Ddeddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol — cydnabyddiaeth fyd-eang o ymrwymiad Cymru i gyfiawnder rhyng-genhedlaeth.

Academi Arweinyddiaeth Cenedlaethau'r Dyfodol

Mae [Academi Arweinyddiaeth Cenedlaethau'r Dyfodol](#) yn datblygu'r genhedlaeth nesaf o arweinwyr — pobl ifanc sydd eisoes yn llunio dyfodol gwell i Gymru.

Mae'r Academi yn dwyn ynghyd bobl 18–30 oed o bob cwr o Gymru ac ar draws sectorau, gan eu cefnogi i ddatblygu sgiliau arweinyddiaeth drwy lens Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol.

Ers ei lansio bedair blynedd yn ôl, mae bron i 120 o arweinwyr ifanc wedi cwblhau'r rhaglen.

● ACADEMI ARWEINYDDIAETH CENEDLAETHAU'R DYFODOL

YR HYN A WNAETHOM YN 2024-25:

- Cyflwynodd bumed garfan yr Academi. Cynhaliwyd y recriwtio ym mis Mehefin 2024 a chwblhaodd 35 o gyfranogwyr y rhaglen a graddio ym mis Mawrth 2025.
- Cyflwyno cwricwlwm wedi'i adnewyddu, wedi'i alinio â'n strategaeth *Cymru Can*, yn cynnwys:
 - Dysgu preswyl ac ar-lein
 - Sesiynau dan arweiniad dros 40 o siaradwyr arbenigol
 - Cyfleoedd i gyfranogwyr ddylanwadu, herio a dysgu oddi wrth ei gilydd
- Gweithio gyda chyflogwyr cyfranogwyr i gefnogi newid mewnol, helpu graddedigion i rannu eu dysgu a gwreiddio'r Ddeddf yn eu sefydliadau.
- Cefnogi rhwydwaith cyn-fyfyrwyr gweithredol o dros 120 o raddedigion. Cyfrannodd cyn-fyfyrwyr at ddigwyddiadau mawr gan gynnwys:
 - Derbyniad Cenedlaethau'r Dyfodol Llywodraeth Cymru ym Mrwsel
 - Cynadleddau cenedlaethol fel Anthropy at the Eden Project
 - Grŵp Llysgenhadon My Life, My Say 16+
 - Ein Uwchgynhadledd Gweithredu yn Ebrill 2025

- Creu cyfleoedd i raddedigion arwain a llunio ein gwaith
 - Mae tri chyn-fyfyrwr wedi cael eu penodi'n hyfforddeion ar fy Mhwyllgor Archwilio Risg a Sicrwydd (ARAC) a'm Panel Cyngori Statudol.

O GANLYNIAD:

Mae'r Academi yn cyflawni newid mesuradwy:

- Adroddodd cyfranogwyr **gynydd cyfartalog o 44%** mewn hyder a'u gallu i gymhwyso Deddf Llesiant Cymru
- Cododd dealltwriaeth o'r **saith nod llesiant o 2.34 i 4.53 allan o 5**
- Cododd hyder wrth ddefnyddio'r **pum ffordd o weithio o 2.38 i 4.58**
- Mae graddedigion bellach yn camu i rolau dylanwadol, gan gynnwys:
 - **Saffron Rennison** – Gweithredwr Materion Cyhoeddus, Cymdeithas Bêl-droed Cymru
 - **Ameerah Mai** – Arweinydd Datblygu Cenedlaethau'r Dyfodol, Trafnidiaeth Cymru
 - **Lloyd Harris** – Pennaeth Datblygu Cynaliadwy, Llywodraeth Cymru

Mae'r **gwerthusiad allanol o'r rhaglen** i'w weld ar [ein wefan](#).

YMHLITH YR ADBORTH:

“Rydych chi wedi gwneud gwaith gwych yn trefnu'r rhaglen hon ac yn dod â charfan mor anhygoel o bobl ynghyd. Roeddwn i eisiau mynegi fy niolchgarwch am eich natur gynnes a chroesawgar, a wnaeth hi'n hawdd i mi ymgysylltu'n llawn. Rwy'n gobeithio cymryd y gwersi a ddysgwyd o'r rhaglen a chasglu'r dewrder i wneud pethau anhygoel yn y dyfodol i Gymru. Mae'n ddrwg gen i ei gweld yn dod i ben, ond rwy'n gyffrous am y cyfleoedd newydd sydd o'n blaenau.”

“Mae hwn wedi bod yn brofiad amhrisiadwy, y rhwydwaith fu'r rhan bwysicaf.”

“Gwnewch e 100%! Byddwch yn agored, byddwch yn barod i ddysgu, a chymerwch yr hyn y gallwch chi ohono.”

“Roeddwn i wrth fy modd â'm profiad yn yr FGLA. Rwy'n teimlo fel person newydd. Rwy'n teimlo'n llawer mwy brwdfrydig a grymus i wneud effaith.”

“Cymysgedd gwych o siaradwyr a phynciau – bob amser yn ysgogi meddwl ac yn fy nghadw ar flaenau fy nhraed!”

“Mae'r berthynas gynyddol rhwng Academi Arweinyddiaeth Cenedlaethau'r Dyfodol a Rhaglen Arweinyddiaeth Climb wedi rhoi cyfle i rannu arferion gorau er mwyn creu newid cadarnhaol cynaliadwy ledled Cymru ac i bobl Cymru. Mae'r gynghrair hon wedi creu sylfaen ar gyfer cydweithio ar gyfer y dyfodol.”

Bwrdd Iechyd Prifysgol Caerdydd a'r Fro

Cynhwysiant ar Waith

Rydym yn falch bod yr Academi yn adlewyrchu amrywiaeth Cymru.

Roedd cyfranogwyr eleni yn cynnwys:

- **33%** o gefndiroedd Du, Asiaidd neu leiafrifoedd ethnig
- **33%** gyda'r Gymraeg fel iaith gyntaf
- **25%** yn nodi eu hunain fel LHDTC+, gan gynnwys 6% fel trawsryweddol
- **8%** yn nodi eu hunain fel anabl
- **11%** gyda chyfrifoldebau gofalu
- **64%** o gefndiroedd teuluol nad ydynt yn brifysgol

Daeth cyfranogwyr o'r sectorau cyhoeddus (47%), gwirfoddol (33%), a phreifat (11%), yn ogystal â meysydd eraill (8%).

BETH NESAF:

Byddaf yn:

- Lansio Academi 5.0 — gyda recriwtio ym mis Mai a'r rhaglen yn dechrau ym mis Medi 2025.
- Ehangu cyfleoedd datblygu cyn-fyfyrwyr, gan gynnwys mwy o rolau arweinyddiaeth yn ein gwaith.
- Cryfhau partneriaethau i gynyddu cyrhaeddiad ac amrywiaeth.
- Parhau i gyflwyno cwricwlwm sy'n cyfarparu pobl ifanc i arwain yn y tymor hir.

Mae'r Academi yn fwy na rhaglen hyfforddi.

Mae'n fudiad sy'n tyfu — wedi'i wreiddio yn Neddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol, wedi'i yrru gan bwrpas, ac yn newid y dyfodol o'r tu mewn allan.

Trafod yn ogystal â gweithredu -

Bod y newid rydyn ni eisiau ei weld mewn eraill

Yn Swyddfa Comisiynydd Cenedlaethau'r Dyfodol, rydym yn gwybod bod creu dyfodol gwell yn dechrau o'r tu mewn.

Rydym wedi ymrwmo i adeiladu diwylliant gweithle sy'n cefnogi lles, cynhwysiant, dysgu ac arloesedd. Mae'r ffordd rydym yn trin ein tîm - a sut rydym yn gweithio - yn adlewyrchu'r gwerthoedd rydym yn gofyn i eraill fyw yn ôl.

Eleni, rydym wedi gwneud cynnydd cryf ar draws arweinyddiaeth, dysgu, ecwiti a chynaliadwyedd amgylcheddol.

YR HYN A WNAETHOM YN 2024-25:

Ar Dysgu ac Arweinyddiaeth

- Lansio ein strategaeth '**Caru Dysgu**', gan ymgorffori dysgu yn y diwrnod gwaith.
- Cyfuno micro-ddysgu â datblygiad strwythuredig i weddu i wahanol anghenion.
- Cyflwyno **hyfforddiant seiberddiogelwch** gydag ymarferion senario byw.
- Caffael **platfform e-ddysgu newydd sy'n galluogi'r iaith Gymraeg**, gan gynnig hyfforddiant llywodraethu, rheoli a chydymffurfiaeth.
- Partneru â **Leaderful Action** i lunio rhaglen arweinyddiaeth fer, gan ganolbwyntio ar hunanymwybyddiaeth, gwydnwch a chreu diwylliant o adborn, gan alinio rhan o'r rhaglen hon â **Nodau Datblygu Mewnol y Cenhedloedd Unedig**.

● TRAFOD YN OGYSTAL Â GWEITHREDU

- **Mireinio ein technegau areithiau a briffiau**, gan weithio gyda phartner arbenigol, Hannah Fitt, i ymarfer siarad cyhoeddus mewn amgylcheddau naturiol ac anrhagweladwy, gan ddefnyddio arddulliau adrodd straeon i ysbrydoli gweithredu ac adlewyrchu ein gwerthoedd allweddol. Dywedodd y tîm mai'r hyfforddiant oedd un o'r ymyriadau mwyaf effeithiol y maent wedi'u profi, a'u bod yn gallu gweithredu sgiliau newydd ar unwaith. Yn ogystal, fel rhan o'n dysgu arweinyddiaeth, roedd y tîm yn croesawu technegau fel y model BIFF (Ymddygiad, Effaith, Teimladau a Dyfodol) ac maent yn edrych ymlaen at roi hyn ar waith.

Ar Berfformiad a Hyblygrwydd

- Cryfhau ein **dull perfformiad**, gan ddefnyddio'r model 'tynn-rhydd-tynn':
 - Diben a disgwyliadau clir
 - Rhyddid i weithredu
 - Gwiriadau rheolaidd am adborth a chynnydd
- Parhau â'n **hwythnos waith wirfoddol 33 awr**, gyda 'phrynhawniau Gwener i lawr pŵer' yn dod yn safonol. Mae hyn wedi cyfrannu at ostyngiad cynaliadwy mewn absenoldeb salwch.
- Gwella ein **polisi Amser i Ffwrdd**, gan gyflwyno un wythnos o **absenoldeb gofalwr â thâl a hyd at bythefnos o absenoldeb profedigaeth**, wedi'i lunio gan brofiad bywyd

- Croesawu aelodau'r tîm yn ôl o absenoldeb riant gan ddefnyddio ein **polisi dychwelyd i'r gwaith**. Am eu mis cyntaf, maent yn gweithio'n rhan-amser ond yn cael eu talu'n llawn amser - gan hwyluso'r cyfnod pontio. Mae ein **cyfradd cadw absenoldeb mamolaeth yn parhau i fod yn 100%**.

Ecwiti a Chynhwysiant

- Dyfnhau ein gwaith ar **wrth-hilioldeb**, gan gynnwys cymryd rhan yn **rhaglen 10,000 o Interniaid Duon**. Fe wnaethom gynnal ein hail intern ac rydym yn bwriadu parhau i wneud hynny'n flynyddol.
- Cynnal dau **Gyfarfod Crwn Rhanddeiliaid Cydraddoldeb**, gan ddod â phrofiad byw o bob cwr o Gymru ynghyd i lunio ein cyfeiriad strategol.
- Cymryd rhan yng **Nghynllun Cysgodi Swyddi Llywodraeth Cymru** a chefnogi pedwar hyfforddai o gefndiroedd heb gynrychiolaeth ddigonol yn ein strwythurau llywodraethu.
- Dechrau **adrodd ar fylchau cyflog ethnigrwydd**, gan gydnabod mai tryloywder yw'r cam cyntaf tuag at weithredu.

Dod yn Sero Net

Rydym wedi ymrwymo i fod yn sefydliad di-garbon — ac rydym yn cymryd camau i gyrraedd yno.

Rydym bellach wedi olrhain ein hallyriadau carbon Cwmpas 3 am ddwy flynedd lawn:

Ffynhonnell Allyriadau	2022–23	2023–24
Teithio Busnes	21.5 t	5.8 t
Gweithio o Gartref	0.19 t	0.19 t
Teithio i'r Gwaith	0.02 t	0.02 t
Gwariant arall (caffael)	109.3 t	64.7 t
Cyfanswm	131.2 t	70.7 t

- Mae ein gostyngiadau oherwydd diwylliant gweithio teithio isel ac arferion caffael gwell
- Cyflwynwyd Polisi Teithio Awyr newydd yn seiliedig ar egwyddor glir: Nid ydym yn hedfan oni bai ei fod yn hanfodol i gyflawni Cymru Gall ac nad oes dewis arall yn hyfyw.

● TRAFOD YN OGYSTAL Â GWEITHREDU

Gwrthbwysu Allyriadau yn Gyfrifol

Rydym wedi cefnogi yn **rhaglen stofiau coginio Ripple Africa**, sy'n cefnogi cymunedau ym Malawi i leihau allyriadau cartrefi ac anafiadau llosgiadau.

- Mae stofiau'n cael eu hadeiladu gan fenywod, gan gefnogi sgiliau a hunangynhaliaeth
- Mae'r prosiect wedi'i achredu gan UNFCCC
- Hyd yn hyn, rydym wedi buddsoddi:
 - £1,584 i wrthbwysu 132 tCO₂e (2022–23)
 - £852 i wrthbwysu 71 tCO₂e (2023–24)

SAFONAU'R IAITH GYMRAEG

Yn ddiweddar, enwyd fy swyddfa fel un o chwe sefydliad newydd i gael eu dwyn o dan Reoliadau Safonau'r Iaith Gymraeg.

Rwy'n croesawu'r datblygiad hwn fel estyniad naturiol o'n hymrwymiad i gefnogi a hyrwyddo'r iaith Gymraeg —yn ein gweithle ac yn ein hymgysylltiad â phobl Cymru.

Edrychaf ymlaen at weithio gyda Chomisiynydd y Gymraeg a phartneriaid i arwain trwy esiampl wrth fodloni, a lle bo'n bosibl rhagori ar, ddisgwyliadau'r Safonau.

BETH NESAF:

Byddaf yn:

- Sicrhau ffocws ar iechyd menywod yn y gweithle, gan gynnwys y menopos, ffrwythlondeb ac iechyd gynaeolegol
- Blaenoriaethu gwaith i ddod yn sefydliad heb ddatgoedwigo, gan fynd i'r afael â'n hól troed tir tramor
- Cryfhau ein gwaith gwrth-hiliol, gyda ffocws ar Islamoffobia a gwrth-Semitiaeth
- Partneru'n agos ag Anabledd Cymru a'r Comisiwn Cydraddoldeb a Hawliau Dynol
- Dechrau datblygu ein hegwyddorion mewnol ein hunain ar gyfer defnyddio deallusrwydd artifisial yn foesebol
- Gweithredu safonau'r iaith Gymraeg

Gyda thîm aml-genhedlaeth, rydym bob amser yn dysgu sut i wneud ein gweithle yn fwy cynhwysol, creadigol a chynaliadwy.

Os ydym yn gofyn i eraill weithredu dros genedlaethau'r dyfodol — rhaid i ni barhau i wneud hynny ein hunain.

STOFAU COGINIO EFFEITHLON O RAN TANWYDD YN MALAWI, AFFRICA
RIPPLE AFRICA

Adroddiad Cenedlaethau'r Dyfodol 2025

Mae [Adroddiad Cenedlaethau'r Dyfodol 2025](#) yn nodi deng mlynedd ers i Ddeddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol ddod yn gyfraith.

Mae cynhyrchu adroddiad Cenedlaethau'r Dyfodol yn ofyniad statudol ar y Comisiynydd a rhaid ei gyhoeddi flwyddyn cyn etholiadau'r Senedd.

Mae'r adroddiad hwn yn nodi ein hasesiad o gynnydd, argymhellion sy'n seiliedig ar dystiolaeth, ac enghreifftiau o newid cadarnhaol.

Fe'i cynlluniwyd i gefnogi gwleidyddion ac arweinwyr cyrff cyhoeddus i wneud penderfyniadau sy'n amddiffyn ac yn gwella bywydau pobl nawr - a'r rhai sydd eto i'w geni.

Mae'r adroddiad yn cynnwys:

- Asesiad o gynnydd hyd yn hyn
- Cyngor wedi'i dargedu
- Enghreifftiau o newid cadarnhaol

Mae'r adroddiad hwn yn seiliedig ar dystiolaeth helaeth, gan gynnwys:

- Ymgysylltu â channoedd o bobl — o gyrff cyhoeddus, grwpiau cymunedol a busnesau i bobl ifanc ac arbenigwyr
- Dadansoddiad o adroddiadau Llesiant Cymru a dangosyddion cenedlaethol
- Canfyddiadau o ddau adolygiad manwl o Adran 20 (ymchwiliadau)
- Cydweithio ag Archwilio Cymru
- Tystiolaeth o dros 750 o ddarnau o ohebiaeth gyhoeddus

Trwy [Cymru Can](#), rydym wedi llunio'r adroddiad hwn nid yn unig fel myfyrdod, ond fel map ffordd i 2030 — gan gefnogi gweithredu gweledigaeth hirdymor Cymru yn well.

CASGLIADAU CYFFREDINOL

- Mae pobl yng Nghymru yn **haeddiannol falch** bod gennym weledigaeth gyffredin ar gyfer y Gymru a garem ar gyfer cenedlaethau'r dyfodol. Mae Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol yn darparu fframwaith ar gyfer y weledigaeth hon.
- Mae'r **heriau yr ydym yn eu hwynebu yn sylweddol, ond nid ydynt yn anorchfygol**. Ers ymrwymo i'r daith hon 10 mlynedd yn ôl, mae Cymru wedi gwneud cynnydd—o brydau ysgol am ddim i ddisgyblion cynradd i fod yr ail wlad orau yn y byd ar gyfer ailgylchu. Ond mae angen gwneud llawer mwy. Rydym mewn argyfwng hinsawdd a natur. Mae lefelau tlodi yn parhau i fod yn annerbyniol o uchel. Mae'r atebion yn bodoli; mae angen i ni eu gweithredu.
- Mae **gohirio gweithredu yn gwneud newid yn ddrytach ac yn anoddach**. Bydd cenedlaethau'r dyfodol yn byw gyda chanlyniadau ein penderfyniadau. Bydd newid yn digwydd, trwy argyfwng neu trwy ddewis. Rhaid i ni weithredu nawr.

- Mae strategaeth economaidd Llywodraeth y DU sy'n canolbwyntio'n llwyr ar dwf yn peryglu llesiant. Mae Cymru wedi dewis llwybr gwahanol, sy'n **blaenoriaethu twf economaidd at ddiben, sef llesiant pobl a'r blaned**. Rhaid i ni lynu wrth y cwrs a sicrhau bod cynlluniau economaidd cenedlaethol a rhanbarthol yn anelu at gyflawni nodau llesiant Cymru.
- Mae **targed sero net y sector cyhoeddus yng Nghymru ar gyfer 2030 yn sbardun pwysig ar gyfer newid**, ond ni fydd llawer o gyrff cyhoeddus yn ei gyrraedd heb adnoddau ychwanegol.
- Mae **cyllidebau atal yn cael eu torri, a gweithgareddau hanfodol yn cael eu dadflaenoriaethu**. O ganlyniad, mae'r GIG yn cael ei orlethu fwyfwy â chlefydau a damweiniau y gellir eu hatal. Mae hwn yn weithred o hunan-ddifrod ar y cyd. Rydym yn parhau i drin y symptomau yn hytrach na mynd i'r afael â'r achosion gwreiddiol.
- Mae **ein system fwyd yn anghynaliadwy**. Ni all Cymru gyflawni ei saith nod llesiant, targedau sero net na gwella iechyd y cyhoedd heb sicrhau mynediad cyfartal at ddeietau lleol, fforddiadwy, iach a chynaliadwy.
- Mae **diwylliant mewn argyfwng**. Yn aml, mae ymhlith y meysydd cyntaf i wynebu toriadau, ond nid yw diwylliant yn 'beth braf i'w gael', mae'n hanfodol i'n llesiant.

- Mae **ymddiriedaeth yn ein sefydliadau cyhoeddus yn lleihau**. Mae anfodlonrwydd yn tyfu, mae anghydraddoldeb yn cynyddu, ac mae nifer y pleidleiswyr yn isel. Os nad yw lleisiau pobl yn cael eu clywed, bydd ymddiriedaeth yn parhau i erydu.
- Mae **capasiti'r sector cyhoeddus yng Nghymru ar fin torri** oherwydd galw cynyddol a blynyddoedd o gyni. Heb fuddsoddiad, ni fydd ein gwasanaethau cyhoeddus yno pan fydd eu hangen arnom ni na'n plant.
- Mae **strwythurau partneriaeth a chyllido yn rhy gymhleth**. Mae cyrff cyhoeddus yn tynnu sylw dro ar ôl tro at y ffaith bod trefniadau ariannu yn fyrdymor, yn anghyson ac yn aneglur, gan ychwanegu pwysau pan fo capasiti eisoes mor dynn. Yn aml, mae partneriaethau a sefydlir gan Lywodraeth Cymru yn brin o gynllunio a chydlyniant hirdymor.

YR HYN RWY'N GOFYN I WLEIDYDDION A CHYRFF CYHOEDDUS YNG NGHYMRU EI WNEUD:

Dyma ddetholiad o'r argymhellion rwy'n eu gwneud yn Adroddiad Cenedlaethau'r Dyfodol 2025:

- **Dim mwy o atebion tymor byr.** Rhaid i wleidyddion a chyrff cyhoeddus ymrwmo i ddyfodol hirdymor Cymru, gan nodi cynlluniau nid yn unig ar gyfer y pum mlynedd nesaf, ond y 50 nesaf.
- **Rhoi hwb i gamau gweithredu gyda manteision lluosog.** Gall datgarboneiddio dorri costau, mae adfer natur yn gwella iechyd y cyhoedd, ac mae prynu'n lleol yn creu swyddi. Mewn cyfnodau ariannol anodd, rhaid inni ganolbwyntio ar bethau lle mae pawb ar eu hennill.
- **Datgloi cyllid sector preifat.** Dylai Llywodraeth Cymru sefydlu tîm arbenigol i helpu cyrff cyhoeddus i baratoi cynigion parod i fuddsoddi a all ddenu cyllid preifat ar gyfer adfer natur a phrosiectau sero net.
- **Ymrwymiad Cyflog Byw Gwirioneddol.** Rhaid i bob corff cyhoeddus ymrwmo i gynllun, o fewn dwy flynedd, sy'n amlinellu amserlen i gyflawni achrediad Cyflog Byw Gwirioneddol. Hyd yn hyn, dim ond 13 o 56 o gyrff cyhoeddus sydd wedi gwneud hynny. Mae hwn yn gam hollbwysig wrth fynd i'r afael â thlodi.
- **Clustnodi cyllid atal.** Rhaid i Lywodraeth Cymru a chyrff cyhoeddus amddiffyn a chynyddu cyllidebau atal bob blwyddyn a symud tuag at drefniadau ariannu hirdymor.
- **Cynllun cydnerthedd bwyd cenedlaethol.** Rhaid i Lywodraeth Cymru ddatblygu cynllun hirdymor i wella diogelwch bwyd Cymru a sicrhau mynediad cyfartal at ddeietau lleol, fforddiadwy, iach a chynaliadwy.

DEREK WALKER (COMISIYNYDD CENEDLAETHAU'R DYFODOL CYMRU); **CLAIRE BENNETT** (CYFARWYDDWR NEWID HINSAWDD CYNALIADWYEDD AMGYLCHEDDOL, LLYWODRAETH CYMRU); **ADRIAN CROMPTON** (ARCHWILYDD CYFFREDINOL); **ZAYNUB AKBAR** (UWCH SWYDDOG POLISI, CHWARAEON CYMRU) YR ATHRO SYR **MICHAEL MARMOT**; **KATIE PALMER** (PRIF SYLFAENYDD SYNNEWYR BWYD CYMRU); DR **ARDIANA GJINI** (CYFARWYDDWR GWEITHREDOL IECHYD Y CYHOEDD, BWRDD IECHYD PRIFYSGOL HYWEL DDA)

UWCHGYNHADLEDD GWEITHREDU – 29 EBRILL 2025

Lansiais yr adroddiad yn fy Gynhadledd Gweithredu, a fynychwyd gan fwy na 300 o bobl o gyrff cyhoeddus, cymunedau a busnesau.

Awgrymodd naw corff cyhoeddus yn gyhoeddus i weithredu. Archwiliodd y mynychwyr atebion ymarferol mewn sesiynau ar:

- Ynni lleol a chymunedol
- Gwydnwch bwyd
- Cynllunio'r gweithlu
- Sgiliau'r dyfodol

Siaradodd **Syr Michael Marmot** yn y digwyddiad a thrafododd sut mae Llywodraeth Cymru wedi ymrwmo i wneud Cymru'n genedl Marmot a mynd i'r afael ag anghydraddoldeb drwy weithredu ar benderfynyddion cymdeithasol iechyd.

Hannah Jones, Prif Swyddog Gweithredol sy'n ymddeol o Wobr Earthshot, oedd yr araith allweddol a chyflwynodd Notpla, enillydd Gwobr Earthshot 2022, a siaradodd am gyflwyno eu pecynnu gwymon ar draws stadia chwaraeon Cymru.

"Mae Gwobr Earthshot yn sôn am Ddeddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol lle bynnag y mae'n mynd.

Mae angen i ni ymladd yn erbyn anobaith, digalondid a gwadu hinsawdd ar frys – mae gan natur yr atebion, ac mae angen mwy o greadigrwydd hinsawdd, cydweithio di-arweinydd, cymuned anorchfygol ac atebion sy'n gofyn i ni ennill ac ennill, nid colli.

Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol yw'r hyn a fydd yn galluogi hynny i gyd i ffynnu, a rhaid iddi fod yn lasbrint ar gyfer gwledydd eraill ledled y byd."

Hannah Jones, Gwobr Earthshot

YMATEB A CHYRHAEDDIAD

Rwyf eisoes wedi derbyn ymrwymiadau gan gyrff cyhoeddus i weithredu ar yr argymhellion — ac rwyf wedi gofyn am gynlluniau cyflawni ffurfiol erbyn **31 Hydref 2025**.

“Llongyfarchiadau i chi a'r tîm ar ddarn o waith gwirioneddol drawiadol.”

“Da iawn i'r holl dîm am sesiwn ddoe a gefais yn wirioneddol ddeallus ac ysbrydoledig.”

“Mae eich adroddiad wedi gwneud i mi deimlo fy mod yn cael fy nghlywed ac yn llai ar fy mhen fy hun yn y byd.”

“Mae eich adroddiad wedi gwneud i mi deimlo fy mod i'n cael fy nghlywed ac yn llai ar fy mhen fy hun yn y byd.”

“Mae gwaith Comisiynydd Cenedlaethau'r Dyfodol yn rhoi llwybr i Gymru i wneud i hynny ddigwydd. Rydym yn croesawu galwadau amserol yr adroddiad i gryfhau iechyd cenedlaethol a hyrwyddo'r newid i sero net.”

Nesta

Fy nghynlluniau ar gyfer 2025-2026

**Wrth i ni symud ymlaen â strategaeth Cymru
Gall ac adeiladu ar ein Hadroddiad
Cenedlaethau'r Dyfodol 2025, ein ffocws yw troi
argymhellion yn weithredu.**

Ni fydd newid yn dod o'n fîm ni yn unig — mae'n dibynnu ar bartneriaethau cryf.

Byddwn yn parhau i weithio gyda chyrrff cyhoeddus, cymunedau, busnesau, comisiynwyr, a rhwydweithiau arbenigol sydd â'r wybodaeth, yr offer a'r dylanwad i lunio'r Gymru rydyn ni ei heisiau.

EIN DULL GWEITHREDU:

Yn 2025–26, byddwn yn:

- Galw am fwy o weithredu ac effaith, a galw am ddiffyg gweithredu
- Hyrwyddo arbenigedd annibynnol, profiad byw a lleisiau amrywiol
- Defnyddio ein rôl unigryw i ddatgloi cynnydd ar heriau cymhleth, trawsbynciol
- Rhannu dysgu ac ymhelaethu ar waith pobl eraill
- Parhau i wrando ar yr hyn y mae pobl ledled Cymru yn ei ddweud wrthym, ac ymateb gyda gweithredu
- Hyrwyddo lle Cymru ar y llwyfan byd-eang

FY MLAENORIAETHAU AR GYFER Y FLWYDDYN I DDOD:

1. Eiriol dros y 50 o argymhellion yn Adroddiad Cenedlaethau'r Dyfodol

Byddaf yn gweithio gyda chyrff cyhoeddus a phleidiau gwleidyddol cyn etholiad Senedd 2026 i sicrhau ymrwymïadau hirdymor.

2. Cefnogi cyflawni ar draws cenadaethau

Byddaf yn cynyddu'r hyfforddiant a'r cyngor arbenigol a ddarparwn i gyrff cyhoeddus, gyda ffocws ar y pum ffordd o weithio (e.e. meddwl hirdymor, atal, cynnwys) a'r 'meysydd corfforaethol ar gyfer newid' a nodwyd yng nghanllawiau statudol y Ddeddf (e.e. caffael, cynllunio ariannol a rheoli asedau).

3. Gwthio am gamau cryfach ar yr hinsawdd a natur

Byddaf yn herio penderfynwyr i:

- Flaenoriaethu ynni lleol ac ynni sy'n eiddo i'r gymuned
- Cymryd dull dalgylch at ddŵr i leihau llifogydd a llygredd
- Ymgorffori rheoli risg hinsawdd mewn darpariaeth gwasanaethau cyhoeddus
- Datgloi cyllid y sector preifat

4. Hyrwyddo'r Cyflog Byw Go lawn

Byddaf yn parhau i weithio gyda chyrff cyhoeddus a CJC's i hyrwyddo achrediad ac ymgorffori gwaith teg a llesiant mewn strategaethau economaidd rhanbarthol.

5. Eirioli dros gynllun cydnerthedd bwyd i Gymru

Byddaf yn galw am gynlluniau cydnerthedd bwyd cenedlaethol a lleol ac i gyrff cyhoeddus integreiddio bwyd i'w cynlluniau lles. Byddwn yn annog mwy o awdurdodau lleol i ymuno â'r fenter Llysiau Cymru mewn Ysgolion.

6. Hyrwyddo buddsoddiad mewn atal

Byddaf yn pwysu ar Lywodraeth Cymru i glustnodi cyllidebau atal, cynyddu buddsoddiad yn flynyddol, a symud tuag at fodolau ariannu tymor hwy.

7. Cyflwyno'r achos dros ddiwylliant a chreadigrwydd

Byddaf yn galw am:

- Fil Diwylliant sy'n gwneud diwylliant yn ddyletswydd statudol
- Deddf Hawl Cymunedol i Brynu i amddiffyn adeiladau a mannau hanfodol

8. Cyfrannu at graffu ôl-ddeddfwriaethol ar Ddeddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol a thanlinellu gwaith ysbrydoledig

Bydd Pwyllgor Cydraddoldeb a Chyfiawnder Cymdeithasol y Senedd yn craffu ar sut mae'r Ddeddf yn gweithio. Fe wnaethom alw am yr adolygiad hwn a byddwn yn darparu mewnwelediad a her.

9. Parhau â'n rhaglenni arweinyddiaeth a rhyngwladol

Byddaf yn cynyddu cyrhaeddiad Academi Arweinyddiaeth Cenedlaethau'r Dyfodol ac yn cefnogi cyfnewidiadau dysgu rhyngwladol rhwng cyrff cyhoeddus a llunwyr polisi byd-eang.

10. Monitro ac asesu effaith

Byddaf yn gosod meini prawf ac amserlenni ar gyfer y cylch nesaf o adolygiadau ffurfiol ac yn parhau i ddadansoddi nodau a chymau llesiant cyrff cyhoeddus.

11. Herio ein hunain i wneud yn well

Byddaf yn parhau i ddilyn y geiriau ar yr hinsawdd, cynhwysiant, cydbwysedd bywyd a gwaith ac arloesedd — a bod yn agored ynglŷn â lle mae angen i ni wella.

CRAFFU ÔL-DDEDDFWRIAETHOL AR DDEDDF LLESIANT CENEDLAETHAU'R DYFODOL

Ym mis Mawrth 2025, cytunodd Pwyllgor Cydraddoldeb a Chyfiawnder Cymdeithasol y Senedd i gynnal craffu ôl-ddeddfwriaethol ar Ddeddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol.

Bydd yr adolygiad yn asesu a yw'r Ddeddf yn cyflawni ei nodau a sut y gall gael mwy o effaith. Mae Archwilydd Cyffredinol Cymru a minnau wedi galw am hyn. Rydym yn croesawu'r adolygiad a byddwn yn darparu mewnwelediad a thystiolaeth i'w gefnogi.

Fy Nhîm a Phartneriaid

EIN TÎM O STAFF

Tîm bach ydym ni gyda chyrhaeddiad eang.

Mae pob aelod o staff yn chwarae rhan hanfodol wrth gyflawni uchelgeisiau Cymru Can a Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol.

Rydym yn buddsoddi yn nysgu ein gilydd, yn gweithredu gyda charedigrwydd, ac yn herio ein hunain i arwain trwy esiampl.

PWYLLGOR ARCHWILIO, RISG A SICRWYDD (ARAC)

Mae ARAC yn darparu goruchwyliaeth annibynnol o'n llywodraethiant, risg a rheolaeth ariannol.

Mae'n cynnig her adeiladol ar reolaethau mewnol ac yn cefnogi'r sefydliad i reoli ei gyfrifoldebau'n effeithiol.

PANEL CYNGHORI STATUDOL

Wedi'i greu o dan Ddeddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol, mae'r Panel Cyngori yn dwyn ynghyd arweinwyr o'r sectorau cyhoeddus, preifat a gwirfoddol i gynghori'r Comisiynydd ar y ffordd orau o arfer eu pwerau.

Mae aelodau'r panel hefyd yn cydweithio ar brosiectau, datganiadau ac eiriolaeth ar y cyd.

ACADEMI ARWEINYDDIAETH CENEDLAETHAU'R DYFODOL – PARTNERIAID NODDI 2024–25

Rydym yn ddiolchgar am ymrwymiad a chefnogaeth noddwyr ein Hacademi:

- Cymdeithas Adeiladu'r Principality
- Trafnidiaeth Cymru
- Llywodraeth Cymru
- CBAC
- Prifysgol Abertawe
- Cyfoeth Naturiol Cymru
- Dŵr Cymru
- Castell Howell
- Canolfan Mileniwm Cymru

Mae'r partneriaethau hyn yn ein helpu i gyflwyno rhaglen o ansawdd uchel sy'n cefnogi pobl ifanc o bob cefndir i arwain ar gyfer cenedlaethau'r dyfodol.

SECTOR GWIRFODDOL

Mae gennym Femorandwm Cyd-ddealltwriaeth gyda Chyngor Gweithredu Gwirfoddol Cymru (CGGC) sy'n galluogi cyfranogiad strategol y sector gwirfoddol yn ein gwaith.

Yn 2024–25, fe wnaethom:

- Cynnal **byrddau crwn ddwywaith y flwyddyn** gyda chynrychiolwyr Cyngor Partneriaeth y Trydydd Sector (Mai a Hydref)
- Cyfarfod â **rhwydwaith arweinyddiaeth Cymorth Trydydd Sector Cymru** ar adegau allweddol i lunio ein cyfeiriad
- Gweithio'n agos gyda [Chyswilt Amgylchedd Cymru](#) ac eraill i sicrhau bod arbenigedd y trydydd sector yn dylanwadu ar ein cenadaethau hinsawdd, natur ac iechyd

Mae hyrwyddo ecwiti ac integreiddio profiadau byw amrywiol a nodweddion gwarchodedig yn ganolog i'n gwaith. Cynhaliais ddau gyfarfod o'm **Grŵp Rhanddeiliaid Cydraddoldeb** ym mis Mai a mis Tachwedd 2024, a llywiodd eu cyfraniadau ganfyddiadau ac argymhellion fy Adroddiad Cenedlaethau'r Dyfodol.

Mae **aelodau'r grŵp yn cynnwys** Dinasyddion Cymru, Cytun, Anabledd Cymru, Diverse Cymru, EYST, Llais, Llamau, Mind, Oxfam Cymru, Cydraddoldeb Hiliol yn Gyntaf, Dangos y Cerdyn Coch i Hiliaeth, y Panel Cyngori Is-Sahara, a WEN Cymru.

GWEITHIO GYDAG ERAILL

Rydym yn parhau i gydweithio drwy bartneriaethau ffurfiol ac anffurfiol gyda:

- Archwilio Cymru
- Llywodraeth Cymru
- Cyfoeth Naturiol Cymru
- Amgueddfa Cymru
- Iechyd Cyhoeddus Cymru
- Prifysgol Caerdydd
- Awdurdodau Lleol
- Byrddau gwasanaethau cyhoeddus
- Pwyllgorau corfforaethol ar y cyd
- Sefydliadau cymunedol
- Cymdeithas Llywodraeth Leol Cymru
- Un Llais Cymru

Gyda'n gilydd, rydym yn gryfach.

Gyda'n gilydd, rydym yn adeiladu'r Gymru a garem.

Diolch i bawb sydd wedi gweithio gyda ni dros y flwyddyn ddiwethaf.

Edrychwn ymlaen at adeiladu ar y cynnydd hwn — a pharhau i ddysgu, herio a thyfu.

• SUT I GYMRYD RHAN

Eisiau cymryd rhan?

CYSYLLTWCH Â NI

Gwefan: futuregenerations.wales/cym

E-bost: cysylltwchâni@cenedlaethaurdyfodol.cymru

Linkedin: [Comisiynydd Cenedlaethau'r Dyfodol Cymru](#)

Bluesky: [@futuregencymru.bsky.social](#)

Instagram: [@futuregencymru](#)

Cyfeiriad:

Swyddfa Comisiynydd Cenedlaethau'r Dyfodol Cymru

Tramshed Tech

Stryd Pendyris

Caerfyrdd

CF11 6BH

CYMRYD RHAN

- Cofrestrwch ar gyfer [ein cylchlythyr misol Cymru Can](#)
- Ymunwch â'n [Academi Arweinyddiaeth Cenedlaethau'r Dyfodol](#)
- Rhannwch eich syniadau ac [enghreifftiau o arfer da](#)

Cyfarfodydd Gweinidogol Llywodraeth Cymru 2024 – 2025

Mae'r tabl canlynol wedi'i gynhyrchu i roi trosolwg o'r cyfarfodydd a gynhaliwyd rhwng y Comisiynydd a Gweinidogion Llywodraeth Cymru.

ENW	DYDDIAD	GWEINIDOG	EITEMAU WEDI 'U CYNNWYS
Lesley Griffiths AS	9 Mai 2024	Ysgrifennydd y Cabinet dros Ddiwylliant	Rhoddodd y comisiynydd ac Ysgrifennydd y Cabinet drosolwg o'u blaenoriaethau ar gyfer 2024, a oedd yn cynnwys 10fed pen-blwydd Deddf Llesiant Cymru, wyth corff cyhoeddus ychwanegol, Adroddiad Llesiant Cymru 2024. Rhoddodd y comisiynydd drosolwg o strategaeth Cymru Can gan gynnwys ffocws ar Ddiwylliant a Chenhadaeth yr Iaith Gymraeg.
Vaughan Gething AS	Mehefin 26 2024	Prif Weinidog	Rhoddodd y comisiynydd y wybodaeth ddiweddaraf am ei strategaeth a materion yn ymwneud â bwyd a'r diwydiant gwymon. Cododd y comisiynydd hefyd bwysigrwydd sicrhau bod Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol yn cael ei defnyddio yn y broses gyllidebol. Trafododd y comisiynydd a'r Prif Weinidog yr angen parhaus i ddangos arweinyddiaeth wrth weithredu Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol.
Huw Irranca-Davies AS	Gorffennaf 9 2024	Ysgrifennydd y Cabinet dros Newid Hinsawdd a Materion Gwledig	Trafododd y comisiynydd ac Ysgrifennydd y Cabinet y camau gweithredu sydd eu hangen ar afonydd a dyrffyrdd. Nododd y comisiynydd ei fod yn paratoi cyngor ynghylch ble y gellir cymryd camau trawsbynciol pellach mewn perthynas â Chopaon Afonydd. Cynhaliwyd trafodaeth ar bolisi bwyd a chytunwyd bod angen dulliau mwy cydgysylltiedig. Trafododd y ddwy ochr hefyd y diweddaraf ar y cynllun ffermio cynaliadwy (SFS).
Rebecca Evans AS	Gorffennaf 15 2024	Ysgrifennydd y Cabinet dros Gyllid, y Cyfansoddiad a Swyddog y Cabinet	Gofynnodd y comisiynydd i'r Ysgrifennydd y Cabinet am syniadau ar sut i ymgorffori cynllunio tymor hwy. Esboniodd yr Ysgrifennydd y Cabinet y bydd Cyllidebau blynyddol yn cael eu llywio gan y cynllun tymor hwy. Cytunodd yr Ysgrifennydd y Cabinet y byddai mwy o ystyriaeth yn cael ei rhoi i bwysigrwydd amcanion llesiant wrth osod cyllideb. Cydnabu yr Ysgrifennydd y Cabinet y gallai Llywodraeth Cymru archwilio ymhellach yr hyn y gellid ei gynnwys yn nogfen naratif y Gyllideb, i ychwanegu at eglurder y broses gwneud penderfyniadau sy'n cyd-fynd â Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol. Amlinellodd y comisiynydd ei raglen waith cyllideb a'i gomisiynu i gefnogi ei gyngor i Lywodraeth Cymru.

ENW	DYDDIAD	GWEINIDOG	EITEMAU WEDI 'U CYNNWYS
Ken Skates AS	Tachwedd 4 2024	Ysgrifennydd y Cabinet dros Drafnidiaeth a Gogledd Cymru	Cyfarfod cyflwyniadol i drafod blaenoriaethau'r comisiynydd a'r Ysgrifennydd Cabinet (gan gynnwys strategaeth Cymru Can ac Adroddiad Cenedlaethau'r Dyfodol). Ymhlith yr eitemau roedd Adroddiad Llesiant Cymru a'r Pwyllgorau Cydweithredol Corfforaethol. Trafododd y comisiynydd a'r Ysgrifennydd y Cabinet y diweddaraf ar bolisi 20mya a'r ymwneud.
Jayne Bryant AS	Tachwedd 6 2024	Ysgrifennydd y Cabinet dros Dai a Llywodraeth Leol	Cyfarfod cyflwyniadol i drafod blaenoriaethau'r comisiynydd ac Ysgrifennydd y Cabinet (gan gynnwys strategaeth Cymru Can ac Adroddiad Cenedlaethau'r Dyfodol). Cytunodd Ysgrifennydd y Cabinet i hyrwyddo Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol ac annog llywodraeth leol i ddefnyddio'r 5 ffordd o weithio wrth ystyried cyllidebau. Rhoddodd Ysgrifennydd y Cabinet y wybodaeth ddiweddaraf am Academi Cymru ac 'Un Gwasanaeth Cyhoeddus Cymru'. Tynnodd y comisiynydd sylw at ei bryderon ynghylch y dirwedd bartneriaeth gymhleth yng Nghymru a nododd hefyd bwysigrwydd natur mewn datblygu tai.
Jane Hutt AS	Tachwedd 28 2024	Ysgrifennydd y Cabinet dros Ddiwylliant, Cyfiawnder Cymdeithasol, Trefnydd a'r Prif Chwip	Rhoddodd y comisiynydd drosolwg o'i gynlluniau i gyhoeddi Adroddiad Cenedlaethau'r Dyfodol ar 29 Ebrill. Rhoddodd y comisiynydd drosolwg o'r canfyddiadau sy'n dod i'r amlwg. Cynhaliwyd trafodaeth hefyd ar y gweithgareddau sy'n ymwneud â 10fed pen-blwydd Deddf Llesiant Cymru a phwysigrwydd Byrddau Gwasanaethau Cyhoeddus. Trafododd y comisiynydd ac Ysgrifennydd y Cabinet bwysigrwydd Adroddiad Llesiant Cymru 2024 a gyhoeddwyd yn ddiweddar.
Jeremy Miles AS	Rhagfyr 17 2024	Ysgrifennydd y Cabinet dros Iechyd a Gofal Cymdeithasol	Cyfarfod cyflwyniadol i drafod Adroddiad Cenedlaethau'r Dyfodol a Strategaeth Can Cymru.
Lynne Neagle AS	Ionawr 29 2025	Ysgrifennydd y Cabinet dros Addysg	Rhoddodd Ysgrifennydd y Cabinet y wybodaeth ddiweddaraf am Gwricwlwm i Gymru – a'i gyd-fyndiad â Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (h.y. llythrennedd y dyfodol). Mynegodd y comisiynydd gefnogaeth i gyflwyno Prydau Ysgol Am Ddim i holl blant Ysgolion Cynradd. Trafododd y cyfarfod asesiad o'r fenter. Tynnodd y comisiynydd sylw at ganfyddiadau'r Comisiwn Bwyd, Ffermio a Chefn Gwlad, a oedd yn dangos bod pobl yn dymuno bwyd fforddiadwy ac yn ceisio cymorth gan y Llywodraeth i fwyta'n iachach.
Jack Sargeant AS	Mawrth 13 2025	Gweinidog dros Ddiwylliant, Sgiliau a Phartneriaeth Gymdeithasol	Rhoddodd y comisiynydd drosolwg o'i Strategaeth Cymru Can a'r Adroddiad Cenedlaethau'r Dyfodol statudol sydd ar ddod. Trafododd y Weinidog a'r comisiynydd Flaenoriaethau Llywodraeth Cymru ar gyfer Diwylliant a galwad y comisiynydd am Fil Diwylliant. Trafododd y Weinidog a'r comisiynydd y cyllid a'r toriadau diwylliant a'r angen i wneud penderfyniadau hirdymor. Tynnodd y comisiynydd sylw at y canfyddiadau yn ymwneud â phartneriaeth gymdeithasol a Chyflog Byw Go lawn.

Adroddiad Atebolrwydd

Yn yr adran hon, rwy'n adrodd ar ofynion atebolrwydd allweddol i Weinidogion Cymru ar linellau adroddiad Cyfarwyddwyr a baratoir gan gwmni preifat.

Mae'r gofynion adrodd hyn wedi'u haddasu i gyd-fynd â chyd-destun y sector cyhoeddus.

Mae fy adroddiad atebolrwydd yn cynnwys **adroddiad Llywodraethu Corfforaethol** ac **Adroddiad Taliadau a Staff**.

Mae Archwilydd Cyffredinol Cymru yn gyfrifol am adolygu fy adroddiad atebolrwydd i sicrhau cysondeb â gwybodaeth arall yn fy natganiadau ariannol a rhoi barn ar y datgeliadau canlynol yn yr adroddiad hwn:

- Rheoleidd-dra incwm a gwariant
- Datgeliadau ar atebolrwydd seneddol
- Datgeliadau tâl a CETV (gwerth trosglwyddo sy'n cyfateb i arian parod) i mi ac aelodau fy nhîm arweinyddiaeth uwch
- Taliadau i gyn-Gyfarwyddwyr, os yw'n berthnasol
- Taliadau am golli swydd, os yw'n berthnasol
- Pecynnau ymadael, os yw'n berthnasol
- Datgeliadau cyflog teg
- Dadansoddiad o niferoedd a chostau staff

Adroddiad Llywodraethu Corfforaethol

Mae gwybodaeth am fy strwythur llywodraethu a phwy sy'n gyfrifol am ac yn dylanwadu ar yr hyn sy'n digwydd yn fy Swyddfa wedi'i nodi ar fy [ngwefan](#) ac yn fy Natganiad Llywodraethu isod.

Mae'n ofynnol i mi hefyd ddatgelu unrhyw fuddiannau sylweddol a allai wrthdaro â'r cyfrifoldebau rheoli sydd gennyf i a fy Nhîm Arweinyddiaeth Uwch.

Rwyf wedi penderfynu cynnwys y wybodaeth hon ar gyfer holl aelodau fy Nhîm Arweinyddiaeth Uwch (UDA) estynedig. Mae cofrestr gryo o fuddiannau i mi a'r UDA ar gael i'w gweld [yma](#).

Rheolwyd unrhyw wrthdaro buddiannau posibl neu wirioneddol a gododd yn ystod y flwyddyn yn unol â fy mholisi gwrthdaro buddiannau.

FFORMAT Y CYFRIFON

Mae fy natganiadau ariannol wedi'u paratoi yn unol â Pharagraff 20 o Atodlen 2 o Ddeddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015 ac unrhyw Gyfarwyddyd Cyfrifon a gyhoeddwyd gan Weinidogion Cymru.

Daeth Swyddfa Comisiynydd Cenedlaethau'r Dyfodol Cymru i fodolaeth ar 1 Chwefror 2016 gyda phenodiad Sophie Howe yn Gomisiynydd cyntaf. Ar 1 Mawrth 2023, daeth Derek Walker yn ail Gomisiynydd Cenedlaethau'r Dyfodol. Gweithredodd y Dirprwy Gomisiynydd Marie Brousseau-Navarro fel Comisiynydd Dros Dro rhwng 1 Chwefror a 28 Chwefror 2023.

Mae'r cyfrifon hyn yn cwmpasu'r cyfnod o 1 Ebrill 2024 i 31 Mawrth 2025 ac yn adlewyrchu asedau, rhwymedigaethau ac alldro adnoddau fy Swyddfa. Mae'r datganiadau ariannol sy'n dilyn yr adroddiad hwn wedi'u paratoi yn unol â Llawlyfr Adrodd Ariannol y Llywodraeth (FReM) a gyhoeddwyd gan Drysorlys EM. Mae'r polisïau cyfrifyddu a gynhwysir yn y FReM yn cymhwyso Safonau Cyfrifyddu Rhyngwladol (IFRS) fel y'u mabwysiadwyd neu a ddehonglwyd ar gyfer cyd-destun y sector cyhoeddus.

CYLLID

Mae Swyddfa Comisiynydd Cenedlaethau'r Dyfodol Cymru yn annibynnol ar Lywodraeth Cymru ond yn cael ei hariannu ganddi.

Yn 2024-25, y dyraniad cyllid cychwynnol ar gyfer fy swyddfa oedd £1,610,000 o gyllid adnoddau sylfaenol, £30,000 o gyllid cyfalaf, ynghyd â chyllid anariannol o £10,000 ar gyfer dibrisiant. Cynhwyswyd cyllid ar gyfer y prosiect alinio cydraddoldeb cyflog yn y llinell sylfaen am y tro cyntaf eleni.

Derbyniwyd cyllid ychwanegol yn ystod y flwyddyn fel a ganlyn:

- Cymorth Dyfarniad Cyflog £17,500,
- Cymorth ar gyfer gwelliannau i SCAPE (Cyfraniadau Pensiwn wedi'u Haddasu ar gyfer Profiad yn y Gorffennol – h.y. cyfradd disgownt pensiwn) £14,000,
- Cymorth ar gyfer digwyddiadau i nodi 10 mlynedd ers y Ddeddf £10,000,
- Cymorth i ddisodli a darparu technoleg newydd ar gyfer fy nhîm (ffonau a gliniaduron) £15,000, a
- Cymorth ar gyfer gwaith gyda Chyfnewidfa Ddiwylliannol Cymru Can i Bradford (Dinas Diwylliant y DU) £11,402.

Felly, cyfanswm y cyllid a dderbyniodd fy swyddfa ar gyfer 2024-25 oedd £1,677,902 mewn cyllid adnoddau (ynghyd â £10,000 ar gyfer dibrisiant nad yw'n arian parod a £30,000 mewn cyllid cyfalaf). Ar gyfer 2023-24, dyraniad cyllid adnoddau terfynol fy swyddfa oedd £1,770,000 (dim cyllid nad yw'n arian parod na chyllid cyfalaf).

Derbyniodd y swyddfa incwm hefyd o ffioedd (ar sail adfer costau) gan sefydliadau i alluogi pobl ifanc i gael eu hyfforddi yn y Ddeddf fel rhan o'n Hacademi Arweinyddiaeth Cenedlaethau'r Dyfodol.

Fe wnaethom hefyd dderbyn rhywfaint o gyllid ar gyfer prosiectau ymchwil cydweithredol ac anrhydedd am siarad mewn digwyddiadau rhyngwladol. Mae manylion llawn yn Nodyn 9 i'r Datganiadau Ariannol hyn.

Ar gyfer 2024-25, defnyddiais 97% (2023-24 - 99%) o'r gyllideb adnoddau terfynol a ddyrannwyd i mi gan Lywodraeth Cymru.

CYNLLUNIO ARIANNOL

IYm mis Hydref 2023, cyflwynais fy Amcangyfrif Statudol ar gyfer 2024-25 i Lywodraeth Cymru yn gofyn am gyllideb adnoddau o £1,890,600 ynghyd â £20,000 o gyllid cyfalaf. Roedd hwn yn gynydd cymedrol i ddarparu ar gyfer cynnydd chwyddiannol, helpu i gefnogi fy nghylch gwaith sy'n ehangu ac i gefnogi costau pensiwn cynyddol. Byddai'r cynnydd hwn wedi bod yn llai o hyd na'r cyllid a dderbyniodd fy swyddfa yn 2022-23.

Caniataodd y cyllid cyfalaf cynyddol i mi ddiweddarau gwefan swyddogol y Swyddfa, a groesawyd. Fodd bynnag, roedd y gyllideb adnoddau a ddarparwyd ar gyfer 2024-25 yn £212,698 neu 11.25% yn llai na'r gyllideb a ofynnwyd amdani.

Costau staff yw'r pwysau mwyaf ar fy nghyllideb. Diolch byth, adeiladais wydnwch ariannol yn y Swyddfa oherwydd yr ailstrwythuro a wnes i yn 2023-24 a ganiataodd i mi wrthsefyll hyn heb orfod ystyried newid pellach yn strwythur y swyddfa. Fodd bynnag, roedd yn golygu bod dewisiadau gwariant yn parhau i fod dan bwysau mawr ac yn rhwystro cynnydd gwreiddiol a gynlluniwyd ar gyfer fy swyddfa.

Rwy'n rhagweld ac yn cynllunio senario i liniaru risgiau ariannol sy'n gysylltiedig â chylchoedd cyllideb blynyddol ansicr cymaint â phosibl.

CANLYNIADAU AR GYFER Y CYFNOD

Mae'r Datganiad o Wariant Net Cynhwysfawr yn dangos gwariant ar gyfer y flwyddyn o £1.634 miliwn (£1.759 miliwn ar gyfer 2023-24). Ariannwyd hyn gan £1.534 miliwn a dynnwyd drwy gymorth grant (defnyddiwyd rhan ohono hefyd i dalu rhwymedigaethau a oedd yn bodoli ar ddiwedd blwyddyn 2023-24).

Ar ddiwedd y flwyddyn cynyddodd balans y gronfa gyffredinol i ddiffyg o £132k (o ddiffyg o £32k yn 2023-24). Ni all fy swyddfa ddal arian parod ymlaen llaw mwyach ac felly, o ganlyniad i hyn, mae'r cyfrifon bellach yn nodi sefyllfa wrth gefn diffyg.

CWYNION

Ni dderbyniodd fy Swyddfa unrhyw gwynion ffurfiol eleni.

DATGELU GWYBODAETH I'R ARCHWILWYR

Hyd eithaf fy ngwybodaeth, nid oes unrhyw wybodaeth archwilio nad yw'r archwilwyr yn ymwybodol ohoni. Mae fy nhîm wedi cymryd pob cam y dylai ei gymryd i wneud ei hun yn ymwybodol o unrhyw wybodaeth archwilio berthnasol a sicrhau bod yr archwilwyr yn ymwybodol o'r wybodaeth honno.

Yn ystod y cyfnod, ni thalwyd unrhyw dâl i'm harchwilwyr am waith nad yw'n waith archwilio.

Mae adrannau sydd wedi bod yn destun archwiliad wedi'u nodi'n glir fel y cyfryw.

DATGANIAD O GYFRIFOLDEBAU'R SWYDDOG CYFRIFOL

O dan Atodlen 2 o Ddeddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015, mae Gweinidogion Cymru wedi cyfarwyddo Comisiynydd Cenedlaethau'r Dyfodol Cymru i baratoi datganiad o gyfrifon ar gyfer pob blwyddyn ariannol yn y ffurf ac ar y sail a nodir yn y Cyfarwyddyd Cyfrifon. Mae'r cyfrifon yn cael eu paratoi ar sail cronïadau a rhaid iddynt roi darlun gwir a theg o gyflwr materion Comisiynydd Cenedlaethau'r Dyfodol Cymru ac o'i incwm a'i wariant, Datganiad o Sefyllfa Ariannol a llif arian parod ar gyfer y flwyddyn ariannol.

Wrth baratoi'r cyfrifon, mae'n ofynnol i'r Swyddog Cyfrifyddu gydymffurfio â gofynion Llawlyfr Adrodd Ariannol y Llywodraeth ac yn benodol i:

- Ddilyn y Cyfarwyddyd Cyfrifon a gyhoeddwyd gan Weinidogion Cymru, gan gynnwys y gofynion cyfrifyddu a datgelu perthnasol, a chymhwyso polisiau cyfrifyddu addas yn gyson
- Gwneud dyfarniadau ac amcangyfrifon yn rhesymol
- Datgan a yw safonau cyfrifyddu cymwys fel y'u nodir yn Llawlyfr Adrodd Ariannol y Llywodraeth wedi'u dilyn, a datgelu ac egluro unrhyw wriadau perthnasol yn y datganiadau ariannol
- Paratoi'r datganiadau ariannol ar sail busnes gweithredol
- Cadarnhau bod yr adroddiad blynyddol a'r cyfrifon yn eu cyfanrwydd yn deg, yn gytbwys ac yn ddealladwy a chymryd cyfrifoldeb personol am yr adroddiad blynyddol a'r cyfrifon a'r dyfarniadau sy'n ofynnol i benderfynu eu bod yn deg, yn gytbwys ac yn ddealladwy.

Y Comisiynydd yw'r Swyddog Cyfrifyddu ar gyfer eu swyddfa yn rhinwedd paragraff 18 o Atodlen 2 i Ddeddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015. Mae cyfrifoldebau'r Swyddog Cyfrifyddu, gan gynnwys cyfrifoldeb am briodoldeb a rheoleidd-dra'r cyllid cyhoeddus y mae'r Swyddog Cyfrifyddu yn atebol amdano, am gadw cofnodion priodol ac am ddiogelu asedau Comisiynydd Cenedlaethau'r Dyfodol Cymru, wedi'u nodi yn Rheoli Arian Cyhoeddus Cymru a gyhoeddwyd gan Lywodraeth Cymru.

Fel Swyddog Cyfrifyddu, rwyf wedi cymryd yr holl gamau y dylwn fod wedi'u cymryd i wneud fy hun yn ymwybodol o unrhyw wybodaeth archwilio berthnasol ac i sefydlu bod archwilwyr Comisiynydd Cenedlaethau'r Dyfodol yn ymwybodol o'r wybodaeth honno. Hyd y gwn i, nid oes unrhyw wybodaeth archwilio berthnasol nad yw'r archwilwyr yn ymwybodol ohoni.

Derek Walker,
Comisiynydd Cenedlaethau'r Dyfodol Cymru
01 Awst 2025

Datganiad Llywodraethu Blynyddol

DIBEN

Fel Swyddog Cyfrifyddu, mae gen i gyfrifoldeb am gynnal llywodraethu effeithiol a system gadarn o reolaeth fewnol sy'n cefnogi cyflawniad fy mholisiâu, nodau ac amcanion, gan ddiogelu'r arian cyhoeddus a'r asedau yr wyf yn bersonol gyfrifol amdanynt.

Mae'r Datganiad Llywodraethu hwn yn dilyn Canllawiau Trysorlys EM. Mae'n nodi'r strwythurau llywodraethu ar gyfer fy swyddfa, a'r gweithdrefnau rheoli risg a rheolaeth fewnol sydd wedi bod ar waith yn ystod y flwyddyn a ddaeth i ben ar 31 Mawrth 2025 a hyd at ddyddiad cymeradwyo'r Adroddiad Blynyddol a'r Cyfrifon.

Mae'r systemau sydd ar waith fel yr amlinellir yn y datganiad hwn wedi'u cynllunio i reoli risg i lefel dderbyniol yn hytrach na dileu pob risg o fethu â chyflawni polisiâu, nodau ac amcanion. Felly dim ond sicrwydd rhesymol, ac nid sicrwydd llwyr, o effeithiolrwydd y gall ei ddarparu. O ystyried natur arloesol gwaith fy swyddfa, rwyf wedi mabwysiadu archwaeth risg "agored" ar gyfer llawer o'r gwaith allanol gan na fyddai dull mwy traddodiadol neu ofalus yn llwyddo i sicrhau'r newid buddiol y sefydlwyd y swyddfa i'w gyflawni. Eglurir hyn ymhellach isod, ac rwyf wedi cynnal adolygiad o archwaeth risg y sefydliad eleni nawr bod fy strategaeth a'm gwerthoedd ar waith.

NATUR FY SWYDDFA AC ATEBOLRWYDD

Sefydlodd Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015 Gomisiynydd Cenedlaethau'r Dyfodol Cymru fel corfforaeth unigol. Mae hyn yn golygu bod yr holl swyddogaethau (pwerau a dyletswyddau) wedi'u breinio yn nwylo deiliad y swydd ac nad oes "bwrdd" traddodiadol sy'n gyfrifol yn gorfforaethol am berfformiad a llywodraethu'r sefydliad.

Rwy'n annibynnol ar Weinidogion ac yn ddarostyngedig i Ddeddf 2015, yn gyfrifol am osod cyfeiriad strategol fy swyddfa. Rwy'n atebol i Senedd Cymru am weithredoedd fy swyddfa, ac i'w Phwyllgor Cyfrifon Cyhoeddus a Gweinyddiaeth Gyhoeddus yn benodol am faterion megis y trefniadau ar gyfer llywodraethu, rheolaeth ariannol a rheolaeth fewnol.

DIRPRWY GOMISIYNYDD

Yn unol ag Atodlen 2 paragraff 11 o Ddeddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol 2015, mae'n ofynnol i'r Comisiynydd benodi Dirprwy. Penodwyd Marie Brousseau-Navarro yn Ddirprwy Gomisiynydd ar 15 Ebrill 2021.

UWCH DÎM ARWAIN

Yn unol â'm strategaeth saith mlynedd [Cymru Can](#), mae pob cenhadaeth yn cael ei goruchwyllo gan Gyfarwyddwr Cenhadaeth sy'n arwain eu tîm i gyflawni amcanion y cytunwyd arnynt. Maent yn dal cyfrifoldebau rheoli llinell ac yn atebol am berfformiad llwyddiannus y tîm.

Mae'r Tîm Arweinyddiaeth Uwch (UDA) yn cynnwys:

- Derek Walker – Comisiynydd Cenedlaethau'r Dyfodol Cymru
- Marie Brousseau-Navarro – Dirprwy Gomisiynydd a Chyfarwyddwr Iechyd
- Jacob Ellis – Cyfarwyddwr Cysylltiadau Allanol a Diwylliant
- Heledd Morgan – Cyfarwyddwr Gweithredu ac Effaith
- Louisa Neale – Cyfarwyddwr Pobl
- Helen Nelson – Cyfarwyddwr Cynllunio Strategol, Hinsawdd a Natur
- Lisa Pitt – Cyfarwyddwr Cyllid a TG
- Jonathan Tench - Cyfarwyddwr Llesiant yr Economi

Diben ein cyfarfodydd UDA yw cynnal trafodaethau strategol lefel uchel lle rydym yn ystyried risg a chyfle, ac yn olrhain cynnydd a chyflawniad yn erbyn ein hamcanion strategol ac yn llunio ymatebion i faterion trawsbynciol neu arwyddocaol.

Rwy'n parhau i wneud penderfyniadau allweddol ar ôl trafodaeth gyda'r UDA ac aelodau ehangach y tîm. Rwyf hefyd wedi dirprwyo awdurdod i rai staff i ysgwyddo gwariant ariannol ar fy rhan. Y Dirprwy Gomisiynydd; Cyfarwyddwr Cynllunio Strategol, Hinsawdd a Natur; a Chyfarwyddwr Cyllid a TG sydd â'r awdurdod dirprwyedig i ymrwymo gwariant ac awdurdodi taliad ar gyfer anfonebau cyflenwyr hyd at werth o £50k. Mae gan aelodau'r UDA sy'n weddill a'r Swyddog Cyllid a Llywodraethu Corfforaethol yr awdurdod dirprwyedig hefyd i wario am y gwerth hyd at £10k.

● ADRODDIAD ATEBOLRWYDD - DATGANIAD LLYWODRAETHU BLYNYDDOL

PANEL YMGYNHOROL

Sefydlodd Deddf 2015 Banel Cynghori statudol i roi cyngor i'r Comisiynydd ar arfer fy swyddogaethau.

O fewn y cyfnod adrodd, aelodau'r panel cynghori oedd:

- Rocio Cifuentes, Comisiynydd Plant Cymru
- Efa Gruffudd Jones, Comisiynydd y Gymraeg
- Heléna Herklots CBE, Comisiynydd Pobl Hŷn Cymru tan fis Medi 2024. Penodwyd Rhian Bowen-Davies i'r swydd ar 30 Medi 2024.
- Dr Frank Atherton, Prif Swyddog Meddygol Cymru tan fis Ionawr 2025. Dechreuodd yr Athro Isobel Oliver y swydd ym mis Chwefror eleni.
- Syr David Henshaw, Cadeirydd Cyfoeth Naturiol Cymru
- Shavanah Taj, Ysgrifennydd Cyffredinol TUC Cymru
- Caroline Platt, yn cynrychioli pobl sy'n cynnal busnes yng Nghymru
- Dr Lindsay Cordery-Bruce, Prif Swyddog Gweithredol Cyngor Gweithredu Gwirfoddol Cymru (yn dod o dan 'berson arall y gall Gweinidogion Cymru ei benodi').

- Rhian Davies, yn cynrychioli Anabledd Cymru (yn dod o dan 'berson arall y gall Gweinidogion Cymru ei benodi').
- Davinia Louise Green, yn cynrychioli Stonewall Cymru (yn dod o dan 'berson arall y gall Gweinidogion Cymru ei benodi') tan fis Hydref 2024. Tanya Harrington yn cynrychioli Stonewall Cymru o'r pwynt hwn ymlaen.
- Helal Uddin yn cynrychioli'r Tîm Cymorth Lleiafrifoedd Ethnig ac Ieuencid (yn dod o dan 'berson arall y gall Gweinidogion Cymru ei benodi').
- Mair Gwynant, Cadeirydd Pwyllgor Archwilio, Risg a Sicrwydd Comisiynydd Cenedlaethau'r Dyfodol o fis Gorffennaf 2024.
- Arpana Chunilal – Aelod hyfforddai, Cyn-fyfyriwr Academi Arweinyddiaeth Cenedlaethau'r Dyfodol.

Mae'r Panel yn cyfarfod bob chwe mis. Eleni, gwnaethant gyfarfod ar 30 Mai ac ar 28 Tachwedd 2024. Defnyddiodd fy swyddfa brofiad aelodau unigol i lywio rhaglen waith y sefydliad a chynghori ar y swyddogaethau statudol drwy gydol y flwyddyn.

PWYLLGOR ARCHWILIO A SICRWYDD RISG

Mae gen i Bwyllgor Archwilio a Risg (ARAC) sy'n gyfrifol am roi cyngor a sicrwydd annibynnol i mi fel Swyddog Cyfrifyddu a'r Tîm Arweinyddiaeth ar ddigonolrwydd ac effeithiolrwydd rheolaeth fewnol a rheoli risg.

Caiff y cylch gwaith ei adolygu'n flynyddol, a gellir dod o hyd i gopi ar ein gwefan. Fel rhan o'r cylch gwaith, mae'r pwyllgor yn derbyn adroddiadau archwilio mewnol rheolaidd, y gofrestr risg strategol ac adroddiadau eithriadau ar faterion llywodraethu a chorfforaethol.

Mae'r pwyllgor hefyd yn craffu ar yr adroddiad blynyddol, cyfrifon statudol ac adroddiadau archwilwyr allanol. Rhennir adroddiad cyllid ac adroddiad cynnydd perfformiad chwarterol gydag aelodau er gwybodaeth yn ogystal ag adroddiadau penodol fy nhîm mewn ymateb i unrhyw risgiau neu heriau penodol sy'n codi.

Mae'r Pwyllgor yn cynnwys:

- Alan Morris, Archwilydd wedi ymddeol a hyrwyddwr datblygu cynaliadwy ymroddedig oedd Cadeirydd y Pwyllgor tan iddo ymddeol ym mis Mehefin 2024.
- Penodwyd Mair Gwynant yn Gadeirydd o fis Gorffennaf 2024. Mae Mair yn gymrawd o Sefydliad Cyfrifwyr Siartredig Cymru a Lloegr gyda dros 30 mlynedd o brofiad fel gweithiwr proffesiynol ym maes cyllid.

- Chwaraeodd Peter Davies OBE ran allweddol yn natblygiad Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) ac roedd yn Gomisiynydd Dyfodol Cynaliadwy ac yn Gadeirydd Pwyllgor Newid Hinsawdd Cymru hyd at 2015.
- Fran Targett OBE yw Cadeirydd annibynnol Rhwydwaith Cynghori Cenedlaethol Llywodraeth Cymru sy'n darparu cyngor i Weinidogion Cymru ar wasanaethau gwybodaeth a chynghori.
- Annmarie Thomas yw Cyn Gyfarwyddwr Cynorthwyol y Gweithlu ym Mwrdd Iechyd Prifysgol Hywel Dda.
- Mae Nicola Williams yn bartner yn y cwmni cyfreithiol Eversheds Sutherland LLP, yng Nghaerdydd.
- Dr Phil George CBE oedd Cadeirydd Cyngor Celfyddydau Cymru o fis Ebrill 2016 tan fis Mawrth 2023.
- Mae Sabiha Azad yn aelod hyfforddai o ARAC ac yn gyn-fyfyriwr o'n Hacademi Arweinyddiaeth Cenedlaethau'r Dyfodol.
- Mae Samer Karrar yn aelod hyfforddai o ARAC ac yn gyn-fyfyriwr o'n Hacademi Arweinyddiaeth Cenedlaethau'r Dyfodol.
- Mae Princess Onyeausi yn aelod hyfforddai o ARAC ac yn strategydd marchnata sydd â brwdfrydedd dros wneud effaith gadarnhaol yn y gymuned.

● ADRODDIAD ATEBOLRWYDD - DATGANIAD LLYWODRAETHU BLYNYDDOL

Mae ARAC yn cyfarfod bob chwarter. Eleni, fe wnaethant gyfarfod ar:

- 17-18 Ebrill 2024
- 15 Gorffennaf 2024
- 18 Awst 2024
- 23-24 Hydref 2024
- 30 Ionawr 2025

“DYWED CADEIRYDD ARAC, MAIR GWYNANT:

“Yn seiliedig ar waith y Pwyllgor dros y flwyddyn, a chanfyddiadau archwiliadau mewnol ac allanol, gallwn roi sicrwydd i'r Comisiynydd fod y trefniadau llywodraethu, rheoli ariannol a rheoli risg sydd ar waith yn briodol ac wedi gweithredu'n effeithiol yn ystod blwyddyn ariannol 2024/25.

Yn benodol:

- Mae trefniadau, polisïau a phrosesau ar waith gyda'r nod o sicrhau llywodraethu effeithiol,
- Mae trefniadau ariannol effeithiol,
- Mae system ar waith i reoli risg a
- Mae rheolaeth fewnol gref.

ARCHWILIO MEWNOL

Mae gwaith archwilio mewnol yn un o'r sicrwydd allweddol sydd ei angen arnaf fel Swyddog Cyfrifyddu. Mae TIAA yn gweithredu fel ein harchwilwyr mewnol ac maent wedi cynhyrchu'r adroddiadau canlynol yn ystod y flwyddyn:

Cynhaliwyd 2 archwiliad mewnol yn 2024-25 ar:

- Rheolaethau Ariannol Allweddol – Hydref 2024
- Seiberddiogelwch TGCh – Ionawr 2025

Hefyd, darparodd ein harchwilydd mewnol hyfforddiant a gweithdai rheoli risg manwl i'm Uwch Dîm Arwain a'r Pwyllgor Archwilio a Sicrwydd Risg.

Cynlluniwyd yr adolygiadau i ganfod i ba raddau y mae'r rheolaethau mewnol yn y system yn ddigonol i sicrhau bod gweithgareddau a gweithdrefnau'n gweithredu i gyflawni amcanion Comisiynydd Cenedlaethau'r Dyfodol Cymru. Roedd yr archwilwyr mewnol yn fodlon y gallent ddarparu sicrwydd sylweddol ar y Rheolaethau Ariannol Allweddol sydd ar waith, a daethant i'r casgliad y gallent ddarparu sicrwydd rhesymol ar y systemau Seiberddiogelwch TGCh sydd ar waith (yr ail lefel uchaf).

Cynhaliwyd archwiliad Dilynol hefyd ym mis Mawrth 2025 ar gyfer archwiliadau mewnol y flwyddyn flaenorol. Gweithredwyd 3 o'r 9 argymhelliad y cytunwyd arnynt o fewn yr amserlen y cytunwyd arni gyda'r archwilydd mewnol. Disodlwyd 1. Mae'r 5 arall yn cael eu prosesu a byddant wedi'u cwblhau erbyn diwedd mis Rhagfyr 2025.

Barn flynyddol Pennaeth Archwilio Mewnol yw:

“Mae TIAA yn fodlon, ar gyfer y meysydd a adolygwyd yn ystod y flwyddyn, fod gan Gomisiynydd Cenedlaethau'r Dyfodol Cymru brosesau rheoli risg, rheolaeth a llywodraethu rhesymol ac effeithiol ar waith.

Mae'r farn hon yn seiliedig yn unig ar y materion a ddaeth i sylw TIAA yn ystod yr adolygiadau archwilio mewnol a gynhaliwyd yn ystod y flwyddyn ac nid yw'n farn ar bob elfen o'r prosesau rheoli risg, rheolaeth a llywodraethu na'r hyfywedd ariannol parhaus na'ch gallu i gyflawni rhwymedigaethau ariannol y mae'n rhaid i Gomisiynydd Cenedlaethau'r Dyfodol Cymru eu cael o'i wahanol ffynonellau sicrwydd.”

DULL O REOLI RISG

Mae'r dull o reoli risg yn gyson â'm Cynllun Strategol ac mae'n unol â Deddf 2015 a'r hyn y bwriedir iddo ei gyflawni.

Mae'r polisi rheoli risg, a adolygwyd yn 2022 ac yn ddiweddar yn 2023-24, wedi'i gymeradwyo gan y Pwyllgor Archwilio, Risg a Sicrwydd, ac mae'n ei gwneud yn glir ein bod am greu a chynnal amgylchedd a fydd yn caniatáu i reoli risg yn effeithiol ffynnu. Mae hyn yn cynnwys sicrhau bod staff yn cael gwybod yn llawn am ein cynlluniau a'r dull y byddaf fi a pherchnogion risg yn ei gymryd i reoli'r risgiau cysylltiedig.

Cafodd fy nghofrestr a'm polisi risg newydd eu cyd-gynllunio gyda'm harchwilwyr mewnol, archwilio risg a'm harbenigedd uwch, gan ddilyn canllawiau a chynghor gan ein harchwilwyr mewnol i sicrhau arfer gorau. Mae'r polisi'n ei gwneud yn glir na fydd y Comisiynydd yn amharod i gymryd risgiau. I'r gwrthwyneb, er mwyn cyflawni'r amcanion yn y cynllun strategol a chyflawni'r hyn a ddisgwyllir, bydd yn aml yn golygu bod angen dull risg agored nad yw'n norm i'r rhan fwyaf o gyrff cyhoeddus eraill.

● ADRODDIAD ATEBOLRWYDD - DATGANIAD LLYWODRAETHU BLYNYDDOL

Rydym wedi dod i'r casgliad mai mabwysiadu dull o'r fath ar gyfer fy ngwaith allanol gyda chyrrff cyhoeddus eraill yw'r unig ffordd realistig o sicrhau'r newid sydd ei angen ar draws y sector cyhoeddus yng Nghymru. Gallai gwneud fel arall olygu methu â manteisio ar gyfleoedd pan fyddant yn codi a bydd risg uchel o fethu â chyflawni'r amcanion heriol a osodir yn y cynllun strategol a'r disgwyliadau sydd gan randdeiliaid.

Yn yr un modd, fel sefydliad, mae angen i ni 'ddilyn geiriau' y Ddeddf a bod yn agored ac yn arloesol a rhoi cynnig ar ddulliau newydd o ran y ffordd rydym yn gweithio.

Fodd bynnag, ni chymerir risgiau o'r fath yn ddi-hid ond cânt eu rheoli'n briodol, eu hadolygu'n rheolaidd ac yn ofalus gyda'r nod o sicrhau'r cyflawniad llwyddiannus mwyaf posibl.

Rydym wedi mabwysiadu dull mwy traddodiadol ac osgoi risg ar gyfer prosesau mewnol sy'n ymwneud â rheolaeth ariannol, cydymffurfio â chyfreithiau a rheoliadau a diogelwch gwybodaeth.

Mae'r gofrestr risg strategol yn nodi risgiau priodol sy'n ymwneud â'r dyletswyddau statudol a'r rôl y byddwn yn ei chwarae wrth helpu cyrrff cyhoeddus i gyflawni amcanion y Ddeddf. Mae camau gweithredu i fynd i'r afael â'r risgiau hyn yn parhau i fod wedi'u hymgorffori yng ngweithrediadau'r sefydliad.

SICRWYDD GWYBODAETH

Mae fframwaith llywodraethu gwybodaeth ar waith gyda chyfres o bolisiâu sylfaenol sy'n nodi'r trefniadau diogelwch a'r egwyddorion ar gyfer llywodraethu gwybodaeth da ynghyd â'r cyfrifoldebau a'r ymddygiadau rwy'n eu disgwyl gan bawb sy'n gweithio i mi.

Mae fy Swyddfa'n mabwysiadu dull gofalus, cyfrifol a thryloyw o drin data. Caiff digwyddiadau eu hymchwilio'n drylwyr, a chymerir safbwynt gor-adrodd gydag unrhyw ddigwyddiadau a all ddigwydd.

Roedd un digwyddiad yn ystod y flwyddyn a adroddwyd i Swyddfa'r Comisiynydd Gwybodaeth (ICO) ym mis Ebrill 2024. Roedd natur y digwyddiad yn gyfyngedig o ran cwrpas ac yn ymwneud ag un ddogfen yn unig a oedd yn effeithio ar un unigolyn. Adroddais hyn yn gyflym i'r ICO gyda cheisiadau lliniaru risg yn cael eu gwneud i leihau unrhyw effaith ar yr unigolyn heb oedi. Penderfynodd yr ICO nad oedd angen i ni gymryd unrhyw gamau pellach.

Yn dilyn lladrad un ddyfais, gwnaethom hunanasesiad trylwyr fel y gofynnwyd gan yr ICO ac ar yr achlysur hwnnw nid oedd angen i ni adrodd am y digwyddiad. Rydym bellach wedi rhoi amddiffyniad ychwanegol ar waith i gyfyngu ar risgiau o'r fath ymhellach.

Gan gydnabod bod seiberddiogelwch yn risg gynyddol, fel y gofynnwyd gan Lywodraeth Cymru, fe wnaethom basio achrediad Lefel 1 Sicrwydd Seiber IASME ar 30 Ebrill 2024 a llwyddo i gyflawni hyn eto yn 2025. Mae'r achrediad yn cynnwys gwiriadau ar effeithiolrwydd a gweithrediad llywodraethu a diogelwch gwybodaeth. Mae fy Swyddfa hefyd yn parhau i ddal achrediad Hanfodion Seiber a Mwy.

Rwy'n cynyddu ymwybyddiaeth staff yn barhaus ac wedi cynyddu'r ddarpariaeth hyfforddiant ar y mater hwn.

CRYNODEB O EFFEITHIOLRWYDD

O'r sicrwydd a roddwyd gan fy nhîm, fy ngwybodaeth am waith fy swyddfa, a'r adroddiadau a ddarparwyd gan archwilio mewnol ac allanol, gallaf adrodd nad oedd y system rheolaeth fewnol a oedd ar waith yn ystod y flwyddyn a hyd at ddyddiad cymeradwyo'r Adroddiad Blynyddol a'r Cyfrifon yn cynnwys unrhyw wendidau sylweddol. Cefnogir y farn hon gan fy Mhwyllgor Archwilio, Risg a Sicrwydd.

EDRYCH YMLAEN

Ar gyfer 2025-26, byddaf yn monitro, cynnal a gwella'r trefniadau llywodraethu a rheolaeth fewnol i sicrhau eu bod yn parhau i ddiwallu fy anghenion sicrwydd, yn enwedig wrth gyflawni fy strategaeth; yn cyd-fynd â gweithle modern, ystwyth; ac yn briodol yng nghyd-destun argyfwng hinsawdd a bioamrywiaeth. Lle bo angen, byddaf yn parhau i ddiweddarau strwythur fy nhîm i sicrhau bod gennyf y trefniadau mwyaf effeithlon ac effeithiol i gyflawni'r ystod eang o swyddogaethau.

Derek Walker,
Comisiynydd Cenedlaethau'r Dyfodol Cymru
01 Awst 2025

Adroddiad Cyflog a Staff

Mae'r rhan hon o'm hadroddiad Atebolrwydd yn rhoi gwybodaeth am fy mholisi tâl i mi a'm Uwch Dîm Arwain (UDA).

Cefais fy mhenodi ar 1 Mawrth 2023. Yn ystod y llynedd, mae fy UDA wedi cynnwys yr aelodau canlynol: fi fy hun; Marie Brousseau-Navarro – Dirprwy Gomisiynydd a Chyfarwyddwr Iechyd; Jacob Ellis – Cyfarwyddwr Cysylltiadau Allanol a Diwylliant; Heledd Morgan – Cyfarwyddwr Gweithredu ac Effaith; Louisa Neale – Cyfarwyddwr Pobl; Helen Nelson – Cyfarwyddwr Cynllunio Strategol a Hinsawdd a Natur; Lisa Pitt – Cyfarwyddwr Cyllid a TG; Jonathan Tench – Cyfarwyddwr Llesiant yr Economi.

Mae Gweinidogion Cymru yn pennu tâl Comisiynydd Cenedlaethau'r Dyfodol Cymru yn unol ag Atodlen 2 paragraff 5 i Ddeddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015.

Mae'r adrannau canlynol, sydd wedi cael eu harchwilio, yn rhoi manylion am dâl a buddion pensiwn y swyddogion uchaf yn fy swyddfa:

NIFER A DADANSODDIAD O GOSTAU STAFF UWCH YN ÔL BAND (WEDI'U HARCHWILIO)

	Cyflog £000		Buddion mewn nwyddau (i'r £100 agosaf)		Buddion Pensiwn (i'r £1,000 agosaf)		Cyfanswm £000	
	1.4.24 to 31.3.25	1.4.23 to 31.3.24	1.4.24 to 31.3.25	1.4.23 to 31.3.24	1.4.24 to 31.3.25	1.4.23 to 31.3.24	1.4.24 to 31.3.25	1.4.23 to 31.3.24
Derek Walker – Comisiynydd Cenedlaethau'r Dyfodol Cymru. Llawn amser. Dechreuodd y tymor ar 1 Mawrth 2023	95-100 ¹	90-95	9	7	34	37	125-130	130-135
Marie Brousseau-Navarro - Dirprwy Gomisiynydd a Chyfarwyddwr Iechyd. Rhan amser 0.90 FTE o fis Hydref 2024.	75-80 (FTE 80-85)	75-80	14	16	27	30	100-105	105-110
Louisa Neale - Cyfarwyddwr Pobl. Rhan amser 0.79 FTE o fis Ebrill 2024.	50-55 (FTE 60-65)	60-65	0	0	20	24	70-75	85-90
Lisa Pitt - Cyfarwyddwr Cyllid a TG. Rhan amser 0.60 FTE.	35-40 (FTE 60-65)	35-40 (FTE 55-60)	0	0	14	14	50-55	45-50
Heledd Morgan - Cyfarwyddwr Gweithredu ac Effaith. Llawn amser	60-65	60-65	47	5	23	24	90-95	85-90
Jacob Ellis - Cyfarwyddwr Cysylltiadau Allanol a Diwylliant. Llawn amser	60-65	60-65	0	0	25	24	85-90	85-90
Jonathan Tench - Cyfarwyddwr yr Economi Llesiant. Llawn amser	60-65	55-60	0	0	24	22	80-85	75-80
Helen Nelson - Cyfarwyddwr Cynllunio Strategol, Hinsawdd a Natur. Llawn amser	60-65	60-65	1	0	25	23	85-90	80-85
Susan Crutcher - Pensaer Datrysiaidau. Llawn amser. Daeth y cyflogaeth i ben ar 31 Mawrth 2024.	0	40-45	0	0	0	17	0	55-60

¹ Mae cyflog y Comisiynydd wedi aros yr un fath o 2023-24, ac yn wir ers ei benodiad. Derbyniodd lwfans trethadwy untro o £25 yn y flwyddyn 2024-25 sydd wedi gwrthio ei gyflog i'r band adrodd nesaf o £5k; £25 yw'r unig wahaniaeth rhwng yr hyn a adroddwyd ar gyfer 2024-25 a 2023-24 mewn perthynas â chyflog y Comisiynydd.

BUDDION MEWN NWYDDAU

- Mae'r rhain yn ymwneud â 2 fath gwahanol o daliad:
- ULEV (Cerbyd Allyriadau Isel lawn) – mae 4 aelod o'n tîm yn rhan o'n cynllun aberthu cyflog cerbydau trydan
 - Budd-dal Swyddfa: Mae'r swyddfa'n cynnal cynllun cydnabod misol, Y Cwpan Calon, lle mae cydweithwyr yn pleidleisio dros gyfraniadau rhagorol gan eu cydweithwyr. Bob mis, mae aelod o'r tîm yn cael anrheg hyd at £25 gan gyflenwr cynaliadwy lleol fel arwydd o werthfawrogiad am eu hymdrechion.

BUDDION PENSIWN – CYNLLUN PENSIWN Y GWASANAETH SIFIL (WEDI'I ARCHWILIO)

	Cyfanswm y Pensiwn Cronedig	Cynnydd gwirioneddol mewn pensiwn	CETV ar 31.3.25	CETV ar 31.3.24	Cynnydd / (gostyngiad) gwirioneddol yn y CETV
	£000	£000	£000	£000	£000
Derek Walker – Comisiynydd Cenedlaethau'r Dyfodol Cymru. Llawn amser. Dechreuodd y tymor ar 1 Mawrth 2023	0 - 5	0 - 2.5	66	34	23
Marie Brousseau-Navarro - Dirprwy Gomisiynydd a Chyfarwyddwr Iechyd. Rhan amser 0.90 CALI o fis Hydref 2024.	10 - 15	0 - 2.5	190	155	17
Louisa Neale -Cyfarwyddwr Pobl. Rhan amser 0.79 FTE o fis Ebrill 2024.	5 - 10	0 - 2.5	64	46	11
Lisa Pitt - Cyfarwyddwr Cyllid a TG. Rhan amser 0.60 FTE.	0 - 5	0 - 2.5	26	14	7
Heledd Morgan - Cyfarwyddwr Gweithredu ac Effaith. Llawn amser	10 - 15	0 - 2.5	118	95	11
Jacob Ellis - Cyfarwyddwr Cysylltiadau Allanol a Diwylliant. Llawn amser	10 - 15	0 - 2.5	104	82	11
Jonathan Tench - Cyfarwyddwr Economi a Rhaglenni Llesiant, Llawn amser	5 - 10	0 - 2.5	65	44	12
Helen Nelson - Cyfarwyddwr Cynllunio Strategol a Hinsawdd a Natur. Llawn amser	10 - 15	0 - 2.5	173	140	16

● ADRODDIAD ATEBOLRWYDD - ADRODDIAD CYFLOG A STAFF

PENSIYNAU' R GWASANAETH SIFIL

‘Mae Cynllun Pensiwn y Prif Wasanaeth Sifil (PCSPS) a Chynllun Pensiwn y Gweision Sifil ac Eraill (CSOPS) – a elwir yn “Alpha” – yn gynlluniau buddion diffiniedig aml-gyflogwr heb eu hariannu, ond nid yw Comisiynydd Cenedlaethau'r Dyfodol yn gallu nodi ei gyfran o'r asedau a'r rhwymedigaethau sylfaenol. Prisiodd actiwari'r cynllun y PCSPS ar 31 Mawrth 2016. Gallwch ddod o hyd i fanylion yng nghyfrifon adnoddau Swyddfa'r Cabinet: Pensiwn Sifil yma.

Ar gyfer 2024-25, roedd cyfraniadau cyflogwyr o £314k yn daladwy i'r CSOPS (2023-24: £328k) ar 28.97% o enillion pensiynadwy. Mae Actiwari'r Cynllun yn adolygu cyfraniadau cyflogwyr fel arfer bob pedair blynedd yn dilyn gwerthusiad cynllun llawn. Mae'r cyfraddau cyfraniadau wedi'u gosod i gwrdd â chost y buddion sy'n cronni yn ystod 2024-25 i'w talu pan fydd yr aelod yn ymddeol ac nid y buddion a delir yn ystod y cyfnod hwn i bensiynwyr presennol.

Gall gweithwyr ddewis agor cyfrif pensiwn partneriaeth, pensiwn rhanddeiliaid gyda chyfraniad cyflogwr. Talwyd cyfraniadau cyflogwyr o £dim (2023-24: £dim) i un neu fwy o'r panel o dri darparwr pensiwn rhanddeiliaid penodedig. Mae cyfraniadau cyflogwyr yn gysylltiedig ag oedran ac yn amrywio o 8% i 14.75%.

Mae cyflogwyr hefyd yn cyfateb cyfraniadau gweithwyr hyd at 3% o enillion pensiynadwy. Yn ogystal, roedd cyfraniadau cyflogwyr o £dim (2023-24: £dim), 0.5% o gyflog pensiynadwy, yn daladwy i'r CSOPS i dalu cost darparu buddion swm cyfan yn y dyfodol ar farwolaeth yn ystod gwasanaeth neu ymddeoliad oherwydd afiechyd y gweithwyr hyn.

Roedd y cyfraniadau a oedd yn ddyledus i'r darparwyr pensiwn partneriaeth ar ddyddiad y fantolen yn £dim (2023-24: £dim). Roedd y cyfraniadau a dalwyd ymlaen llaw ar y dyddiad hwnnw yn £dim.

GWERTHOEDD TROSGLWYDDO CYFWERTH AG ARIAN PAROD (“CETV”)

Dyma werth cyfalaf y pensiwn ac fe'i cyfrifir gan ddefnyddio canllawiau a ddarperir gan actiwari'r cynllun. Mae'n asesiad o'r hyn y mae'n ei gostio i'r cynllun ddarparu'r buddion pensiwn hyn.

CYNNYDD GWIRIONEDDOL YN Y CETV

Mae hyn yn adlewyrchu'r cynnydd yn y CETV a ariennir gan y cyflogwr. Nid yw'n cynnwys y cynnydd mewn pensiwn cronedig oherwydd chwyddiant na chyfraniadau a delir gan y gweithiwr (gan gynnwys gwerth unrhyw fuddion a drosglwyddwyd o gynllun neu drefniant pensiwn arall).

ADRODD AR GYNLLUNIAU IAWNDAL Y GWASANAETH SIFIL A CHYNLLUNIAU IAWNDAL ERAILL – PECYNNAU YMADAEL (WEDI'U HARCHWILIO)

Ni wnaed unrhyw daliadau yn ystod y flwyddyn ariannol.

TALIADAU I GYFARWYDDWYR BLAENOROL (WEDI'U HARCHWILIO)

Ni wnaed unrhyw daliadau i gyfarwyddwyr blaenorol.

DATGELIADAU CYFLOG TEG (WEDI'U HARCHWILIO)

	2024-25	2023-24
Band cyflog yr unigolyn â'r cyflog uchaf (£000)	90-95	90-95
Newidiadau canrannol yng nghyflog yr unigolyn â'r cyflog uchaf	0.00%	0.00%
Newidiadau canrannol cyfartalog yng nghyflog gweithwyr yr endid yn ei gyfanrwydd	6.63%	14.24%
Cymhareb cyflog y 25ain ganradd	3.12:1 (£29,658)	2.97:1 (£31,141)
Cymhareb cyflog 50fed ganradd	2.14:1 (£43,190)	2.35:1 (£39,382)
Cymhareb cyflog y 75fed ganradd	1.77:1 (£52,259)	1.86:1 (£49,770)
Canolrif (£)	43,190	39,382
Ystod cyflogau staff: uchaf (£)	80,079	76,265
Ystod cyflogau staff: isaf (£)	23,088	20,972

Mae'n ofynnol i mi ddatgelu'r berthynas rhwng cyflog yr unigolyn â'r cyflog uchaf a chyflog canolrifol, chwartel isaf a chwartel uchaf y gweithwyr. Nid yw'n cynnwys cyfraniadau pensiwn cyflogwyr a gwerth trosglwyddo cyfwerth ag arian parod pensiynau.

Bu cynnydd cyffredinol yng nghyflog cyfartalog aelodau staff. Mae'r cynnydd cyfartalog yn ganlyniad i'n dyfarniad cyflog blynyddol, sy'n gysylltiedig â chanlyniadau cyflog Llywodraeth Cymru, yn ogystal â chodiadau graddfa gyflog cynyddrannol. Un newid nodedig eleni yw'r ffigur 25ain ganradd sydd wedi newid yn bennaf oherwydd newid yn strwythur y staff.

BWLCH CYFLOG RHWNG Y RHYWIAU

Er bod llawer o gyflogwyr mawr wedi'u rhwymo gan y gyfraith i adrodd ar eu bwlch cyflog rhwng y rhywiau, nid oes rhaid i gyflogwyr llai, fel ni, wneud hynny. Serch hynny, rydym unwaith eto wedi penderfynu adrodd yr wybodaeth hon yn wirfoddol gan ein bod yn credu'n gryf bod dadansoddi cyflog rhwng y rhywiau yn rhan bwysig o gyflawni Cymru fwy Cyfartal.

Nid yw methodoleg y llywodraeth ar y bwlch cyflog rhwng y rhywiau eto'n mynd i'r afael yn ddigonol ag unigolion sydd wedi trawsnewid neu sy'n trawsnewid, neu sy'n anneauaidd ac mae ein tîm wedi ystyried yn gyfannol sut i drin yr holl staff at ddiben y cyfrifiadau hyn. Mae ein data cyflog gwrywaidd yn cynnwys staff sy'n nodi eu hunain fel gwrywod, ac mae ein data cyflog benywaidd yn cynnwys staff sy'n nodi eu hunain fel benywod. Credwn y byddai cynnwys staff anneauaidd yn y categorïau gwrywaidd neu fenywaidd ochr yn ochr â'u hunaniaeth rhywedd yn anghywir ac felly nid ydym wedi mabwysiadu'r dull hwnnw. Rydym yn gweld amrywiadau yn ein bwlch cyflog canolrifol, o fis i fis ac o flwyddyn i flwyddyn, oherwydd ein bod yn sefydliad bach gyda gweithlu sy'n fenywod yn bennaf. Rydym yn falch bod llawer o'n rolau uwch eisoes yn cael eu cyflawni ar sail hyblyg.

● ADRODDIAD ATEBOLRWYDD - ADRODDIAD CYFLOG A STAFF

Mae'r tabl isod yn dangos y gyfradd gyflog ganolrifol a chymedrig fesul awr i'r rhai yn fy nhîm y mae gennyf reolaeth uniongyrchol dros eu cyfraddau tâl. Mae ein canlyniadau'n dangos bod y bwlch cyflog cyfartalog rhwng y rhywiau ar gyfer y flwyddyn hon o blaid dynion o 14%. Mae hyn yn golygu, am bob £1.00 y mae gweithiwr benywaidd yn ei dderbyn, bod dyn yn derbyn £1.14. Mae hyn yn nodi symudiad cadarnhaol o 5% o'i gymharu â'r llynedd. Er ein bod yn cyflogi mwy o fenywod na dynion, mae dynion yn ein sefydliad yn cael eu cyflogi mewn rolau gradd uwch ar gyfartaledd.

Y bwlch cyflog canolrifol rhwng y rhywiau yw'r gwahaniaeth yn y canolbwyntiau yn y cyflog fesul awr ar gyfer dynion a menywod. Fe'i hystyrir yn ffigur mwy cynrychioliadol gan nad yw'n cael ei effeithio gan allanolion, h.y. llond llaw o unigolion ar frig neu waelod yr ystod. Nid yw'n fesur o'r gwahaniaeth mewn cyflog rhwng dynion a menywod.

Bwlch cyflog rhwng y rhywiau	2024-25		2023-24	
	Benyw	Gwryw	Benyw	Gwryw
Cyfanswm canolrifol (£)	21.49	27.34	19.62	25.86
Cyfanswm cymedrig (£)	22.65	25.81	21.02	25.05

Y bwlch cyflog canolrifol rhwng y rhywiau yw 27% eleni, sy'n cynrychioli gostyngiad o 5% o'i gymharu â'r llynedd. Gadawodd 2 weithiwr benywaidd a 2 wrywaidd y sefydliad ar ddiwedd y flwyddyn yn 2023-24 trwy'r broses ailstrwythuro. Mae eu graddau yn hanner isaf ein graddfa gyflog wedi arwain at gynnydd yng nghanolrif y ddau ryw ar gyfer 2024-25. Ar ben hynny, mae fy swyddfa yn swyddfa sy'n cynnwys menywod yn bennaf. Maen nhw'n dal swyddi ar bob lefel o'r sefydliad. O'r nifer fach o ddynion sy'n weddill yn y swyddfa (4 o bobl), mae 50% ohonyn nhw'n dal swyddi gradd uwch sy'n golygu bod y cyflog canolrifol i ddynion yn uwch.

BWLCH CYFLOG ETHNIGRWYDD

Y llynedd, fe wnaethom ymrwymo i gynnwys adran ar adrodd ar gyflogau ethnigrwydd, er mwyn tryloywder ac oherwydd mai dyma un o'n hamcanion yn ein Cynllun Gweithredu Gwrth-hiliol. Mae'n bwysig tynnu sylw, yn absenoldeb deddfwriaeth, ein bod yn credu bod llunio adroddiadau cyflogau ethnigrwydd yn wirfoddol fel rhan o'n dull o wella cynhwysiant a mynd i'r afael ag anghydraddoldeb yn y gweithle.

Cyfrifir y bwlch cyflog ethnigrwydd trwy gymryd yr holl weithwyr ar draws sefydliad a chymharu cyflog cyfartalog ein gweithwyr gwyn â chyflog cyflogwyr o grwpiau lleiafrifoedd ethnig. Mae'r bwlch cyflog ethnigrwydd yn edrych ar ddosbarthiad ein pobl yn ôl grŵp ethnig ar draws pob lefel swydd yn y sefydliad.

- Rydym wedi dewis adrodd gan ddefnyddio'r mesurau canlynol:
- bwlch cyflog ethnigrwydd canolrifol – y gwahaniaeth rhwng cyfradd gyflog fesul awr ganolrifol gweithwyr perthnasol gwyn â chyflog llawn a chyfradd gweithwyr perthnasol â chyflog llawn o gefndiroedd ethnig eraill
 - bwlch cyflog ethnigrwydd cymedrig – y gwahaniaeth rhwng cyfradd gyflog fesul awr gymedrig gweithwyr perthnasol gwyn â chyflog llawn a chyfradd gweithwyr perthnasol â chyflog llawn o gefndiroedd ethnig eraill

Bwlch cyflog ethnigrwydd	2024-25		2023-24	
	Gwyn	Du, Du Prydeinig a grwpiau lleiafrifoedd ethnig eraill	Gwyn	Du, Du Prydeinig a grwpiau lleiafrifoedd ethnig eraill
Cyfanswm canolrifol (£)	23.17	17.49	21.74	16.34
Cyfanswm cymedrig (£)	23.93	18.16	22.96	17.36

● ADRODDIAD ATEBOLRWYDD - ADRODDIAD CYFLOG A STAFF

I gyfrifo ein bwlch cyflog canolrifol, rydym yn rhestru ein holl bobl yn ôl eu cyflog fesul awr yn gyntaf. Rydym yn nodi beth a dderbyniodd y person yng nghanol yr ystod gyflog ar gyfer gweithwyr o grwpiau ethnig du, Asiaidd, hil gymysg, neu grwpiau ethnig eraill. Yna rydym yn ei gymharu â'r hyn a dderbyniodd y person yng nghanol ein hystod gyflog poblogaeth wyn. Y gwahaniaeth rhwng y ffigurau hyn yw'r bwlch cyflog ethnigrwydd canolrifol.

Eleni, derbyniodd y person yng nghanol yr ystod gyflog grŵp ethnig du, Asiaidd, hil gymysg, neu arall 32% yn llai na'r person yng nghanol ein hystod gyflog poblogaeth wyn. Y llynedd, ein ffigur oedd 25%. Mae amrywiadau mewn cyflog ethnigrwydd yn cael eu gyrru gan newidiadau yn y bobl sy'n gweithio gyda ni a gall hyd yn oed un person yn unig sy'n gadael o grŵp ethnig du, Asiaidd, hil gymysg neu grŵp arall gael effaith sylweddol.

Mae amrywiadau misol a blynyddol yn dangos i ni nad yw hyn o reidrwydd yn gynaliadwy - mae'r demograffeg yn parhau i fod yn ffactor yn ein gallu i gau bylchau'n sylweddol - felly rydym yn gwrandao ar ein pobl o wahanol grwpiau ethnig i ddeall eu profiad bywyd o weithio gyda ni i lywio pob maes polisi ac ymarfer. Rydym yn parhau i weithredu mentrau sy'n sicrhau bod ein swyddi'n hygyrch, yn hyblyg ac yn apelio at fwy o gronfeydd talent amrywiol. Wedi dweud hynny, rydym yn sefydliad bach gyda throsiant staff isel ac felly, nid oes gennym rolau cyfaint uchel mewn unrhyw flwyddyn benodol.

Rydym yn hyderus ein bod yn talu pobl yn deg ac yn gyfartal yn yr un rolau a rolau tebyg, ond mewn sefydliad bach fel ein sefydliad ni, mae newidiadau bach yn ein demograffeg a'r lefelau a'r graddau cyflog y mae pobl yn gweithredu arnynt yn cael effaith sylweddol ar ein ffigurau.

I gyfrifo'r bwlch cyflog cymedrig, rydym yn adio'r holl gyfraddau cyflog fesul awr a dderbyniodd pobl o grwpiau ethnig du, Asiaidd, hil gymysg, neu grwpiau eraill. Rydym yn rhannu'r cyfanswm â nifer y bobl o'r grwpiau hyn yn ein gweithlu. Yna rydym yn ailadrodd y cyfrifiad hwn ar gyfer pobl wyn. Y gwahaniaeth rhwng y ffigurau hyn yw'r bwlch cyflog ethnigrwydd cymedrig.

Eleni, roedd cyflog cyfartalog person o grŵp ethnig du, Asiaidd, hil gymysg, neu grŵp arall 22% yn llai yr awr na chyflog cyfartalog person gwyn. Mae hyn yn cynrychioli culhau o 2% ar y llynedd ac mae'n ganlyniad i gynnydd graddfa gyflog cynyddrannol, ynghyd â'n dyfarniad cyflog blynyddol.

O fewn ein sefydliad, mae llawer iawn o orgyffwrdd rhwng dosbarthiad cyflog ar draws gweithwyr o wahanol grwpiau ethnig. Fodd bynnag, mae'r grŵp gwyn yn cael ei bwysoli'n drymach tuag at ben uchaf y dosbarthiad. Yr hyn y mae hyn yn ei ddweud wrthym yw bod pobl o grwpiau ethnig du, Asiaidd, hil gymysg, neu eraill wedi bod yn fwy tebygol o lenwi rolau â chyflog is na phobl wyn.

Mae olrhain ein data bwlch cyflog yn ein helpu i gytuno ar gynllun gweithredu a gwerthuso ei effaith. Rydym yn falch o weld ein bwlch cyflog ethnigrwydd cymedrig yn lleihau eleni. Fodd bynnag, ar ôl adrodd ein data bwlch cyflog ethnigrwydd yn wirfoddol am ddwy flynedd, rydym yn deall yr amrywiadau a all ddigwydd, o fis i fis ac o flwyddyn i flwyddyn, mewn sefydliad bach fel ein un ni. Gall newidiadau bach yn ein demograffeg a'r lefelau a'r graddau cyflog y mae pobl yn gweithredu arnynt gael effaith fawr ar ein ffigurau.

Gall cyflawni gwelliannau parhaus sylweddol fod yn her neu olygu bod angen camau gweithredu sy'n amhriodol i'n sefydliad a'n pobl. Efallai y byddai'n fwy realistig i ni barhau i ymgorffori'r camau gweithredu cadarnhaol yr ydym wedi'u cymryd, parhau i wrando ar ein pobl i nodi blaenoriaethau newydd, a chynnal y cynnydd yr ydym wedi'i wneud.

Rydym yn parhau i adolygu ein polisiau pobl i wneud yn siŵr eu bod yn cyflawni effaith wirioneddol.

NIFEROEDD STAFF A CHOSTAU CYSYLLTIEDIG

Ar 31 Mawrth 2025, roedd cyfanswm staff y Comisiynydd yn 27 o bobl (cyfwerth ag amser llawn).

COSTAU STAFF (WEDI'U HARCHWILIO)

Am y flwyddyn mae costau staff yn cynnwys:

	2024-25	2023-24
	£000	£000
Cyflogau	1,095	1,330
Costau Nawdd Cymdeithasol	118	134
Costau Pensiwn	314	328
Tâl Aelodau'r Pwyllgor Archwilio a Sicrwydd Risg	13	7
Cyfanswm y Costau Net	1,540	1,799

● ADRODDIAD ATEBOLRWYDD - ADRODDIAD CYFLOG A STAFF

Roedd nifer y bobl gyfwerth ag amser llawn (WTE) a gyflogwyd (gan gynnwys cyfarwyddwyr) ar gyfer y cyfnod fel a ganlyn:

	1.4.24 i 31.3.25	1.4.23 i 31.3.24
	WTE	WTE
Cyflogedig yn Uniongyrchol	22.98	27.26
Secondeion â Thâl	-	-
Cyfanswm	22.98	27.26

Nid oedd unrhyw secondeion eleni.

TAL AELODAU'R PWYLLGOR
ARCHWILIO A SICRWYDD RISG

Mae Pwyllgor Archwilio a Sicrwydd Risg y Comisiynydd yn cynnwys aelodau annibynnol, a benodir gan y Comisiynydd.

Mae aelodau'n derbyn lwfans dyddiol o £270; mae'r Cadeirydd yn derbyn lwfans dyddiol o £325; ac mae'r hyfforddeion yn derbyn lwfans dyddiol o £125.

Yn 2024-25 gwnaed y taliadau canlynol:

	1.4.24 i 31.3.25	1.4.23 i 31.3.24
	(£)	(£)
Mair Gwynant (Cadeirydd)	2,193	675
Phillip George	1,755	0
Fran Targett	1,485	925
Annmarie Thomas	1,485	675
Nicola Williams	1,485	0
Alan Morris	1,408	1,848
Peter Davies	1,350	675
Sabiha Azad (Hyfforddai)	906	313
Princess Onyeausi (Hyfforddai)	719	313
Samer Karrar (Hyfforddai)	594	313
Jocelyn Davies	0	655
Gareth Madge	0	250
Jonathan Morgan	0	250
Cyfanswm	13,379	6,890

CYFANSODDIAD Y STAFF

Rydym yn casglu ystadegau gweithlu mewn perthynas â'r holl nodweddion gwarchodedig a nodir yn Neddf Cydraddoldeb 2010. Nid ydym yn cyhoeddi manylion llawn oherwydd maint bach ein gweithlu a'r anhawster dilynol i gynnal ein rhwymedigaethau i ddiogelu anhysbysrwydd data personol sensitif, ond rydym yn cyhoeddi rhywfaint o ddata pennawd y gallwch ei weld isod.

YSTADEGAU RHYW A CHYFLOG Y
GWEITHLU (HEB FOD YN DESTUN
ARCHWILIAD)

Mae data a thueddiadau cydraddoldeb yn cael eu monitro a'u dadansoddi'n ofalus; fodd bynnag, oherwydd y niferoedd bach dan sylw — rhai llai na phump — nid ydym yn gallu cyflwyno'r data hwn er mwyn diogelu cyfrinachedd unigol.

YSTADEGAU RHYW EIN GWEITHLU (HEB FOD YN DESTUN ARCHWILIAD)

Mae'r tabl hwn yn dangos 27 o weithwyr ar 31 Mawrth 2025 yn ôl rhyw ynghyd â chymhariaeth â'r blynyddoedd blaenorol a data Cyfrifiad Poblogaeth diweddaraf 2021: Cymru (3,107,500).

Rhyw	FGCW 31/03/2025	%	FGCW 31/03/2024	%	CYMRU 2021	%
Gwryw	5	19	6	21	1,521,000	49
Benyw	22	81	23	79	1,586,600	51
Cyfanswm	27		29		3,107,500	

YSTADEGAU OEDRAN Y GWEITHLU (HEB FOD YN DESTUN ARCHWILIAD)

Cyfrif y pennau yn ôl oedran ar 31 Mawrth 2025.

16-24	25-34	35-44	45-54	55-64	65 oed a hŷn
0	13	6	8	0	0

YSTADEGAU YMADAWYR Y GWEITHLU (HEB FOD YN DESTUN ARCHWILIAD)

Mae 2 wedi gadael yn y flwyddyn ariannol 1af Ebrill 2024 i 31ain Mawrth 2025.

- Daeth 1 interniaeth tymor penodol i ben
- Daeth 1 contract tymor penodol i ben

YSTADEGAU HYFFORDDI A DATBLYGU'R GWEITHLU (HEB FOD YN DESTUN ARCHWILIAD)

Cefnogwyd pob un o'r 27 aelod o staff i gymryd rhan mewn gweithdai hyfforddi a mentora yn ystod y flwyddyn, ar dynnu pob gradd, rhyw a phatrwm gwaith.

YSTADEGAU GWEITHLU ERAILL (NAD YDYNT YN DESTUN ARCHWILIAD)

Mae 33% o'n gweithlu yn disgrifio'u hunain yn hyfedr drwy sgiliau Cymraeg canolradd.

Mae 63% o'n gweithlu yn disgrifio eu hunain fel Gwyn Cymreig neu Gwyn Prydeinig, mae 37% o'n gweithlu yn cynrychioli cefndiroedd ethnig amrywiol eraill.

DATA ABSENOLDEB SALWCH (DDIM YN DESTUN ARCHWILIAD)

Mae ffigurau absenoldeb oherwydd salwch yn cael eu casglu, eu monitro a'u cofnodi ar gyfer aelodau tîm a gyflogir yn uniongyrchol.

Rhwng Ebrill 2024 a Mawrth 2025 roedd cyfartaledd o 25.5 o bobl yn cael eu cyflogi'n uniongyrchol, ac adroddwyd bod y gyfradd absenoldeb salwch yn 0.86% o'r oriau sydd ar gael.

Mae hyn yn cyfateb i gyfanswm o 51.5 diwrnod o salwch tymor byr yn effeithio ar 15 aelod o'r tîm. Nid ydym wedi profi unrhyw absenoldebau tymor hir (absenoldebau sy'n para'n hirach na 4 wythnos) yn ystod y cyfnod adrodd hwn.

Derek Walker,
Comisiynydd Cenedlaethau'r Dyfodol Cymru
01 Awst 2025

Adroddiad Cynaliadwyedd

Mae ein swyddfa wedi'i lleoli yn Adeilad Tramshed Tech, yng Nglan yr Afon, Caerdydd. Rydym wedi lleihau ein meddiannaeth llawr o hanner ers i ni symud i mewn yn 2021 ac rydym yn parhau i fonitro hyn yn ofalus.

Dros y deuddeg mis diwethaf, gwnaed cyfres o addasiadau i'r adeilad i wella cynaliadwyedd a hygyrchedd.

Tynnwyd cromliniau gostwng o'r briffordd fel bod mynediad i gadeiriau olwyn o orsaf drenau canolog Caerdydd i'r ddwy brif fynedfa i Tramshed Tech a'r Hwb Cynhyrchu yn hygyrch heb orfod croesi unrhyw ffyrdd.

Cyflwynwyd mynediad ramp i'r prif ardaloedd, mae'r adeilad cyfan wedi'i addasu ar gyfer pobl â nam ar eu golwg, cyflwynwyd cyfleusterau Toiled Changing Places, gosodwyd mynediad drws awtomataidd, mae dolen glyw ar gael yn ogystal ag ystafell dawel ar gyfer niwroamrywiaeth.

Mae Tramshed hefyd yn edrych i leihau lumens y goleuadau yn y gofod dros y misoedd nesaf.

Mae gennym Gynllun Lleihau Allyriadau Carbon sy'n nodi ein cynlluniau i leihau ein hallyriadau cwmipas 1, 2 a 3 o linell sylfaen 2022-23. Mae ein Cynllun Lleihau Allyriadau Carbon yn canolbwyntio ar drafnidiaeth, gwastraff, defnydd, caffael ac allyriadau gweddilliol.

Mae gennym gynllun aberthu cyflog ar waith i gefnogi staff i brynu beic neu gerbyd allyriadau isel iawn ac mae gan safle fy swyddfa storfa feiciau ddiogel a chawodydd i staff ac ymwelwyr.

Er bod gennym ddylanwad cyfyngedig dros gynnal a chadw adeiladau a chyflenwad dŵr a thrydan fel tenantiaid, rydym mewn sgysiau rheolaidd gyda'r landlord, ac rydym wedi cefnogi eu cais cynllunio i osod paneli solar ar do'r adeilad. Rydym yn sefydliad di-bapur ac er mwyn lleihau gwastraff nid oes gennym argraffydd mwyach. Mae ein holl dîm yn defnyddio'r cyfleusterau gwahanu gwastraff ac ailgylchu sydd ar gael ar y safle.

Mae ein polisiau caffael yn cynnwys ystyriaethau cynaliadwyedd sy'n ein helpu i fod ar y blaen i'r newidiadau sy'n ofynnol gan Ddeddf Partneriaeth Gymdeithasol a Chaffael (Cymru).

Rwyf wedi gwneud yn genhadaeth i mi sicrhau bod cyrff cyhoeddus yn cyflawni eu nodau sero net ac adfer natur, ac i'r perwyl hwn rydym wedi cynyddu faint o gyngor a chymorth a roddwn, a gwmpesir uchod o dan fy Adroddiad Perfformiad.

Roedd adran o fy Adroddiad Cenedlaethau'r Dyfodol wedi'i neilltuo i Hinsawdd a Natur, ac rwyf wedi gwneud argymhellion penodol i wella llesiant amgylcheddol ledled Cymru.

Derek Walker,
Comisiynydd Cenedlaethau'r Dyfodol Cymru
01 Awst 2025

Adroddiad ar yr Archwiliad o'r Datganiadau Ariannol

Tystysgrif ac adroddiad Archwilydd Cyffredinol Cymru i'r Senedd

BARN AR Y DATGANIADAU ARIANNOL

Tystiaf fy mod wedi archwilio datganiadau ariannol Comisiynydd Cenedlaethau'r Dyfodol Cymru ar gyfer y flwyddyn a ddaeth i ben 31 Mawrth 2025 o dan baragraff 21 o atodlen 2 i Ddeddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015.

Mae'r datganiadau ariannol yn cynnwys y Datganiad o Variant Net Cynhwysfawr, y Datganiad o'r Sefyllfa Ariannol, y Datganiad Llif Arian, y Datganiad o Newidiadau yn Ecwiti Trethdalwyr a nodiadau cysylltiedig, gan gynnwys y polisiau cyfrifyddu perthnasol. Mae'r fframwaith adrodd ariannol a ddefnyddiwyd wrth eu paratoi yn gyfraith berthnasol ac mae'r DU wedi mabwysiadu safonau cyfrifyddu rhyngwladol fel y'u dehonglir ac a addaswyd gan Lawlyfr Adroddiadau Ariannol Trysorlys EM.

Yn fy marn i, ym mhob ffordd berthnasol, mae'r datganiadau ariannol:

- yn rhoi darlun cywir a theg o gyflwr materion Comisiynydd Cenedlaethau'r Dyfodol Cymru ar 31 Mawrth 2024 ac o'i wariant net ar gyfer y flwyddyn a ddaeth i ben bryd hynny; a
- wedi'u paratoi'n briodol yn unol â safonau cyfrifyddu rhyngwladol mabwysiedig y DU fel y'u dehonglir ac a addaswyd gan Lawlyfr Adroddiadau Ariannol Trysorlys EM; ac
- wedi'u paratoi'n briodol yn unol â chyfarwyddiadau Gweinidogion Cymru a gyhoeddwyd o dan Ddeddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015.

BARN AR REOLEIDD-DRA

Yn fy marn i, ym mhob agwedd berthnasol, mae'r gwariant a'r incwm a gofnodir yn y datganiadau ariannol wedi eu cymhwyso at y dibenion a fwriadwyd gan y Senedd ac mae'r trafodiadau ariannol a gofnodir yn y datganiadau ariannol yn cydymffurfio â'r awdurdodau sy'n eu rheoli nhw.

SAIL AR GYFER BARN

Cynhaliais fy archwiliad yn unol â'r gyfraith berthnasol a'r Safonau Rhyngwladol ar Archwilio yn y DU (Safonau Rhyngwladol ar Archwilio (DU)) a Nodyn Ymarfer 10 'Archwilio Datganiadau Ariannol Cyrff y Sector Cyhoeddus yn y Deyrnas Unedig'. Disgrifir fy nghyfrifoldebau o dan y safonau hynny ymhellach yng nghyfrifoldebau'r archwilydd dros archwilio adran datganiadau ariannol fy nhystysgrif.

Rwyf yn annibynnol o'r corff yn unol â'r gofynion moesegol sy'n berthnasol i'm harchwiliad o'r datganiadau ariannol yn y DU, gan gynnwys Safon Foesegol y Cyngor Adrodd Ariannol, ac rwyf wedi cyflawni fy nghyfrifoldebau moesegol eraill yn unol â'r gofynion hyn. Credaf fod y dystiolaeth archwilio yr wyf wedi ei chael yn ddigonol ac yn briodol i ddarparu sail i'm barnau.

CASGLIADAU SY'N YMWNEUD Â BUSNES GWEITHREDOL

Wrth archwilio'r datganiadau ariannol, rwyf wedi dod i'r casgliad bod y defnydd o sail gyfrifyddu busnes gweithredol wrth baratoi'r datganiadau ariannol yn briodol.

Yn seiliedig ar y gwaith a gyflawnais, nid wyf wedi nodi unrhyw ansicrwydd perthnasol sy'n ymwneud â digwyddiadau nac amodau a allai, yn unigol neu ar y cyd, fwrw amheuaeth sylweddol ar allu'r corff i barhau i fabwysiadu sail gyfrifyddu busnes gweithredol am gyfnod o ddeuddeng mis o leiaf o'r adeg pan awdurdodir cyhoeddiad y datganiadau ariannol.

Disgrifir fy nghyfrifoldebau a chyfrifoldebau y Swyddog Cyfrifyddu mewn cysylltiad â busnes gweithredol yn adrannau perthnasol yr adroddiad hwn.

Mabwysiadir sail gynyddol cyfrifyddu Datganiad Treth Awdurdod Cyllid Cymru i ystyried y gofynion a nodir yn Llawlyfr Adrodd Ariannol Llywodraeth Trysorlys EM, sy'n ei gwneud yn ofynnol i endidau fabwysiadu sail gynyddol cyfrifyddu wrth baratoi'r datganiadau ariannol lle y rhagwelodd y bydd y gwasanaethau y maent yn eu darparu yn parhau i'r dyfodol.

● ADRODDIAD AR YR ARCHWILIAD O'R DATGANIADAU ARIANNOL

GWYBODAETH ARALL

Mae'r wybodaeth arall yn cynnwys y wybodaeth a gynhwysir yn yr adroddiad blynyddol ar wahân i'r datganiadau ariannol a rhannau eraill o'r adroddiad a archwilir ac adroddiad fy archwilydd ar hynny. Y Swyddog Cyfrifyddu sy'n gyfrifol am y wybodaeth arall yn yr adroddiad blynyddol. Nid yw fy marn ar y datganiadau ariannol yn cwmpasu'r wybodaeth arall ac, oni nodir fel arall yn glir yn fy adroddiad, nid wyf yn mynegi unrhyw fath o sicrwydd ynghylch hynny. Fy nghyfrifoldeb i yw darllen yr wybodaeth arall ac, wrth wneud hynny, ystyried a yw'r wybodaeth arall yn anghyson yn berthnasol â'r datganiadau ariannol neu'r wybodaeth a gafwyd yn ystod yr archwiliad, neu ei bod yn ymddangos fel arall ei bod wedi ei chamddatgan yn berthnasol. Os byddaf yn nodi anghysondebau perthnasol o'r fath neu gamddatganiadau perthnasol amlwg, mae'n ofynnol imi benderfynu a yw hyn yn arwain at gamddatganiad perthnasol yn y datganiadau ariannol eu hunain. Os byddaf, ar sail y gwaith a gyflawnais, yn dod i'r casgliad bod yr wybodaeth arall hon wedi ei chamddatgan yn berthnasol, mae'n ofynnol imi sôn am y ffaith honno.

Nid oes gennyf unrhyw beth i adrodd amdano i'r perwyl hwn.

BARN AR FATERION ERAILL

Yn fy marn i, mae'r rhan o'r Adroddiad ar Gydnabyddiaeth Ariannol a Staff sydd i'w harchwilio wedi'i pharatoi'n briodol yn unol â chyfarwyddiadau Gweinidogion Cymru a wnaed o dan Ddeddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015.

Yn fy marn i, yn seiliedig ar y gwaith a wnaed yn ystod fy archwiliad:

- bod y rhannau o'r Adroddiad Atebolrwydd sy'n destun archwiliad wedi'u paratoi'n briodol yn unol â chyfarwyddiadau Gweinidogion Cymru a wnaed o dan Ddeddf Iechyd a Gofal Cymdeithasol (Ansawdd ac Ymgysylltu) (Cymru) 2015; a
- Mae'r wybodaeth a roddir yn yr Adroddiad Perfformiad a'r Adroddiad Atebolrwydd ar gyfer y flwyddyn ariannol y mae'r datganiadau ariannol yn cael eu paratoi ar ei chyfer yn gyson â'r datganiadau ariannol ac yn unol â'r gofynion cyfreithiol cymwys.

MATERION Y BYDDAF YN ADRODD ARNYNT DRWY EITHRIAD

Yng ngoleuni gwybodaeth a dealltwriaeth y corff a'i amgylchedd a gafwyd yn ystod y gwaith archwilio, nid wyf wedi nodi camddatganiadau perthnasol yn yr Adroddiad Blynyddol neu y Datganiad Llywodraethu.

Nid oes gennyf unrhyw beth i'w nodi o ran y materion canlynol yr adroddaf i chi, os, yn fy marn i:

- nad wyf wedi cael yr holl wybodaeth a'r esboniadau sydd eu hangen arnaf ar gyfer fy archwiliad.
- nad oes cofnodion cyfrifyddu priodol wedi eu cadw, neu ni dderbyniwyd ffurflenni cyfrifyddu digonol ar gyfer fy archwiliad oddi wrth y canghennau nad yw fy nhîm wedi ymweld â nhw;
- nad yw'r datganiadau ariannol na rhan archwiliedig yr Adroddiad Taliadau Cydnabyddiaeth yn cytuno â'r cofnodion a'r ffurflenni cyfrifyddu;
- na ddatgelir gwybodaeth a bennir gan Weinidogion Cymru ynghylch taliadau cydnabyddiaeth a thrafodiadau eraill; neu
- rhai datgeliadau o gydnabyddiaeth ariannol a bennir gan Llawlyfr Adrodd Ariannol Llywodraeth Trysorlys EM yn cael eu gwneud neu nid yw rhannau o'r Adroddiad Cydnabyddiaeth a Phobl i'w harchwilio yn cytuno â'r cofnodion a'r ffurflenni cyfrifyddu; neu
- nid yw'r Datganiad Llywodraethu yn adlewyrchu cydymffurfiaeth â chanllawiau Trysorlys EM.

CYFRIFOLDEBAU'R SWYDDOG CYFRIFYDDU AR GYFER Y DATGANIADAU ARIANNOL

Fel yr esboniwyd yn llawnach yn y Datganiad o Gyfrifoldebau'r Swyddog Cyfrifeg, mae'r Swyddog Cyfrifeg yn gyfrifol am:

- gadw cofnodion cyfrifyddu priodol;
- paratoi'r datganiadau ariannol a'r Adroddiad Blynyddol yn unol â'r fframwaith adrodd ariannol cymwys ac am fod yn fodlon eu bod yn rhoi barn wir a theg;
- sicrhau bod yr Adroddiad Blynyddol a'r datganiadau ariannol yn ei gyfanrwydd yn deg, yn gytbwys ac yn ddealladwy;
- sicrhau rheoleidd-dra trafodion ariannol;
- mae rheolaethau mewnol fel y mae'r Swyddog Cyfrifyddu yn eu diwygio fel y bo'n briodol yn penderfynu yn angenrheidiol er mwyn galluogi paratoi datganiadau ariannol sy'n rhydd o gamddatganiadau perthnasol, boed hynny oherwydd twyll neu gamgymeriad; ac
- asesu gallu Comisiynydd Cenedlaethau'r Dyfodol Cymru i barhau fel busnes gweithredol, gan ddatgelu, yn ôl y galw, faterion sy'n ymwneud â busnes gweithredol a defnyddio sail busnes gweithredol cyfrifyddu oni bai bod y Swyddog Cyfrifyddu yn rhagweld na fydd y gwasanaethau a ddarperir gan Gomisiynydd Cenedlaethau'r Dyfodol Cymru yn parhau i gael eu darparu yn y dyfodol.

● ADRODDIAD AR YR ARCHWILIAD O'R DATGANIADAU ARIANNOL

CYFRIFOLDEBAU'R ARCHWILYDD O RAN ARCHWILIO'R DATGANIADAU ARIANNOL

Fy nghyfrifoldeb i yw archwilio, ardystio ac adrodd ar y datganiadau ariannol yn unol â Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol Cymru (2015).

Fy amcanion yw cael sicrwydd rhesymol ynghylch a yw'r datganiadau ariannol yn eu cyfanrwydd yn rhydd o gamddatganiadau perthnasol, boed hynny oherwydd twyll neu wall, a chyhoeddi adroddiad archwilydd sy'n cynnwys fy marn i. Sicrwydd rhesymol yw lefel uchel o sicrwydd, ond nid yw'n gwarantu y bydd archwiliad a gynhelir yn unol â Safonau Archwilio Rhyngwladol (DU) yn canfod camddatganiad perthnasol bob amser pan fydd yn bodoli. Gall camddatganiadau godi trwy dwyll neu wall a chânt eu hystyried yn berthnasol os, yn unigol neu gyda'i gilydd, gellid disgwyl yn rhesymol iddynt ddylanwadu ar benderfyniadau economaidd defnyddwyr ar sail y datganiadau ariannol hyn.

Afreoleidd-dra, gan gynnwys twyll, yw achosion o beidio â chydymffurfio â chyfreithiau a rheoliadau. Rwy'n cynllunio gweithdrefnau yn unol â'm cyfrifoldebau a amlinellir uchod, i ganfod camddatganiadau perthnasol mewn cysylltiad ag afreoleidd-dra, gan gynnwys twyll.

Roedd fy ngweithdrefnau yn cynnwys y canlynol:

- ymholi rheolwyr, Pennaeth Archwilio Mewnol Comisiynydd Cenedlaethau'r Dyfodol Cymru a'r rhai sy'n gyfrifol am lywodraethu, gan gynnwys cael ac adolygu dogfennaeth ategol sy'n ymwneud â pholisïau a gweithdrefnau Comisiynydd Cenedlaethau'r Dyfodol Cymru sy'n ymwneud â:
- nodi, gwerthuso a chydymffurfio â chyfreithiau a rheoliadau ac a oeddent yn ymwybodol o unrhyw achosion o beidio â chydymffurfio;
- canfod ac ymateb i risgiau o dwyll ac a oes ganddynt wybodaeth am unrhyw dwyll gwirioneddol, tybiedig neu honedig;
- y rheolaethau mewnol a sefydlwyd i liniaru risgiau sy'n gysylltiedig â thwyll neu beidio â chydymffurfio â chyfreithiau a rheoliadau; ac
- ystyried, gan weithredu fel tîm archwilio, sut a ble y gallai twyll ddigwydd yn y datganiadau ariannol ac unrhyw ddangosyddion twyll posibl.
- cael dealltwriaeth o fframwaith awdurdod Comisiynydd Pobl Hŷn Cymru yn ogystal â fframweithiau cyfreithiol a rheoliadol eraill y mae comisiynydd Pobl Hŷn Cymru yn gweithredu ynddynt, gan ganolbwyntio ar y cyfreithiau a'r rheoliadau hynny a gafodd effaith uniongyrchol ar y datganiadau ariannol neu a gafodd effaith sylfaenol ar weithrediadau Comisiynydd Pobl Hŷn Cymru;
- cael dealltwriaeth o berthnasoedd parti cysylltiedig.

Yn ogystal â'r uchod, roedd fy ngweithdrefnau ar gyfer ymateb i risgiau a nodwyd yn cynnwys y canlynol:

- adolygu datgeliadau y datganiad ariannol a phrofi dogfennau ategol er mwyn asesu cydymffurfedd â'r cyfreithiau a'r rheoliadau perthnasol a drafodir uchod;
- holi'r rheolwyr, y Pwyllgor Archwilio a Sicrwydd Risg ynghylch cyfreithiad a honiadau gwirioneddol a phosibl;
- darllen cofnodion cyfarfodydd Bwrdd cynghori Comisiynydd Cenedlaethau'r Dyfodol Cymru a'r Pwyllgor Archwilio a Sicrwydd Risg; a
- wrth fynd i'r afael â'r risg o dwyll trwy wrth-wneud rheolaethau gan reolwyr, profi priodoldeb cofnodion mewn cyfnodolion ac addasiadau eraill; asesu a yw'r barnau a wneir wrth wneud amcangyfrifon cyfrifyddu yn arwydd o duedd bosibl; a gwerthuso rhesymeg busnes unrhyw drafodiadau arwyddocaol sy'n anarferol neu y tu allan i fusnes arferol.

Rwyf hefyd wedi cyfleu cyfreithiau a rheoliadau perthnasol a nodwyd a risgiau o dwyll posibl i bob tîm archwilio, gan barhau i fod yn effro i unrhyw arwyddion o dwyll neu beidio â chydymffurfio â chyfreithiau a rheoliadau trwy gydol yr archwiliad.

Mae'r anhawster cynhenid i ganfod afreoleidd-dra, effeithiolrwydd rheolaethau Comisiynydd Pobl Hŷn Cymru, a natur, amseru a graddau'r gweithdrefnau archwilio a gyflawnir yn effeithio ar y graddau y gall fy ngweithdrefnau ganfod afreoleidd-dra, gan gynnwys twyll.

Ceir disgrifiad pellach o gyfrifoldebau'r archwilydd o ran archwilio'r datganiadau ariannol ar wefan y Cyngor Adrodd Ariannol www.frc.org.uk/auditorsresponsibilities. Mae'r disgrifiad hwn yn rhan o fy adroddiad archwilydd.

● ADRODDIAD AR YR ARCHWILIAD O'R DATGANIADAU ARIANNOL

CYFRIFOLDEBAU ARCHWILYDD ERAILL

Mae'n ofynnol i mi gael tystiolaeth ddigonol i roi sicrwydd rhesymol bod y gwariant a'r incwm a gofnodir yn y datganiadau ariannol wedi'u cymhwyso at y dibenion a fwriadwyd gan y Senedd ac mae'r trafodiadau ariannol a gofnodir yn y datganiadau ariannol yn cydymffurfio â'r awdurdodau sy'n eu llywodraethu.

Rwy'n cyfathrebu â'r rhai sy'n gyfrifol am lywodraethu ynghylch cwmpas ac amseriad arfaethedig yr archwiliad a chanfyddiadau archwilio sylweddol ymhlith materion eraill, gan gynnwys unrhyw ddiffygion sylweddol mewn rheolaeth fewnol a nodaf yn ystod fy archwiliad.

ADRODDIAD

Nid oes gennyf unrhyw sylwadau i'w gwneud ynghylch y datganiadau ariannol hyn.

Adrian Crompton
Archwilydd Cyffredinol Cymru
4 Awst 2025

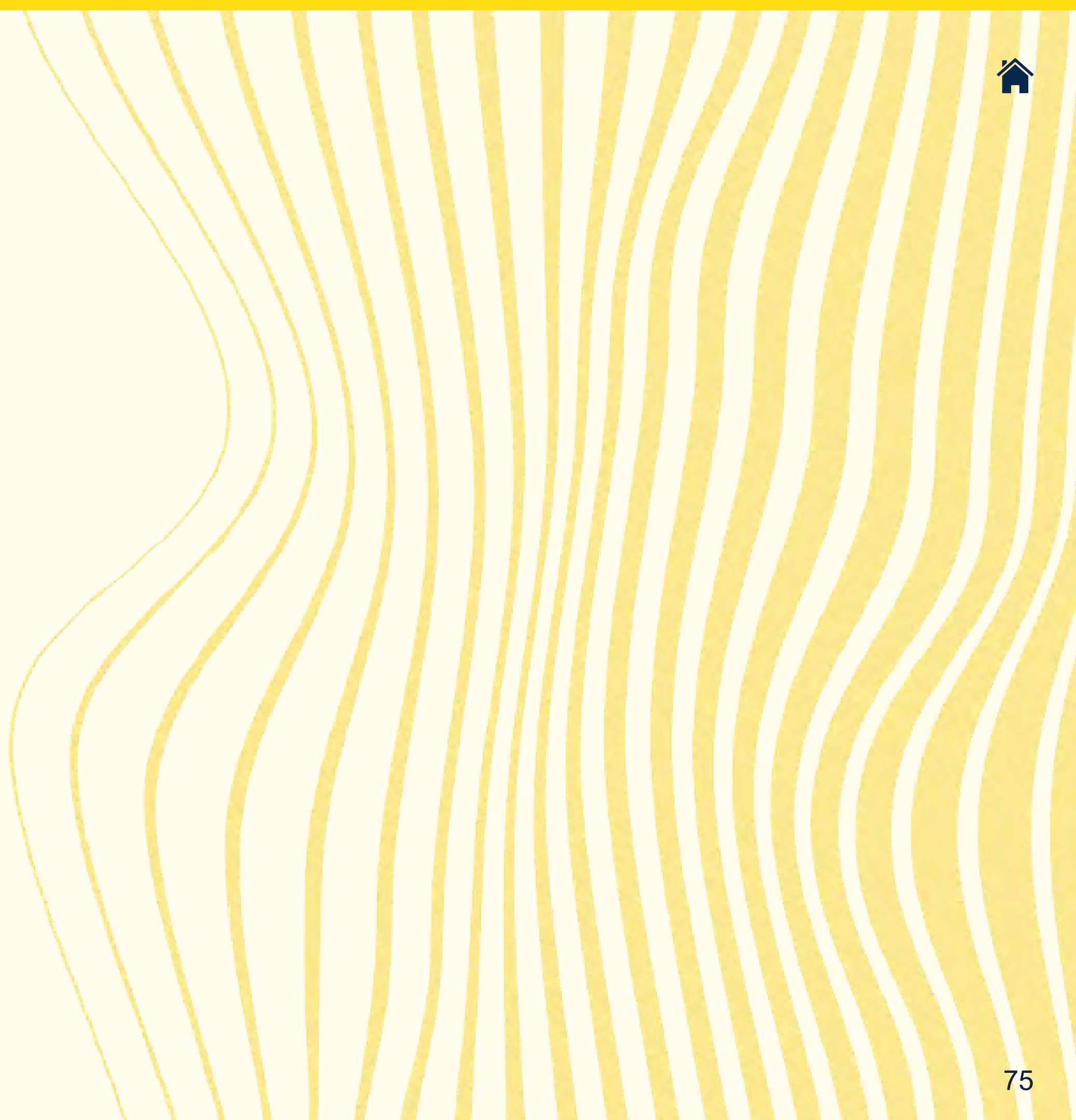
1 Cwr y Ddinas
Stryd Tyndall
Caerdydd

Cyfrifoldeb y Swyddog Cyfrifyddu yw cynnal a chyfanrwydd gwefan Comisiynydd Cenedlaethau'r Dyfodol Cymru; nid yw'r gwaith a wneir gan archwilydd yn cynnwys ystyried y materion hyn ac yn unol â hynny nid yw archwilydd yn derbyn unrhyw gyfrifoldeb am unrhyw newidiadau a all fod wedi digwydd i'r datganiadau ariannol ers eu cyflwyno'n wreiddiol ar y wefan.

Mae Archwilydd Cyffredinol Cymru wedi ardystio ac adrodd ar y cyfrifon hyn yn y ffurf y cawsant eu drafftio'n wreiddiol. Cyfieithiad o'r fersiwn Saesneg gwreiddiol yw'r fersiwn hwn. Comisiynydd Cenedlaethau'r Dyfodol Cymru sydd yn gyfrifol am gywirdeb y cyfieithiad, nid yr Archwilydd Cyffredinol.

Datganiadau Ariannol

2024 - 2025

DATGANIAD O WARIANT NET CYNHWYSFAWR AR GYFER Y CYFNOD
01 EBRILL 2024 I 31 MAWRTH 2025

		1.4.24 i 31.3.25	1.4.23 i 31.3.24
	Nodyn	£000	£000
Gwariant:			
Costau gweinyddu:			
Costau staff	2	1,540	1,799
Costau gweinyddu eraill	3,4,5	524	471
		2,064	2,270
Incwm:			
Incwm arrall	9	430	511
Gwariant Net		1,634	1,759
Llog sy'n daladwy/yn dderbyniadwy		-	-
Gwariant Net ar ôl llog		1,634	1,759
Gwariant Cynhwysfawr Arall			
		1.4.24 i 31.3.25	1.4.23 i 31.3.24
Cyfanswm y Gwariant Cynhwysfawr ar gyfer y cyfnod blwyddyn		1,634	1,759

Mae'r holl incwm a gwariant yn deillio o weithrediadau parhaus. Nid oes unrhyw enillion na cholledion heblaw am y rhai a adroddir yn y Datganiad o Wariant Net Cynhwysfawr. Mae'r Comisiynydd yn derbyn cyllid gan Lywodraeth Cymru.

DATGANIAD O'R SEFYLLFA ARIANNOL AR 31 MAWRTH 2025

			2025		2024
	Nodyn		£000		£000
Asedau anghyfredol:					
Asedau Anhygyrch	4	20		-	
Eiddo, peiriannau ac offer	5	-		1	
Cyfanswm yr asedau anghyfredol			20		1
Asedau cyfredol:					
Dylediadau masnach a derbyniadau eraill	6	25		116	
Arian parod ac arian cyfatebol	7	15		23	
Cyfanswm yr asedau cyfredol			40		139
Cyfanswm yr asedau			60		140
Rhwymedigaethau cyfredol:					
Taliadau masnach a thaliadau eraill	8	(191)		(171)	
Cyfanswm y rhwymedigaethau cyfredol			(191)		(171)
Cyfanswm yr asedau llai rhwymedigaethau cyfredol			(131)		(31)
Rhwymedigaethau tymor hir:					
Darpariaeth ar gyfer dadfeiliadau	10	(1)		(1)	
Cyfanswm y rhwymedigaethau tymor hir			(1)		(1)
Cyfanswm yr asedau llai cyfanswm y rhwymedigaethau			(132)		(32)
Ecwiti trethdalwr:					
Cronfa gyffredinol			(132)		(32)

Derek Walker
Comisiynydd Cenedlaethau'r Dyfodol Cymru a Swyddog Cyfrifyddu
01 Awst 2025
Mae'r nodiadau ar dudalennau 78-84 yn rhan o'r cyfrifon hyn

D. Walker

DATGANIAD LLIF ARIAN AR GYFER Y CYFNOD
01 EBRILL 2024 I 31 MAWRTH 2025

		1.4.24 i 31.3.25	1.4.23 i 31.3.24
	Nodyn	£000	£000
Llif arian o weithgareddau gweithredu			
Gwariant Net		(1,634)	(1,759)
Addasiad ar gyfer trafodion nad ydynt yn arian parod	3,4,5	11	2
(Cynnydd)/gostyngiad mewn masnach a derbyniadau eraill	6	91	(101)
Cynnydd/(gostyngiad) mewn taliadau masnach	8	20	88
Cynnydd/(gostyngiad) mewn darpariaeth	10	-	-
All-lif arian net o weithgareddau gweithredu		(1,512)	(1,770)
Llif arian o weithgareddau buddsoddi			
Prynu asedau anniriaethol	4	(30)	0
All-lif arian net o weithgareddau buddsoddi		(30)	0
All-lif arian parod net		(1,542)	(1,770)
Llif arian o weithgareddau ariannu		-	-
Cyllid gan Lywodraeth Cymru		1,534	1,781
Cyllid Net		1,534	1,781
Cynnydd/(gostyngiad) net mewn arian parod ac arian cyfatebol	7	(8)	11
Arian parod ac arian cyfatebol ar ddechrau'r cyfnod		23	12
Arian parod ac arian cyfatebol ar ddiwedd y cyfnod		15	23

DATGANIAD O NEWIDIADAU YN ECWITI TRETHDALWYR AR GYFER Y CYFNOD
01 EBRILL 2024 I 31 MAWRTH 2025

	Nodyn	1.4.24 i 31.3.25	1.4.23 i 31.3.24
		£000	£000
Balans ar 1af Ebrill 2024		(32)	(54)
Newidiadau yn Ecwiti Trethdalwyr 2024-25			
Cyllid gan Lywodraeth Cymru		1,534	1,781
Gwariant net cynhwysfawr ar gyfer y flwyddyn		(1,634)	(1,759)
Balans ar 31 Mawrth 2025		(132)	(32)

Cyfeiriwch at dudalen 56 o adran Atebolrwydd yr Adroddiad Blynnyddol am fanylion llawn ein dyraniad cyllid a'n gwariant ar gyfer y flwyddyn.

Nodiadau i'r cyfrifon

1. DATGANIAD O BOLISIÂU CYFRIFYDDU

Mae'r datganiadau ariannol hyn wedi'u paratoi yn unol â Llawlyfr Adrodd Ariannol y Llywodraeth (FReM) a gyhoeddwyd gan Drysorlys EM. Mae'r datganiadau ariannol wedi'u paratoi ar gyfer y cyfnod o ddeuddeg mis sy'n dod i ben ar 31 Mawrth 2025.

Mae'r polisiau cyfrifyddu sydd wedi'u cynnwys yn y FReM yn cymhwyso Safonau Cyfrifyddu Rhyngwladol (IFRS) fel y'u mabwysiadwyd neu y'u dehonglwyd ar gyfer cyd-destun y sector cyhoeddus. Lle mae'r FReM yn caniatáu dewis o bolisi cyfrifyddu, dewiswyd y polisi cyfrifyddu a farnwyd yn fwyaf priodol i amgylchiadau penodol y Comisiynydd at ddiben rhoi darlun gwir a theg. Fe'u cymhwyswyd yn gyson wrth ymdrin ag eitemau a ystyrir yn berthnasol mewn perthynas â'r cyfrifon.

Mae fy nhîm wedi ystyried effaith safonau a dehongliadau sydd wedi'u cyhoeddi ond nad ydynt eto'n weithredol ac nad ydynt wedi'u mabwysiadu'n gynnar gan y Comisiynydd. Mae'r Comisiynydd yn rhagweld na fydd mabwysiadu'r Safonau a'r dehongliadau hyn mewn cyfnodau yn y dyfodol yn cael unrhyw effaith berthnasol ar y datganiadau ariannol.

Disgrifir y polisiau cyfrifyddu penodol a fabwysiadwyd ar gyfer fy swyddfa isod.

1.1 CONFENSIWN CYFRIFYDDU

Mae'r cyfrifon hyn wedi'u paratoi o dan y confensiwn cost hanesyddol gan, yn fy marn i, fod effaith ailbrisio asedau sefydlog ar eu gwerth i'r sefydliad drwy gyfeirio at eu cost gyfredol yn cael ei hystyried yn amherthnasol.

1.2 BUSNES PARHAUS

O dan y confensiynau arferol a gymhwysir i reoli incwm a gwariant wrth Reoli Arian Cyhoeddus Cymru, ni chaniateir rhoi Cymorth Grant cyn bod ei angen. Mae hyn wedi arwain at rwymedigaethau net o £132,000 ar ddiwedd y flwyddyn (£32,000 yn 2023-24), yn bennaf oherwydd rhwymedigaethau sy'n ymwneud â'r flwyddyn ariannol 2024-25 sy'n dod yn ddyledus yn 2025-26.

Yn unol ag IAS 1, felly, bu'n rhaid i mi ystyried gallu'r Swyddfa i barhau i weithredu am y 12 mis nesaf:

- Nid oes unrhyw fwriad i roi'r gorau i'r gwasanaeth a ddarperir gan Gomisiynydd Cenedlaethau'r Dyfodol fel y dangosir gan ddyfarnu cyllid gan Lywodraeth Cymru ar gyfer y flwyddyn ariannol nesaf ynghyd â'r diffyg deddfwriaeth sy'n angenrheidiol i ddirwyn Comisiynydd Cenedlaethau'r Dyfodol i ben.

- Nid oes unrhyw reswm i gredu na fydd rhwymedigaethau sy'n dod yn ddyledus yn 2024-25 yn cael eu diwallu gan Gymorth Grant gan Lywodraeth Cymru.

Felly, mae'r datganiadau ariannol hyn wedi'u paratoi ar sail busnes gweithredol.

1.3 CYLLID

Y prif ffynhonnell ariannu ar gyfer fy swyddfa yw gan Lywodraeth Cymru drwy grant blyneddol (Cymorth Grant), sy'n cael ei gredydu i'r gronfa gyffredinol pan dderbynnir y grant. Cesglir arian hefyd o ffioedd am gefnogaeth, cyngor a chymorth a ddarperir gennyf fi a'm tîm o dan swyddogaethau'r Comisiynydd Adran 19 a) d) o Ddeddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru).

1.4 ASEDAU ANHYGYRCH

Mae asedau anniriaethol sy'n fwy na £2,500 yn cael eu cyfalafu a'u gwerthuso ar gost hanesyddol (yn unol ag 1.1 uchod). Mae costau datblygu asedau anniriaethol yn cael eu cyfalafu a'u cynnwys ar gost hanesyddol. Cydnabyddir asedau o'r fath pan ellir mesur costau'n ddibynadwy a bod buddion disgwylidig yn y dyfodol o'r ased.

1.5 EIDDO, PEIRIANNAU AC OFFER

Mae pob ased anghyfredol wedi'i brisio ar gost hanesyddol (gweler 1.1 uchod). Y lefel isaf ar gyfer cyfalafu asedau unigol yw £2,500.

1.6 AMORTEIDDIO

Caiff asedau anniriaethol eu hamorteiddio mewn rhandaliadau cyfartal dros yr oes ddefnyddiol amcangyfrifedig o 3 blynedd. Codir tâl am amorteiddio blwyddyn lawn ym mlwyddyn y caffaeliad.

1.7 DIBRISANT

Darperir dibrisiant ar gyfraddau a gyfrifir i ddileu gwerth asedau anghyfredol mewn rhandaliadau cyfartal dros eu hoes ddefnyddiol amcangyfrifedig, fel a ganlyn:

- Offer TGCh 3 blynedd
- Dodrefn 3 blynedd

Codir dibrisiant blwyddyn lawn ym mlwyddyn y caffaeliad.

1.8 DATGANIAD O WARIANT NET CYNHWYSFAWR

Incwm a gwariant gweithredol yw'r hyn sy'n ymwneud yn uniongyrchol â gweithgareddau gweithredol fy swyddfa. Mae'n cynnwys taliadau am nwyddau a gwasanaethau a ddarperir ar sail cost lawn. Caiff yr holl wariant ei ddosbarthu fel gwariant gweinyddol.

1.9 TRETH AR WERTH

Nid yw fy swyddfa wedi'i chofrestru ar gyfer TAW. Mae gwariant a phryniannau asedau sefydlog yn cael eu cyfrif gan gynnwys TAW, gan nad oes modd adennill TAW.

● DATGANIADAU ARIANNOL

1.10 PENSIYNAU

Yn gyffredinol, mae fy staff wedi'u cynnwys o dan ddarpariaethau Prif Gynllun Pensiwn y Gwasanaeth Sifil (PCSPS). Mae'r PCSPS yn gynllun buddion diffiniedig, fodd bynnag, nid yw'r cynllun wedi'i gynllunio i gael ei redeg mewn ffordd a fyddai'n galluogi'r corff i nodi eu cyfran o asedau a rhwymedigaethau sylfaenol y cynllun, felly fe'i cyfrifir fel cynllun cyfraniadau diffiniedig. O ran unrhyw gynllun cyfraniadau diffiniedig, mae fy swyddfa'n cydnabod y cyfraniadau sy'n daladwy am y flwyddyn; codir y symiau hyn ar y Datganiad o Wariant Net Cynhwysfawr ym mlwyddyn y taliad. Cydnabyddir cost elfen buddion diffiniedig y cynllun ar sail systematig a rhesymol dros y cyfnod y mae'n cael budd o wasanaethau gweithwyr trwy dalu i'r PCSPS symiau a gyfrifir ar sail gronnus. Mae atebolrwydd am dalu buddion yn y dyfodol yn dâl ar y PCSPS. Y cyfraniadau disgwyliedig i'r cynllun ar gyfer y cyfnod adrodd blyneddol nesaf yw £327k.

1.11 LESDDALIADAU

Mae prydles yn gontract neu'n rhan o gontract sy'n cyfleu'r hawl i ddefnyddio ased am gyfnod o amser yn gyfnewid am ystyriaeth. Mae unrhyw ased prydles sy'n dod o fewn diffiniad IFRS16 Lesoedd fel ased hawl i ddefnyddio yn cael ei gyfalafu. Nid oes gan fy swyddfa unrhyw brydlesi o fewn cwrmpas IFRS16.

Yn lle hynny, mae gennym drwydded dreigl 6 mis i'w meddiannu yn ein swyddfeydd presennol. Caiff hyn ei adolygu'n rheolaidd. Codir rhenti trwyddedau gweithredu ar y Datganiad o Wariant Net Cynhwysfawr mewn symiau cyfartal dros gyfnod y brydles.

1.12 ADRODD SEGMENTOL

Mae fy swyddfa'n gweithredu yng Nghymru ac yn delio â materion sy'n effeithio ar bobl yng Nghymru. Mae'r Datganiad o Wariant Net Cynhwysfawr a'r nodiadau cysylltiedig yn adlewyrchu'r un segment gweithredol hwn.

1.13 COSTAU STAFF

Fel sy'n ofynnol gan IAS19 Buddion Cyflogeion, mae costau staff yn cynnwys costau absenoldebau tymor byr â thâl megis gwyliau blyneddol a oedd yn ddyledus ond heb eu cymryd ar ddiwedd y flwyddyn.

1.14 DARPARIAETHAU

Mae fy nghyfrifon yn darparu ar gyfer rhwymedigaethau cyfreithiol neu gytundebol sydd ag amseriad neu symiau ansicr ar ddyddiad y fantolen, ar sail yr amcangyfrif gorau o'r gwariant sy'n ofynnol i setlo'r rhwymedigaeth.

1.15 ARIAN PAROD AC ARIAN CYFATEBOL

Mae fy swyddfa'n dal arian parod sy'n cael ei adneuo mewn cyfrif o fewn Gwasanaeth Bancio'r Llywodraeth ar ôl ei dderbyn. Nid yw fy swyddfa'n dal unrhyw arian mân.

1.16 DERBYNIADAU MASNACH A DERBYNIADAU ERAILL

Yn unol ag IFRS 9 ac IFRS 15, cydnabyddir derbyniadau masnach a derbyniadau eraill i ddechrau am bris eu trafodiad (sy'n cyfateb i gost). Cydnabyddir refeniw o ddarparu gwasanaethau pan all fy swyddfa fesur canran cwblhau'r trafodiad yn ddibynadwy, ac mae'n debygol y bydd buddion economaidd yn llifo i'r endid. Nid yw derbyniadau masnach a derbyniadau eraill yn cynnwys unrhyw gydran ariannu sylweddol a disgwylir iddynt gael eu bodloni mewn llai na blwyddyn ac felly ni chânt eu hailbrisio ar ddiwedd y flwyddyn.

1.17 MASNACH A THALIADAU ERAILL

Caiff symiau masnach a symiau eraill eu mesur yn y lle cyntaf ar eu pris trafodiad (sy'n cyfateb i gost) yn unol ag IFRS 9. Cofnodir treuliau mewn perthynas â gwasanaethau a dderbynnir fel gwariant pan dderbynnir gwasanaethau yn hytrach na phan wneir y taliadau. Wedi hynny, caiff symiau masnach a symiau eraill eu mesur ar gost ar ddiwedd y flwyddyn gan fod hyn yn cael ei ystyried yn frasamcan rhesymol ar gyfer cost wedi'i amorteiddio, gydag unrhyw wahaniaeth mewn gwerthuso yn amherthnasol.

2. COSTAU STAFF

Am y flwyddyn mae costau staff yn cynnwys:

	2024-25	2023-24
	£000	£000
Cyflogau	1,095	1,330
Costau Nawdd Cymdeithasol	118	134
Costau Pensiwn	314	328
Tâl Aelodau'r Pwyllgor Archwilio a Sicrwydd Risg	13	7
Cyfanswm y Costau	1,540	1,799

Mae rhagor o wybodaeth am Gostau Staffio ar gael yn yr Adroddiad Atebolrwydd ar dudalennau 67.

3. COSTAU GWEINYDDOL ERAILL

	1.4.24 i 31.3.25		1.4.23 i 31.3.24	
	£000	£000	£000	£000
3.1 Costau gweinyddu:				
Adeiladau	40		44	
Swyddfeydd	149		126	
Hyfforddiant a recriwtio	11		4	
Teithio a Chynhaliaeth	65		46	
Tâl archwilydd allanol	15		24	
Tâl archwilydd mewnol	12		17	
Offer TGCh	55		58	
Gwaith prosiect	166		150	
		513		469
3.2 Eitemau nad ydynt yn arian parod:				
Tâl dibrisiant ac amorteidio ar asedau	11		2	
Colled wrth waredu asedau sefydlog				
Darpariaeth ar gyfer Dadfeiliadau	-		-	
		11		2
		524		471

4. ASEDAU ANNIRIAETHOL

	Datblygu Gwefan	Cyfanswm
	£000	£00
Cost		
Ar 1af Ebrill 2024	-	-
Ychwanegiadau	30	30
Gwaredu	-	-
Ar 31ain Mawrth 2025	30	30
Amorteidio		
Ar 1af Ebrill 2024	-	-
Wedi'i godi yn ystod y flwyddyn	10	10
Gwaredu	-	-
Ar 31ain Mawrth 2025	10	10
Gwerth llyfr net ar 1af Ebrill 2024	-	-
Gwerth llyfr net ar 31ain Mawrth 2025	20	20

5. EIDDO, PEIRIANNAU AC OFFER

	Offer TGCh	Dodrefn ac Offer Swyddfa	Cyfanswm
	£000	£000	£000
Cost			
Ar 1af Ebrill 2024	35	5	40
Ychwanegiadau	-	-	-
Gwaredu	-	-	-
Ar 31ain Mawrth 2025	35	5	40
Dibrisiant			
Ar 1 Ebrill 2024	35	4	39
Codir tâl yn y flwyddyn	-	1	1
Gwarediadau	-	-	-
Ar 31 Mawrth 2025	35	5	40
Gwerth llyfr net ar 1af Ebrill 2024	-	1	1
Gwerth llyfr net ar 31ain Mawrth 2025	-	-	-

6. DERBYNIADAU MASNACH AC ASED AU CYFREDOL ERAILL

	31.03.25	31.03.24
	£000	£000
Symiau sy'n ddyledus o fewn blwyddyn:		
Dylediadau masnach a derbyniadau eraill	-	26
Rhagdaliadau ac incwm cronedig	25	90
	25	116

7. ARIAN PAROD AC ARIAN CYFATEBOL

	31.03.25	31.03.24
	£000	£000
Balans ar 1af Ebrill 2024	23	12
Newid net mewn balansau arian parod ac arian cyfatebol	(8)	11
Balans ar 31ain Mawrth 2025	15	23

Roedd yr holl falansau ar 31 Mawrth 2025 wedi'u dal mewn cyfrif o fewn Gwasanaeth Bancio'r Llywodraeth.

8. TALIADAU MASNACH A RHWYMEDIGAETHAU CYFREDOL ERAILL

	31.03.25	31.03.24
	£000	£000
Symiau sy'n ddyledus o fewn blwyddyn		
Symiau masnach taladwy	130	8
Croniadau	61	120
Incwm gohiriedig	-	43
	191	171

Mae Nodyn 9 yn cynnwys gwybodaeth am incwm gohiriedig.

9. INCWM ARALL, ASEDAU CONTRACT AC INCWM GOHIRIEDIG

Cynhyrchwyd incwm arall o ddarparu cyngor, cefnogaeth a chymorth ac mae wedi'i ddatgelu yn unol â gofynion IFRS 15.

Incwm arall

		2024-25		2023-24	
Manylion	Incwm arall o:	Swm (£000)	Cyfanswm (£000)	Swm (£000)	Cyfanswm (£000)
Cyfraniad at brosiectau ar y cyd	Llywodraeth Cymru	199	231	245	251
	Iechyd Cyhoeddus Cymru	23		2	
	Prifysgol y Cenhedloedd Unedig	9		-	
	Prifysgol Lerpwl			4	
Cyfraniad at Academi Arweinyddiaeth Cenedlaethau'r Dyfodol	Llywodraeth Cymru	65	165	70	182
	Principality	60		20	
	Trafnidiaeth Cymru	8		16	
	Cyfoeth Naturiol Cymru	8		8	
	Dwr Cymru	8		-	
	Castell Howell	8		-	
	CBAC	8		-	
	Cyngor Celfyddydau Cymru	-		16	
	Ove Arup and Partners International Ltd	-		8	
	Prifysgol De Cymru	-		8	
	Addysg a Gwella Iechyd Cymru (AaGIC)	-		8	
	Cymdeithas Bêl-droed Cymru	-		8	

		2024-25		2023-24	
Manylion	Incwm arall o:	Swm (£000)	Cyfanswm (£000)	Swm (£000)	Cyfanswm (£000)
Cyfraniad at Academi Arweinyddiaeth Cenedlaethau'r Dyfodol	Asiant Priffyrdd Gogledd a Chanolbarth Cymru	-	165	8	182
	Cymdeithas Bêl-droed Cymru	-		6	
	Gwasanaethau Cyhoeddus Digidol	-		6	
Secondiadau allanol	Iechyd Cyhoeddus Cymru	31	31	4	4
Honorariwm	UNESCO a 4 sefydliad arall	2	2	1	1
Incwm amrywiol arall	Barclaycard ac endid arall	1	1	1	1
Ad-daliad cost ailstrwythuro'r swyddfa	Llywodraeth Cymru	-	-	72	72
Cyfanswm (£)		430	430	511	511

Incwm Gohiriedig

	2024-25		2023-24	
	Refeniw a gydnabyddir yn y cyfnod cyfrifyddu	Disgwylir i refeniw gael ei gydnabod o fewn y flwyddyn ariannol nesaf	Refeniw a gydnabyddir yn y cyfnod cyfrifyddu	Disgwylir i refeniw gael ei gydnabod o fewn y flwyddyn ariannol nesaf
	£000	£000	£000	£000
Cyflawni Rhaglen y Cenedloedd Unedig a Chenedlaethau'r Dyfodol ar Uwchgynhadledd y Dyfodol: cyfraniad sefydliad partner o £25k a dderbyniwyd yn 2023-24. Mae £23k yn cael ei gario ymlaen i 2024-25	23	-	2	23
Academi Arweinyddiaeth 3.0: cyfraniad sefydliadau partner a dderbyniwyd £202k yn 2023-24. Mae £20k yn cael ei gario ymlaen i 2024-25	20	-	182	20
Arloesi Clyfar (prosiect partneriaeth 6 mis): cyfraniad sefydliad partner o £58k a dderbyniwyd yn 2022-23. Mae £1k yn cael ei gario ymlaen i 2023-24	-	-	1	-
	43	0	185	43

10. DARPARIAETH AR GYFER ADFEILIADAU

	31.03.25	31.03.24
	£000	£000
Balans ar 1 Ebrill 2024	1	1
Defnydd o ddarpariaeth	-	-
Darpariaeth yn ystod y flwyddyn	-	-
Balans ar 31 Mawrth 2025	1	1

Gwnaed darpariaethau yn unol ag IAS 37. Ni fu unrhyw newidiadau sylweddol eleni i nodi newid perthnasol yn swm y ddarpariaeth.

11. YMRWYMIADAU O DAN BRYDLESI

Roedd y Comisiynydd wedi ymrwymo i wneud y taliadau canlynol mewn perthynas â thrwydded weithredu i feddiannu swyddfeydd a fydd yn dod i ben ar 31 Awst 2025:

	2024-25		2023-24	
	£000		£000	
	Tir ac Adeiladau	Arall	Tir ac Adeiladau	Arall
Rhwymedigaethau o dan drwydded gweithredu swyddfa:				
Dim hwyrach na blwyddyn	17	-	17	-
Yn hwyrach na blwyddyn a dim hwyrach na phum mlynedd	-	-		-
Yn hwyrach na phum mlynedd	-	-	-	-
	17	-	17	-

Swm y taliadau trwydded swyddfa a gydnabyddir ar gyfer y cyfnod cyfrifyddu hwn yw £39,996 (£43,331 yn 2023-24).

12. OFFERYNNAU ARIANNOL

Mae IFRS7, Offerynnau Ariannol, yn ei gwneud yn ofynnol datgelu'r rôl y mae offerynnau ariannol wedi'i chwarae yn ystod y cyfnod wrth greu neu newid y risgiau y mae endid yn eu hwynebu wrth ymgymryd â'i weithgareddau. Oherwydd natur anfasnachol fy ngweithgareddau a'r ffordd y mae fy ngweithrediadau'n cael eu hariannu, nid yw fy Swyddfa'n agored i'r un graddau o risg ariannol y mae endidau busnes yn eu hwynebu. Ar ben hynny, mae offerynnau ariannol yn chwarae rhan llawer mwy cyfyngedig wrth greu neu newid risg nag a fyddai'n nodweddiadol o'r cwmnïau rhestredig y mae IFRS7 yn berthnasol iddynt yn bennaf. Mae gennyf bwerau cyfyngedig iawn i fenthycha neu fuddsoddi arian dros ben a chynhyrchir asedau a rhwymedigaethau ariannol gan weithgareddau gweithredol o ddydd i ddydd ac nid ydynt yn cael eu dal i newid y risgiau rwy'n eu hwynebu wrth ymgymryd â gweithgareddau.

Risg hylifedd

Llywodraeth Cymru sy'n ariannu gofynion refeniw net ac adnoddau cyfalaf fy Swyddfa. Felly, nid yw fy Swyddfa'n agored i risgiau hylifedd sylweddol.

Risg cyfradd llog

Nid yw asedau a rhwymedigaethau ariannol fy Swyddfa yn agored i risgiau cyfradd llog.

Risg Arian Tramor

Nid yw asedau a rhwymedigaethau ariannol fy Swyddfa yn agored i risgiau arian cyfred tramor.

Gwerthoedd teg

Nid oes unrhyw wahaniaeth materol rhwng gwerthoedd llyfr a gwerthoedd teg asedau a rhwymedigaethau ariannol fy Swyddfa ar 31ain Mawrth 2025.

13. YMRWYMIADAU CYFALAF

Nid oedd unrhyw ymrwymladau cyfalaf ar 31 Mawrth 2025 (31 Mawrth 2024 – dim).

14. RHWYMEDIGAETHAU WRTH GEFN

Nid oedd unrhyw rwymedigaethau amodol ar 31 Mawrth 2025 (31 Mawrth 2024 – dim).

15. TRAFODION PARTÏON CYSYLLTIEDIG

Mae Llywodraeth Cymru yn barti cysylltiedig. Derbyniodd fy swyddfa ei phrif ffynhonnell ariannu gan Lywodraeth Cymru (£1.534 miliwn ar gyfer 2024-25 a £1.781 miliwn ar gyfer 2023-24). Derbyniodd fy swyddfa hefyd incwm arall o £264k gan Lywodraeth Cymru yn y flwyddyn ariannol (incwm o £387k yn y cyfnod cyfrifyddu blaenorol). Ni thalwyd unrhyw symiau i Lywodraeth Cymru yn y flwyddyn (£dim yn 2023-24).

Yn unol â'r datgeliadau sy'n ofynnol gan y FReM, mae cyflogres fy swyddfa wedi'i hallanoli i Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru (OGCC) ac mae trafodion perthnasol wedi bod yn ystod y cyfnod yn ymwneud â gweithredu cyflogres a phensiynau gyda'r OGCC, Cyllid a Thollau EM a Swyddfa'r Cabinet.

Mae Nodyn 8 yn rhoi dadansoddiad o'r incwm a dderbyniwyd gan sefydliadau eraill mewn cysylltiad â gwaith fy Swyddfa. Nid oedd unrhyw drafodion perthnasol gyda sefydliadau lle'r oedd uwch staff, neu unrhyw un o'u teulu, yn dal swyddi dylanwadol.

16. DIGWYDDIADAU AR ÔL Y CYFNOD ADRODD

Nid oedd unrhyw ddigwyddiadau rhwng dyddiad y datganiad o'r sefyllfa ariannol a dyddiad llofnodi'r cyfrifon a oedd yn effeithio ar y datganiadau hyn.

Cymeradwywyd y datganiadau ariannol hyn i'w cyhoeddi ar 1 Awst 2025 gan Derek Walker.

Swyddfa Comisiynydd Cenedlaethau'r Dyfodol Cymru
Tramshed Tech
Stryd Pendyris
Caerdydd
CF11 6BH